

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Muotoilu- ja taideinstituutti
Sisustusarkkitehtuuri
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto (YAMK), IMIAD
Opinnäytetyö kevät 2011
Jenni Suurhasko

CONCRETE URBAN

Esteettinen ja toiminnallinen tilasuunnitelma kauppakeskus Myyrmannin
ja sen lähiympäristön siirtymätilojen parantamiseksi

Tämä opinnäytetyö tarjoaa ratkaisumallin urbaanien kaupunkitilojen esteettis-visuaalisiin ja toiminnallisiin epäkohtiin. Työ on tehty yhteistyössä Pöyry Arkkitehtien kanssa ja liittyy Vantaalla sijaitsevan, Citycon Oyj:n omistaman, kauppakeskus Myyrmannin täyssanee-raussuunnitelmaan.

Työssä tutkitaan kauppakeskus Myyrmannin sisätilaa sekä sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevaa ulkotilaa. Työn tavoitteena on kartoittaa ja analysoida molempien tilojen visuaalisia sekä toiminnallisia puutteita ja suunnitella sen pohjalta molempiin tiloihin parannusehdotus.

Työn tutkimusosuudessa tarkastellaan siirtymätiloja tilasuunnittelun kohteena sekä pyritään löytämään keinoja miellyttävän ja toimivan siirtymätilan luomiseksi kaupunkiympäristön kontekstissa. Kaupunkitilan tarkastelun myötä selvitetään myös kaupunkiympäristön laadun ja kaupunkiturvallisuuden merkitystä sekä sosiaalisen muotoilun näkökohtia. Työn teoreettisesta osuudesta saatu informaatio pyritään hyödyntämään käytännön tasolla, tilasuunnitelman rakentamisen työkaluna.

Jotta ymmärrettäisiin paremmin tutkittavien tilojen ja niiden käyttäjien välistä vuorovaikutusta kaupunkiympäristössä, käytetään tilankäytön kartoituksen ja analyysin apuna ympäristöpsykologian kuvailevan tutkimuksen behavioral mapping -menetelmää, joka perustuu ihmisten käyttäytymisen havainnointiin sekä dokumentointiin suunnittelun kohteena olevissa tiloissa, ennalta määrätyn ajan sisällä.

TIIVISTELMÄ

Avainsanat: siirtymätila, brutalismi, betonielementtirakentaminen, kaupunkitila, kaupunkiturvallisuus, behavioral mapping, kaupunki-interventio

CONCRETE URBAN:
Esteettinen ja toiminnallinen tilasuunnitelma kauppakeskus Myyrmannin ja sen lähiympäristön parantamiseksi

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Muotoilu- ja taideinstituutti
Sisustusarkkitehtuuri
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto (YAMK)
Opinnäytetyö kevät 2011
Jenni Suurhasko

Työn ohjaajat:
Maarit Keto, Elina Rantapuska

ABSTRACT

Keywords: transition space, brutalism, precast concrete building, urban space, city safety, behavioral mapping, urban intervention

CONCRETE URBAN:
Transition Space Design for Myyrmanni Shopping Centre and Its Surroundings

LAHTI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Institute of Design and Fine Arts
International Master of
Interior Architectural Design (IMIAD)
Degree Programme in Interior Design
Master of Culture and Arts
Graduation Project spring 2011
Jenni Suurhasko

Instructors:
Maarit Keto, Elina Rantapuska

This graduation project studies two different, public transition spaces: the interiors of Myyrmanni shopping centre and an outside space, which is situated in its imminent surroundings. The focus is to examine the two spaces and define their needs both aesthetically and functionally, in order to present a design concept to strengthen these weaknesses. One of the most important goals of the design work is also to enhance the quality of the urban environment for the users of Myyrmanni and the inhabitants of Myyrmäki.

The work is carried out in co-operation with Pöyry Architects and is a part of the refurbishment project of Myyrmanni shopping centre, which is owned by Citycon Oyj and located in Vantaa.

The theoretical part focuses on finding concrete methods of creating aesthetic and functional transition spaces in the context of urban space. The emphasis of the research is also put strongly on finding ways to enhance the quality of city space and city safety, specifically in Myyrmäki. The research material is based on publications about architecture and urban space and reports dealing with city safety and quality of the urban environment in Myyrmäki.

To understand the relations between the users and the urban spaces in question, a study is conducted using a method of environmental psychology, called behavioral mapping analysis. This analysis is based on the observation of the behavior of people in a certain space, during a certain time frame.

1 JOHDANTO

- 1.1 Työn lähtökohdat
- 1.2 Tutkimusasetelma
- 1.3 Tutkimusmenetelmät ja -aineisto

2 BETONIBRUTALISMI

- 2.1 Brutalismin arkkitehtuurityylinä ja modernismin ihanteet
- 2.2 Betonibrutalismin Suomessa
- 2.3 Esteettisen betonibrutalismin mestarit

3 SIIRTYMÄTILAT

- 3.1 Siirtymätilat tilasuunnittelun kohteena
- 3.2 Rakennetun tilan kokeminen
- 3.3 Esteettinen ympäristö

4 KAUPUNKITILA

- 4.1 Kaupunkitilan identiteetti ja funktiot
- 4.2 Sosiaalisen muotoilun määrittely ja periaatteet
- 4.3 Kaupunkiympäristön parantaminen
- 4.4 Kaupunkiturvallisuus ja pelon maantiede
- 4.5 Kaupunki-interventio

5 SUUNNITTELUYÖN KOHDE

- 5.1 Suunnittelutyön taustat ja työelämälähtöisyys
- 5.2 Case Kauppakeskus Myyrmanni
- 5.3 Oman suunnittelutyön kohde
- 5.4 Kohteen nykytilan kartoitus ja analyysi

sivu

2
4
4

6
10
14

18
19
20

24
25
26
27
30

32
36
38
39

6 PROSESSIN TAVOITTEET JA RAJAUS

- 6.1 Visuaaliset tavoitteet
- 6.2 Toiminnalliset tavoitteet
- 6.3 Sosiaaliset tavoitteet
- 6.4 Prosessin rajaus

7 PROSESSI

- 7.1 Tilankäytön kartoitus ja analyysi
- 7.2 Tilaohjelma
- 7.3 Valaistus
- 7.4 Materiaalit ja värit

8 KAUPPAKESKUS MYYRMANNIN SIIRTYMÄTILOJEN TILASUUNNITELMA

- 8.1 Ulkotila
- 8.2 Sisätilat
- 8.3 Visuaaliset ja toiminnalliset ratkaisut
- 8.4 Visualisoinnit

9 ARVIOINTI

- 9.1 Tilasuunnitelma
- 9.2 Prosessi
- 9.3 Jatkokehitys

LÄHTEET

LIITTEET

sivu

50
50
50
50

52
66
76
76

84
93
108
110

118
118
118

119

123

1 JOHDANTO

1.1 Työn lähtökohdat

Japanilaisen graafisen suunnittelijan, Kenya Haran, mukaan taide on yksilötason ilmaisua, jonka syntyperä on luonteeltaan subjektiivista. Muotoilu sen sijaan ei Haran mielestä ole itseilmaisua, vaan se kumpuaa yhteiskunnasta. Muotoilun perusolemus piilee ihmisten yhteisen ongelman tiedostamisessa ja sen ratkaisemisen yrittämisessä. Koska ongelmien syyt piilevät yhteiskunnassa, kykenee jokainen ymmärtämään suunnitelmat ja ratkaisut niiden poistamiseksi sekä pystyy näkemään ongelmat myös suunnittelijan näkökulmasta. (Hara, 2007, 24.) Myös tämän muotoilun opinnäytetyön, varsinaisen suunnitteluprosessin sekä sen perustaksi tehdyn tutkimustyön juuret olivat voimakkaasti yhteiskuntalähtöiset ja työ toimii eräänlaisena kannanottona ja potentiaalisena ratkaisumallina urbaanien lähiöiden esteettis-visuaalisiin ja toiminnallisiin epäkohtiin.

Muotoilu tai luovuus on harvoin suoraviivaisuudellaan koreileva prosessi. Laadullisesti parhaaseen lopputulokseen päästään usein jopa raadollistenkin valintaprosessien kautta, jossa potentiaaliset ideoiden jyvät karsitaan akanoista. Ehkä juuri siksi tämänkin työn lopulliseen aiheeseen päädyttiin monien mutkien sekä onnellisten sattumien kautta.

Lähtökohtaisesti tutkimusaiheeksi haluttiin löytää jokin muotoilun kentällä unohdettu, mutta kehityskelpoinen, kohde. Mielenkiintoisen muotoilutilanteen sisustusarkkitehtuurin kannalta tarjosi suomalaista rakennusarkkitehtuuria luultavasti yksi vähiten mairittelevista aikaansaannoksista: 1970-luvun kustannustehokkaiden "hullujen vuosien" aikana pystytetyt betonielementtilähiöt. Yli 30 vuotta vanhat elementtirakennukset ovat jääneet julkisivusaneerauksia lukuun ottamatta huomiotta vuosikymmeniksi ja siksi olisikin ajankohtaista pohtia kyseisten rakennusten saneeraustarvetta sekä niiden merkitystä urbaanissa kontekstissa ja rakennustaiteen historiassa.

Suomalaisen 1970-luvun aluerakentamisen buumin seurauksena syntyneet lähiöt ovat täynnä kolkoiksi ja epäviihtyisiksiin koettuja elementtitaloja, joissa asuvien elinympäristöä tulisi muokata viihtyisämmäksi. Tarkempi tutustuminen kyseisellä aikakaudella dominoineen betonibrutalismiin työn pilaantuneisiin hedelmiin vahvisti ajatusta, että näiden rakennusten esteettisyyden, akustiikan ja viihtyvyyden puutteissa olisi ainesta haasteelliselle sekä relevantille opinnäytetyön aiheelle.

Betonielementtirakennuskannan lähempi tarkastelu herätti myös kiinnostuksen porraskäytävään yhtenä tärkeänä rakennuksen arkkitehtonisena elementtinä sekä puolijulkisena siirtymätilana. 1970-luvun betonielementtitalojen porraskäytävien suunnittelussa ei kiinnitetty juuri huomiota viihtyvyyteen, pintamateriaaleihin, saati riittävään valaistukseen tai esteettömyyteen. Kyseisten kohteiden siirtymätiloista aistiinkin usein karun "välttämättömyyden" ja niiden perimmäisen tarkoituksen: toimia tulessa ja tuiskussa jossain määrin suojaavana kulkuväylänä talon asukkaille. Siirtymätilat antavat kuitenkin ensivaikutelman arkkitehtuurirytylistä sekä luovat joko houkuttelevan tai luotaantyöntävän tilavaikutelman käyttäjälleen. Näiden tilojen esteettisyyden ja viihtyisyyden tärkeys on siis merkittävä.

Työn aiheeksi ja suunnittelutyön kohteeksi haluttiin löytää jokin konkreettinen, lähivuosina toteutettava projekti. Tätä kautta prosessin aikana törmättäisiin elävän elämän heittämiin haasteisiin sekä mahdollisuuksien että rajoitteiden muodossa. Yhteistyön mahdollistuminen Pöyry Arkkitehtien kanssa sekä osallistuminen yrityksen julkisen tilan täysaneerausprojektiin johtivat lopullisen tutkimuksen ja suunnittelutyön aiheen muodostumiseen. Työn kohteeksi valikoitui vuonna 1994 valmistunut kauppakeskus Myyrmanni, joka sijaitsee pääkaupunkiseudulla, Vantaan Myyrmäessä.

Kuvat 2 ja 3. Vuonna 1977 valmistunut betonielementtitalo ja sen porrashuone, Kärsämäki, Turku. Kuvat tekijän.

Ensimmäisessä yhteistyötapaamisessa toukokuussa 2010 sovittiin, että lähtökohtaisesti tekijä osallistuisi projektiin ns. tarkkailijan ominaisuudessa, valikoituihin asiakaspalaverihin sekä design briefeihin osallistuen, prosessin eri vaiheita seuraten ja niistä oppien. Opinnäytetyö huomioitaisiin osana edellä mainitun julkisen ja kaupallisen kohteen sisätilojen täyssaneeraussuunnitelmaa, mutta työn lopullisen aiheen ja sisällön määrittäisi kuitenkin tekijä itse.

1.2 Tutkimusasetelma

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia kahdenlaista julkista siirtymätilaa: kauppakeskus Myyrmannin sivusisäänkäynnin pohjakerroksen ja 1. kerroksen aulatilaja sekä ulkotilaa kauppakeskuksesta VR:n rautatieasemalle siirryttäessä. Työssä pyrittiin tarkastelemaan molempien tilojen esteettis-visuaalisuutta ja käytettävyyttä, tavoitteena suunnitella olemassa oleville tiloille parannusehdotus. Sisä- ja ulkotilan erilaisten identiteettien vuoksi pyrittiin löytämään muotoiluratkaisu, joka yhdistäisi tilat toisiinsa sekä visuaalisesti että toiminnallisesti ja mahdollistaisi käyttäjilleen sulavan sekä miellyttävän siirtymän tilasta toiseen. Tilasuunnitelman tavoitteena oli myös parantaa sekä kauppakeskus Myyrmannin että Myyrmäen rautatieaseman käyttäjien toiminta- ja elinympäristöä.

1.3 Tutkimusmenetelmät ja -aineisto

Työssä käytettiin kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen tutkimusmenetelmiä. Yksi työn ensisijaisista lähtökohdista oli havainnoida ja dokumentoida valittuja tiloja. Osallistuvan havainnoinnin avulla koottua materiaalia analysoimalla saatiin määriteltyä molempien siirtymätilojen puutteet sekä niiden esteettisyydessä että käytettävyydessä, mikä mahdollisti työkalut varsinaisen suunnitteluprosessin tueksi.

Tutkittavien tilojen visuaaliseen identiteettiin vaikuttavien arkkitehtuurityylien taustaa ja ominaispiirteitä on käsitelty luvussa 2 ja 5 rakennustaidteen historian kirjallisuuden sekä alan artikkelien avulla. Kohteen nykytilan kartoituksessa ja analysoinnissa luvussa 5 keskityttiin niiden tilan tekijöiden (arkkitehtonisten elementtien) tarkasteluun, jotka Helmer Stenros nimeää teoksessaan *Arkkitehtuurin muoto ja sisältö* (1984). Tilan tekijöitä tarkasteltiin osallistuvan havainnoinnin ja dokumentoinnin avulla, jota tekijä toteutti liikkueensa alueella.

Urbanin luonteensa takia tiloja on tarkasteltu luvussa 4 myös kaupunkiturvallisuuden näkökulmasta, mikä pohjautui aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen sekä Vantaan kaupungin kaupunkisuunnitteluyksikön vuonna 2002 teettämään kaupunkiturvallisuukselvitykseen *Pelon Poluilla Myyrmäessä*. Koska suunnittelutyön tavoite oli Myyrmannin ja Myyrmäen asemanseudun ihmisten hyvinvoinnin ja viihtyvyyden parantaminen, muotoiluprosessin kulkuun vaikuttivat myös sosiaalisen muotoilun näkökulmat ja periaatteet. Sosiaalisen muotoilun tärkein teema tämän opinnäytetyön puitteissa oli kaupunkiturvallisuuden ja kaupunkiympäristön parantamismahdollisuuksien tutkiminen kauppakeskus Myyrmannin lähialueella.

Ymmärtääkseen tutkittavien tilojen ja niiden käyttäjien välistä vuorovaikutusta kaupunkiympäristössä nousivat tärkeään rooliin myös ympäristöpsykologian teokset. Tilojen käytettävyyden tutkimisen apuvälineenä käytettiin luvussa 7 ympäristöpsykologian kuvailevan tutkimuksen behavioral mapping -menetelmää, joka perustuu ihmisten käyttäytymisen havainnointiin sekä dokumentointiin suunnittelun kohteena olevissa tiloissa, ennalta määrätyn ajan sisällä.

2 BETONIRUTALISMI

”Arkkitehtuurin modernismi: 1900-luvun alussa syntynyt, historiallisista tyyliuunnista eroava ja kansainvälisesti levinnyt rakennustaiteen suuntaus. Modernismissa painotetaan rakennuksen funktionaalisia lähtökohtia ja rakentamisen sosiaalisia tavoitteita. Yleistäen termiä on myös käytetty synonyymina funktionalismille.” (Honkala, 2000, 19.)

2.1 Brutalismi arkkitehtuurityylinä ja modernismin ihanteet

Tekniikan, taiteen, luonnon ja ihmisen harmonisesta suhteesta kiinnostuivat kaupunkisuunnittelijat ja arkkitehdit jo 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa. Yksi 1920- ja 30-luvulla läpimurtonsa tehneen funktionalismin päätavoitteista olikin juuri terveellisen ja asukkaiden perustarpeet huomioon ottavan rakennus- ja kaupunkisuunnittelun edistäminen. Valitettavasti kyseinen ajatus kuitenkin latistui kustannustehokkaan rakentamisen ja teknis-taloudellisten tavoitteiden paineessa, jotka omakuttiin sotien jälkeisellä rakennuskaudella. (Aura, 1997, 40.)

De Stilj -ryhmän perusmuotojen suosiminen sekä Bauhausin taideteollisuuden ja sarjatuotannon korostaminen vaikuttivat vahvasti funktionalismin kehitykseen. Rakennustaiteessa alettiin suosia toistuvuutta, minkä taustalla vaikutti myös 1920-luvun laaja keskustelu rationalisoinnin mahdollisuuksista. Kuitenkin riski tiettyjen ulkoisten muotojen toistuvaan käyttöön sisältyi myös funktionalismin olemukseen. (Gympel, 2005, 90.)

Funktionalismia pidettiin niukkojen väriensä ja muotojensa, keveytensä ja läpinäkyvyytensä, dynaamisuutensa ja epäsymmetrisyytensä ansioista edistyksen, vapauden ja demokratian vertauskuvana. Tyyliuunnan periaatteet olivat ymmärrettäviä aikakautensa taustaa vasten ja alun perin sen tavoitteet olivat hengeltään humaaneja ja tähtäsivät sosiaaliseen tasa-arvoon. Mutta vaikka 1920-luvun modernilla arkkitehtuurilla olikin selvästi ideologinen perusta, kasvoivat taloudelliset tekijät vähintään yhtä olennaisiksi, etenkin rakennusalalla. (Stenros, 1984, 24; Gympel, 2005, 96, 97.)

1930-luvulla luotiin suunnitteluperiaatteet nykyaikaiselle kaupungille, jonka tilakäsityksen muutos näkyi väljyyden arvostuksena. Tilakäsityksen muutoksen taustalla olivat vuosisadan alun suurkaupunkien epähygieenisuus ja terveydelliset ongelmat. Teollinen vallankumous oli paisuttanut kaupungit yli perinteisten rajojen ja luonut uuden ihanteen: modernin kaupungin, jonka myötä siirryttiin kaupunkirakennustaiteesta järjestelmälliseen kaupunkisuunnitteluun. Suurkaupunkien ongelmien ratkaisemiseksi uusiin rakennuksiin haluttiin saada mahdollisimman paljon luonnonvaloa, mikä johti rakennusten kaavamaiseen peräkkäin asetteluun ja yhdensuuntaisiin taloriveihin. (Stenros, 1984, 23; Tietz, 2008, 66.)

1940-lukua kohti mentäessä jäivät modernin rakennustaiteen sosiaaliset tavoitteet vähitellen taka-alalle ja tilalle nousivat tyylikysymykset sekä teknistyvän uuden ajan ihannointi. Tästä osoituksena ovat arkkitehtien utopistiset ja tekniikkaa yksipuolisesti ihannoivat ympäristömallit. Kaiken taustalla oli uskomus, jonka mukaan moderni yhteiskunta syntyy, kun ihmiset siirretään pois suurkaupunkien ahtailta alueilta uusiin asuinympäristöihinsä. (Stenros, 1984, 24.)

Yleisen käsityksen mukaan mahdollisimman tehokkaalla ja mekanioidulla tuotannolla voitiin taata ihmisten hyvinvointi. Toki äärimmäisen rationalisoidun asuntotuotannon taustalla vaikutti myös Keski-Euroopassa sodanjälkeisen talouskriisin vuoksi pahentunut asuntopula. Ennen maailmanhistorian tuhoisampaa sotaa oli kaupunkien asuinoloja haluttu parantaa yhteiskunnallisista ja terveydellisistä syistä, mutta nyt olikin hankittava mitä pikimmin miljoonille ihmisille katto pään päälle. (Gympel, 2005, 97.)

<http://quintinlake.photoshelter.com/gallery-image/Drawing-Parallels-Architecture-Observed-Prints/G0000G9u1yEx2orU/10000fmIRWxoLtnQ>

Kustannustehokas jälleenrakentamisoperaatio suosi esivalmistettujen, sarjavalmistesteisten ja standardisoitujen rakennuselementtien käyttöä. Tavoitteeksi asetettiin asuinrakennusten ja jopa kokonaisten asuinalueiden pystyttäminen sarjatuotantona. Laajamittaista elementtirakentamista jälkikäteen tarkasteltaessa jouduttiin kuitenkin toteamaan, että lopputuloksena syntyneet monotoniset asuinalueet olivat sekä muotokielensä että rakentamisensa laadun suhteen äärimmäisen kehoja. (Gympel, 2005, 90, 100.)

Yksi tärkeimmistä 1900-luvun modernin arkkitehtuurin kehitystä ohjanneista ihanteista oli pyrkimys paljastaa katsojalle avoimesti rakennuksessa noudatetut rakenteelliset periaatteet sekä ilmaista selkeästi rakennuksen funktiot. Taustalla oli periaate rehellisestä arkkitehtuurista, joka ei piilottaisi rakenteitaan julkisivuverhouksensa taakse. Amerikkalaisen, Eestissä syntyneen, Louis I. Kahnin mukaan arkkitehtonisesti käsitelty tila on tila, josta näkee, miten se on tehty. Samaa ajatusta noudattivat myös englantilaiset Alison ja Peter Smithson sekä myöhemmissä teoksissaan myös Le Corbusier. (Tietz, 2008, 69, 70.)

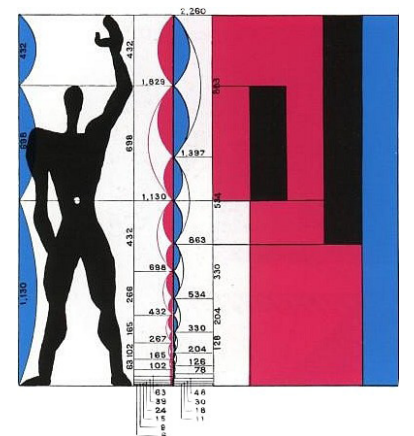
Le Corbusier'n tapa käyttää rakennuksiensa materiaalina raakabetonia eli päällystämätöntä paljasta betonipintaa, ranskaksi béton brut, antoi nimityksensä brutalistisen arkkitehtuurin suuntaukselle. Aluksi pikemminkin eettiset kuin esteettiset pyrkimykset loivat perustan yhtenäiselle tyylille, brutalismille, joka oli tärkeä arkkitehtonisten ilmaisumuotojen laji 1950-luvulta pitkälle 1970-luvulle saakka. Brutalismin rehellisen arkkitehtuurin idea ei ollut sidottu vain tiettyjen materiaalien käyttöön, mikä tuki myös eettisiä näkemyksiä. Betoni oli kuitenkin ajanmukainen materiaali, joka sai juuri Le Corbusier'n vaikutuksesta keskeisen roolin tyylisuunnan rakennuksissa. (Tietz, 2008, 69, 70.)

Kuvat 4 ja 5. Le Corbusier: Unité d'Habitation, Ranska, 1947-1952.

Le Corbusier'n suunnittelun painopiste oli aluksi korostetusti rakennuksen toimintoissa ja funktioissa, jolla hän myös tahattomasti vaikutti funktionalismin osittaiseen yksipuoliseen tulkintaan. Hänen näkemyksensä mukaan asuminenkin oli muotoiltava uudelleen nykyajan suurten muutosten taustaa vasten. Tarpeellisen asuinpinta-alan rakentaminen pienemmälle pohjapinta-alalle loisi enemmän yhteistä tilaa, mikä puolestaan vahvistaisi asumisen ja elämisen kollektiivista leimaa. (Honkala, 2000, 141; Gympel, 2005, 98.)

Hänen ensimmäinen suuri työnsä 2. maailmansodan jälkeen oli Ranskan Marseilleen rakennettu L'Unité d'Habitation (Kuvat 4 ja 5), jota pidetään alkusysäyksenä koko brutalistisen arkkitehtuurin tyylisuunnalle. Kyseisessä kohteessa Le Corbusier sovelsi itse kehittämänsä matemaattista suhdejärjestelmää, "Moduloria". Modulor (Kuva 6) perustui ihmisvartalon mittasuhteisiin ja kultaisen leikkauksen klassiseen harmoniajärjestelmään, jonka pohjalta Le Corbusier laski esimerkiksi ihanteelliseksi huonekorkeudeksi täsmälleen 2,26 m. L'Unité d'Habitationin "asumiskone" -konseptin taustalla oli Le Corbusier'n vahva käsitys siitä, että kauttaaltaan suunniteltu, keinoitekoisesti tuotettu ja ihmisen aikaansaama maailma olisi pakostakin parempi kuin luonnostaan ja sattumalta syntynyt. (Honkala, 2000, 141; Gympel, 2005, 98.). Edellä mainittua voidaankin pitää yhtenä modernismin keskeisimpänä teesinä.

Kuva 6. Le Corbusier'n Modulor -suhdejärjestelmä. <http://pics.es.eu/domain/elisavaee.wordpress.com/>

”Brutalismus: (<lat.) arkkitehtuurin käsite, jolla tarkoitetaan selkeän konstruktivistista, jykevää hahmotusta ja viimeistelemättömiä materiaalipintoja suosivaa suuntausta. Tyypillisiä brutalismille ovat karkeat, silottelemattomat betonipinnat.” (Honkala, 2000, 44.)

2.2 Betonibrutalismusi Suomessa

Brutalismia kritisoitiin mm. siitä, että useimmiten sen rakennuksissa ei onnistuttu siirtämään korkeita teoreettisia vaatimuksia konkreettiseen todellisuuteen (Tietz, 2008, 70). Tähän vaikutti osaltaan se, ettei brutalismi onnistunut kokonaisvaltaisesti huomioimaan kasvavien asuinympäristöjen sosiaalisia tarpeita, mikä johti urbaanien asuinalueiden täyttymiseen rakennuksista, jotka eivät vaikuttaneet sinne kuuluvilta. Saman kohtalon kokivat myös 1960-70-luvuilla syntyneet suomalaiset betonielementtilähiöt.

Suomen kielessä sana brutaali merkitsee raakaa ja karkeaa. Brutalismusi arkkitehtonisen tyyli­suunnan nimenä, yhdistettynä ankean monotoniseen elementtirakennuskantaan on osaltaan vaikuttanut negatiivisesti myös betonirakentamisen imagoon Suomessa ja aiheuttanut tyyli­suunnan vääriä tulkintoja. Vaikka betoni itsessään onkin raa’an näköinen materiaali, ei kuitenkaan sovi unohtaa sen arkkitehtonisia taikka esteettisiä mahdollisuuksia. Kustannustehokkuus ja elementtirakentamisen suunnittelulliset rajoitteet veivät huomiota esimerkiksi luonnonvalon hyödyntämisestä betoniarkkitehtuurissa, jota voidaan pitää myös yhtenä syynä suomalaisten elementtitalojen esteettisiin puutteisiin.

Kustannustehokas elementtirakentaminen

1950-luvun sotien jälkeisessä Suomessa elettiin sotakorvausten, jälle­rakennuksen ja suuren asuntopulan kourissa. Uusia koteja tarvittiin nopeasti, tehokkaasti ja edullisesti, mihin haettiin vastauksia uudesta tekniikasta, elementtirakentamisesta. Sekä väestönkasvu että maalta­muutto vaikuttivat osaltaan suureen asuntopulaan ja betonielementti­tekniikka löi itsensä läpi asuinrakentamisessa aluerakentamisen myötä 1960-luvulla. 1960- ja 1970-luvun kerrostalolähiöt syntyivät siis osana kyseistä suurta yhteiskunnan rakennemuutosta. (Neuvonen, 2006, 142,

143; Hytönen & Seppänen, 2009, 19, 38, 58.)

Rakennusala uskoi vahvasti siihen, että rakentamisen teollistaminen nopeuttaisi huomattavasti asuntotuotantoa ja näin ollen ratkaisisi vallitsevan asuntopulan. Ongelma ratkaistiin toteuttamalla vanhojen kaupunkikeskusten ulkopuolelle suuria, kerrostalovaltaisia aluerakentamiskokonaisuuksia. Suomessa rakennettujen asuntojen määrä nousikin 1960-luvulla kuudenneksellä, runsaasta 1,2 miljoonasta asunnosta vuonna 1960 1,4 miljoonaan asuntoon vuonna 1970. Vuosittain valmistui siis 35 000 - 40 000 uutta asuntoa. Uusien asuntojen ennätys tehtiin vuonna 1974, jolloin Suomessa valmistui 46 200 uutta kerrostaloasuntoa. Asuntotuotannon painopiste olikin selkeästi määrällisten tavoitteiden saavuttamisessa ja avainsanoja olivat tehokkuus, teollinen sarjatuotanto, esivalmisteiset rakennusosat, moduulimitoitus sekä standardointi. (Neuvonen, 2006, 142, 143; Hytönen & Seppänen, 2009, 70.)

Teollisen sarjatuotannon tuloksena valmistuneet kerrostaloasunnot paransivat yleistä asumistasoa Suomessa. Asumisen lähtötaso oli kansantuloon katsottuna Euroopan alhaisimpia 1960-luvun alussa. Ne, jotka muuttivat maaseudulta kaupunkiin, jättivät taaksensa kunnallistekniikkaa vaille olevat puiset asuintalot ja saivat moderniin kerrostaloon muuttaessaan juoksevan veden, sisäkäymälän, kylpyhuoneen sekä keskuslämmityksen. Uudessa huoneistossa oli usein myös valoisa­mpaa kuin entisessä asunnossa. Kerrostaloon muutto merkitsi myös siirtymistä täysin uudenlaiseen ympäristöön, missä oli sopeuduttava uusien asumismukavuuksien edellyttämiin kalustamiseen, tilan käyttöön ja asunnossa liikkumiseen. Monille kaupunkilaisille muutto keskimääräistä parempitasoisiin, aravalainoitettuihin, kaupunkihuoneistoihin merkitsi siis elintason kohentumista. (Hytönen & Seppänen, 2009, 74.)

”Elementtirakentaminen: rakentaminen sarjavalmisteisista rakennusosista eli elementeistä. Elementtirakentamisessa pyritään nopeuteen ja rakennuskustannusten pienentämiseen valmistamalla etukäteen tehtaissa (yleisimmin betonista) rakennuspaikalla helposti toisiinsa liitettäviä elementtejä kuten palkkeja, välipohjia ja seiniä.” (Honkala, 2000, 66.)

Elementtirakentamisen teollistumisen myötä Suomessa käytiin insinööri- ja arkkitehtitahojen välillä kiivastakin keskustelua elementtirakentamisen standardisoinnista. Standardisoinnin myötä käytetyimmäksi tekniikaksi nousseen BES-elementtirakentamisen (avoin elementtitalo, jossa käytettiin standardisoitua mitoitusta 12M=120 cm ja 3M=30 cm) aikaansaannokset saivat arvostelua osakseen myös huonon äänieristyksensä sekä asuinympäristöön huonosti istuvien monotonisten julkisivujensa vuoksi. Nopeasti rakennettujen asuinalueiden yleisilme sai tylyn arvostelun sekä arkkitehdeiltä että asukkailta: talot olivat yksitoikkoisia ja epäviihtyisiä. Yleiskieleen vakiintuivat nimitykset ”betonibunkkeri” ja ”nukkumalähiö”, joista jälkimmäinen kumpusi siksi, että osasta suurimmassa kiireessä rakennetuista aluerakennuskohteista jäivät palvelut aluksi kokonaan rakentamatta. Toki elementtitekniikka rajoitti suunnittelijoiden luovuutta myös visuaalisessa mielessä, mutta rakennukset saivat myös haukkuja yleisönosastojen kirjoituksissa ja taloja nimitettiin ”kaikukanteleiksi” huonon äänieristyksensä takia. (Hytönen & Seppänen, 2009, 41, 96, 115.)

1960- ja 1970-lukujen elementtirakentamisen ajanjakson arkkitehtuurille oli tyypillistä muotojen yksinkertaisuus, joka yhdistettiin nauhaikkunajulkisivuihin. Arkkitehtonisesti tyyliisuuntaa, joka suosi mm. sisäänvedettyjä parvekkeita, on kutsuttu esiteolliseksi modernismiksi. Puhdaslinjaisella tyyllillään se oli selvää jatkumoa 1930-luvun funktionalismille. Sodanjälkeisen rakentamisen romanttiset koristeaiheet olivat karsiutuneet pois, mikä soveltui hyvin teollisen rakentamisen suosimaan pelkistettyyn ajatteluun (Hytönen & Seppänen, 2009, 217.)

Helsingin Pihlajamäkeen 1960-luvun alussa rakennetut kerrostalot edustavat veistoksellisella asemakaavasommittelullaan modernin suomalaisen asuinarkkitehtuurin huippua, mutta myös yhtä äärimmäisyyttä suomalaisen lähiörakentamisen historiassa (Kuva 7). Lauri Silvennoisen suunnittelemat ensimmäiset täyselementtikerrostalot ovat ainutlaatuinen esimerkki ehdottoman minimalistisesta arkkitehtuurista sekä rationaalisesti maastokäyriä ja nosturiratoja seuraavasta kaavoituksesta. Korkeimmille kohdille sijoitetut tornimaiset pistetalot muodostavat mahtavan ympäristötaideteoksen. (Neuvonen, 2006, 143; Lindh, 2009.)

1960-luvun lopulla kaupunkien kaavoituksessa alettiin suosia tiivistä ja tehokkaasti rakennettua, kompaktia, kaupunkia. Rakennukset sijoitettiin systemaattisesti suorakulmaiseen koordinaatistoon katuverkon ja toimintojensa kanssa. Kaavoitus pyrki räjähdysmäisesti lisääntyneen autoliikenteen ja jalankulun eriyttämiseen ja sille luonteenomaista oli luonnon ja rakennetun ympäristön vastakohtaisuus. Viimeistään toteutusvaiheessa kaavojen rakennustaiteelliset ja sosiaaliset päämäärät karsiutuivat ja vesittyivät. (Neuvonen, 2006, 143.)

Kuva 7. Lauri Silvennoinen: Pihlajamäki, Helsinki, 1964.
<http://www.kolumbus.fi/aune.greggas/SUOMI/PIHLAJAMAKI/NAKOALALAHIO.html>

1970-luvun lopulla aluerakentamiskauden teollista asuntotuotantoa vastustettiin ja kyllästyminen betonilaatikkoarkkitehtuuriin näkyi myös Arava-ohjeissa. Vuoden 1979 ohjeiden mukaan ulkoarkkitehtuurin tulisi huomioida mittasuhteiden ihmisläheisyys, virikkeisyys ja sopeutuminen ympäristöön. Huolimatta siitä, että laadulliset tavoitteet nousivat määrällisten rinnalle, jatkui tuotanto vielä 1980-luvulle asti monin paikoin samalla ankealla reseptillä. (Neuvonen, 2006, 210.)

Elementti- ja aluerakentamisen huono maine muodostui ongelmaksi betonielementiteollisuudelle 1980-luvulla ja teollisuuden hankkeet keskittyivät imagon parantamiseen. Koska 1980-luvun yleinen pyrkimys oli parantaa mielikuvaa elementtirakentamisesta, lisääntyi asuntoarkkitehtuurin monimuotoisuus. Yhtenä vaikuttajana oli myös kansainvälinen postmodernistinen arkkitehtisuuntaus. Kyseisellä tyyliuuntauksella oli positiivinen vaikutus modernistisen valtavirran arkkitehtuuriin, mutta se sai aikaan myös arkkitehtonisesti liioittelevia suunnitteluratkaisuja. (Hytönen & Seppänen, 2009, 229, 232.)

Arkkitehtuurin professori Juhani Pallasmaan mukaan aikamme arkkitehtuuria on dominoinut viehtymys puhtaaseen muotoon ja visuaaliseen sommitteluun siinä määrin, että lopputulos on yhä useammin jäänyt vaille merkitystä ja assosiaatiosisältöä. Pallasmaa ei myöskään anna rakennustaiteellista arvoa viimeaikaisille yrityksille rikastaa arkkitehtuurii ilmaisua monimuotoisuudella tai historiaan viittaavilla aineksilla, sillä hänen mukaansa ulkonaiset keinot eivät ole yhteydessä mentaaliseen sisältöön. (Pallasmaa, 2006, 251.)

Kuvat 8, 9 ja 10. Tadao Ando: Vitra Seminar House, Weil-am-Rhein, Saksa, 1989–1993. Kuvat tekijän.

2.3 Esteettisen betonibrutalismin mestarit

Betoni rakennusmateriaalina on pinnaltaan karkea ja väritykseltään neutraalin haalea. On betoniarkkitehtuurissa sitten kyse suoraviivaisen pelkistetystä taikka plastisesta muotokielestä, antaa betoni rakennukselle lähestulkoon poikkeuksetta erittäin jyrkän ja jopa monumentaalisen vaikutelman. Jotta kyseinen vaikutelma ei muodostuisi epäinhimillisen luotaantyöntäväksi tai monotoniseksi, ”brutaaliksi”, tulisi rakennuksen suunnittelussa huomioida ne tekijät, joilla voidaan pehmentää betoniarkkitehtuurin usein jäykähköä tyyliä.

Esteettisen betoniarkkitehtuurin edellytyksenä onkin tiedostaa rakennuksen suhde sen ympäristöön ja siellä vaikuttaviin elementteihin: luonnonvalo, vihreys ja ihmisten liike. Taidokkaasti näitä elementtejä ja betoniarkkitehtuuria ovat onnistuneet yhdistämään töissään mm. Tadao Ando ja Louis I. Kahn.

Tadao Ando (s. 1941) on japanilainen arkkitehti (ilman muodollista arkkitehdin koulutusta) ja yksi esteettisen betonibrutalismin mestareista. Johtuen Andon käyttämästä rakennusaineesta, betonista, saattavat hänen rakennuksensa ensisilmäyksellä vaikuttaa vieraannuttavan moderneilta ja irrallisilta kulttuurihistoriallisesta perinteestä. Tadao Ando ottaa kuitenkin tietoisesti vaikutteita perinteisestä japanilaisesta arkkitehtuurista, mutta mukana ovat myös vahvasti modernin arkkitehtuurin vaikutteet. Andon betoniarkkitehtuuri kiteytyy tarkasti määriteltyihin mittasuhteisiin, valon käyttöön tilan tunnun tehostamisessa ja suorastaan askeettiseen niukkuuteen materiaalien käytössä. (Tietz, 2008, 98, 99.)

Kuva 13. Chamberlin, Powell and Pond: The Barbican Estate, Lontoo, 1965-1976.
<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8f/Barbican.flats.london.jpg>

Vitran konferenssipaviljonkia (Kuvat 8, 9 ja 10) lähestytään siirtymätilassa, joka muistuttaa japanilaisten luostareiden meditaatioreittejä. Rakennuksen ulko- ja sisäarkkitehtuuri on massoitteeltaan tasapainossa ja antaa rauhallisen vaikutelman. Koska suurin osa rakennuksen volyymista on sijoitettu maanpinnan alapuolelle, sulautuu rakennus myös paremmin sitä ympäröivään maastoon. Rakennuksen askeettinen arkkitehtuuri korostaa myös hienotunteisesti sitä ympäröivän luonnon vihreyttä. Upotettu sisäpiha suurine ikkunapintoineen mahdollistaa runsaan luonnonvalon pääsyn sisätiloihin.

Louis Isadore Kahnia (1901-1974) pidetään nimenomaan valon käsittelyn mestarina betoniarkkitehtuurissa. Kahnin mukaan tilan luonteen määrää sen konstruktio ja siihen tuleva luonnonvalo. Kahnin arkkitehtuurin tunnusomaisiin piirteisiin kuului myös selkeästi hahmotettujen geometrinen muotojen luoma majesteettinen ankaruus. Kahnin elämäntehtäväksi muodostui rakentamisen primaarihahmojen – ihmisen instituutioiden, kuten hän itse sanoi – palauttaminen moderniin arkkitehtuuriin. Hän teki arkkitehtoniset innovaationsa juuri betonielementtien käytön alalla ja pitäytyi myös koko uransa ajan konstruktoidensa yksinkertaisuudessa, tavattoman hienostuneen valaistuksen suunnittelussa ja seinien aukotuksessa. (Pallasmaa, 2006, 251; Tietz, 2008, 71.)

Louis I. Kahnin arkkitehtuuri voidaan mainita myös liikkeen huomioinnin ottamisesta. Käsitteellisesti toisistaan Kahn erotti "tilat joiden läpi kuljetaan" ja "tilat joihin saavutaan liikkeen päätteeksi" sekä korosti molempien kokemusten erilaisuutta (Aura, 1997, 116). Erinomaisena esimerkkinä Kahnin luonnonvalon ja liikkeen huomioimisesta rakennusten arkkitehtuurissa antaa vuonna 1965 valmistunut Salk Instituutti Kaliforniassa, Yhdysvalloissa (Kuvat 11 ja 12). Instituutti on myös yksi esimerkki Kahnin monumentaalista rakennuksista, jotka sijoittuvat arkkitehtuurin ja kuvanveiston rajamaille (Tietz, 2008, 71).

1960- ja 70-luvulla suunniteltiin myös esteettisiä ja viihtyisiä betonitaloja, joista hyvänä esimerkkinä on Lontoon keskustassa sijaitseva Barbicanin asuinalue (Kuva 13). Betoninen Barbican muistuttaa Helsingin Merihakaa tai Itä-Pasilaa korkeine tornitaloineen, jotka ovat levittäytyneet neljäntoista hehtaarin kokoiselle alueelle. Poikkeuksellisen Barbicanista tekee se, että aikoinaan Chamberlin, Powell and Pondin käsialaa oleva alue suunniteltiin huolellisesti isolla budjetilla ja rakentamisessa käytettiin laadukkaita materiaaleja. (Pennanen 2010.)

Arkkitehtuuriltaan veistoksellisen komea Barbican edustaa modernismia, jossa on vaikutteita betonibrutalismista. Vaikka Barbicanin rakennukset näyttäisivätkin ulospäin yhdenmukaisilta, asunnot ovat kuitenkin yksilöllisiä ja huoneistoissa on hyödynnetty paljon erilaisia pohjaratkaisuja. Kaikki asunnot kylpevät luonnonvalossa, sillä ikkunat ulottuvat lattiasta kattoon. Alueen rakennusten kovaa betonia on pehmennetty myös ulkotiloihin sijoitetuilla vesielementeillä sekä istutuksilla. (Pennanen 2010.)

Kuvat 11 ja 12. Louis I. Kahn: Salk Institute for Biological Studies, Yhdysvallat, 1965.
<http://figure-ground.com/salk/0003/>, <http://figure-ground.com/salk/0010/>

3 SIIRTYMÄTILAT

3.1 Siirtymätilat tilasuunnittelun kohteena

Ihmiset tarkkailevat kaupunkiaan ja muuta ympäristöään liikkeessaan sen läpi. Mielikuvakarttojen tutkimuksissa tärkeään rooliin nousevat kävelyreitit, bussireitit ja kadut. Liike ja liikkuminen on tärkeää huomioida arkkitehtuurissa, sillä selkeässä ympäristössä liikkujan ei tarvitse harhailla, vaan löytää helposti päämääräänsä. Niin kauan, kuin ihmismieli ei osallistu itse liikekokemukseen, voidaan puhua passiivisesta liikkeestä. Huomioidessamme reitin varrella olevia objekteja ja painamalla ne mieleemme muuttuu liike aktiiviseksi. Aktiivista liikettä on myös peräkäisten liikejaksojen lomittuminen mielessämme tai koko liikkumisepisodin hahmottuminen esteettiseksi kokonaisuudeksi. (Stenros & Aura, 1997, 118.)

Mitkä visuaaliset tekijät sitten muodostavat hyvän liikkumisreitin? Kaupunkisuunnittelija ja yhteiskuntakriitikko Kevin Lynch on todennut, että jokaisella väylällä tulee olla jatkuvuutta ja sen tulee säilyttää suuntansa (Lynch 1960, Stenrosin 1984, 85 mukaan). Ihmiset pyrkivät myös kuvittelemaan reitilleen alku- ja päätepisteen sekä mieltämään, mistä reitti alkaa ja mihin se johtaa. Jalankulkijan ympäristössä voidaan säädellä liikkeen ja arkkitehtuurin suhdetta. Rakennukselle johtavan tien suunnittelussa voidaan keskittyä näkymäsisältöihin, siirtymiin, liikkumista hidastaviin tekijöihin, opastaviin tekijöihin ja lähestymissuuntiin. (Stenros, 1984, 85; Stenros & Aura, 1997, 102.)

Jaksottuminen tilassa

Jaksottuminen katsotaan myös hyvän liikkumisreitin tunnusmerkiksi. Poikkikadut ja aukiot jäsentävät katuja orientoitumista helpottaviin ja liikettä rytmittäviin osiin. Näin helpotetaan liikkumista ja samalla vapautetaan liikkujan tarkkaavaisuutta muihin asioihin, kuten tilan sosiaalisiin merkityssisältöihin tai itse liikkumistapahtumaan. Liikkumistapahtumalla

tarkoitetaan liikkumisjaksojen, tilavaihtelujen ja liikkumisrytmien kokemista. Huomio siirtyy suunnistautumisen tekijöistä siihen, mitä liikkumisen kuluessa koetaan. (Aura, 1997, 113.)

Ohikuljettavien kohteiden ja pintojen suunnittelussa on tarpeellista huomioida, että jaksotus pinnoissa lisää liikevaikutelmaa. Mielenkiinnon synnyttämiseksi pintaan tarvitaan katkoja, esimerkiksi korkeusvaihteluja tai vaihtuvaa informaatiota pinnassa. (Stenros & Aura, 1997, 137.) On myös muistettava, että rakennus ja ympäristö tarvitsevat liikkeen lisäksi myös liikkeen hidastavia tai pysäyttäviä kohtia. Tällaisia kohtia ovat esimerkiksi oleskelutilat. Tilat, jotka eivät toimi painotetusti liikkeen eivätkä liikkumattomuuden hyväksi koetaan usein ristiriitaisina ja epäviihtyisinä. (Stenros & Aura, 1997, 153.)

Aika - liike - arkkitehtuuri

Arkkitehtuurin emeritusprofessori Helmer Stenrosin (1984, 85) mukaan aika ilmenee arkkitehtuurissa - paitsi vuorokauden ja vuodenaikojen rytminä ja eri aikakausien läsnäolona - myös liikkumiskokemuksena. Kävellessämme tilojen läpi seuraavat erilaiset tilavaikutelmat toisiaan. Havainnoimme tiloja suhteessa toisiinsa, suhteessa siihen missä olemme olleet ja siihen mihin olemme menossa. Näkymien ja vaikutelmien kautta muodostamme tilasta joko yhtenäisen tai sekavan kokonaisuuden.

Itämaisen aikakäsityksen mukaan tila ja aika ovat yhteenkuuluvia ja toisiinsa sulautuneita. Tästä syystä tilan, liikkeen ja ajan suhteet olivat jo kauan sitten perinteisen japanilaisen arkkitehtuurin suunnittelun kohteina. Liikkuminen tilojen läpi ja liikkumisen aikana tapahtuvat muutokset sekä kokemukset ovat olennaisin asia japanilaisessa ja kiinalaisessa puutarhassa. Liikkumisreitin varrelle on myös luotu tiettyjä kohteita ja tunneperäisiä tiloja, joiden äärelle kulkija pysähdytetään. (Stenros, 1984, 85.)

Arkkitehtuurin ja erityisesti arkkitehtuuritilan kokemiseen tarvitaan, että henkilö liikkuu ja tarkastelee kohdetta monelta puolelta. Koska arkkitehtuuri ei liity ainoastaan kolmiulotteisten, staattisten tilojen suunnitteluun, muodostuukin arkkitehtuurin pääongelmaksi se, miten järjestää toisiaan seuraavat tilat ja näkymät niin, että kyseisestä sarjasta muodostuu kiinnostava kokonaisuus. (Stenros, 1984, 85.)

Kulkiessaan ympäristössään useimmat meistä keräävät sieltä impulsseja. Eri aistein havaittavia asioita ovat: erilaiset näkymät, yllätykselliset kohdat, vaihtelevat tilanteet ja ympäristön yksityiskohdat, jotka luovat virikkeitä liikkeen aikana. Juuri näitä liikkumisen aikana aistittuja virikkeitä voi käyttää myös suunnittelun apuna. Liikkujan ympäristöön voidaan sisällyttää hänen havainnointiinsa vaikuttavia staattisia tai vaihtuvia ärsykykeitä, esimerkiksi liikkumisen rytmillisiä muutoksia, materiaalien muutoksia tai tilavaikutelmia. (Stenros & Aura, 1997, 133.)

3.2 Rakennetun tilan kokeminen

Se osa arkkitehtuurista, joka on mitattavissa ja määriteltävissä numeroilla, avautuu meille helposti. Ympäristön kokeminen ei kuitenkaan ole pelkästään määrällinen tapahtuma. Ympäristöä koemme myös immateriaalisesti, esteettisesti ja tunneperäisesti. Vaistomme viestivät meille rakennuksen kauneudesta, huoneen viihtyisyydestä tai asuinalueen miellyttävyydestä. Monet ei-mitattavat tekijät, kuten ympäristön tilarakenne, ympäristökuvan monipuolisuus ja arkkitehtoninen muoto, vaikuttavat edellä mainittujen johtopäätösten muodostumiseen. (Stenros, 1984, 12.)

Erilaiset tilat, joissa liikumme ja vietämme aikaamme, määrittelevät keskeisellä tavalla olemistamme. Tilankäyttöä voidaan pitää prosessina, jossa tila ja sen sukupuoliset käyttäjät muovaavat toinen toisiaan sekä muotoutuvat itse tilan käytön tilanteissa. Tila on aktiivinen arkielämän

jäsentäjä ja merkitysten tuottaja, ei ainoastaan geometrinen tai abstrakti säiliö. Tästä johtuen tilaa ei tulisi tulkita pelkästään objektina, vaan merkitysten tuottajana sekä niiden kantajana. (Saarikangas, 2006, 126.)

Kuten luvussa 3.1 mainittiin, olennaista arkkitehtuurin ja tilan merkityksen muodostumisessa ovat tapahtuminen, muutos ja liike. Ennen kaikkea tilan merkitys muodostuu aktiviteeteissa ja tilassa liikkumisessa. Tilassa liikkuminen ja siirtyminen tilasta toiseen hahmottuvat kokijalleen havaintona ja aistimuksina. Arkkitehtoninen tila koetaan kaikilla aisteilla ja sen merkityksen muodostuminen tässä tapahtumassa saa vähintäänkin yhtä suuren merkityksen kuin arkkitehtuurin tarkastelu pelkästään edessämme olevana objektina. Tilan merkitys koetaan sekä tietoisesti että tiedostamattomasti tilaa käytettäessä liikkeiden, aistimusten, kosketusten, tuoksujen ja äänien kautta. (Saarikangas, 2006, 45.)

Myös kaupunkiympäristössä tilan merkitys muodostuu siellä kävelemällä. Tärkeää positiivisen tilakokemuksen syntymisen kannalta on tilan ja sen kokijan yhteensopivuus. Yhteensopivuuden kautta kokija pystyy samaistumaan ja luomaan miellyttävän tunneyhteyden tilaan. Näin tilois- ta (space) muodostuu subjektiivisesti koettuja paikkoja (place), mikä tapahtuu yleensä arkielämän toimintojen kautta ja ajan kuluessa. (Aura, 1997, 127; Saarikangas, 2006, 42.)

Tilanteesta riippuen paikka voidaan kokea eri tavalla, kun paikkakuntalainen elää tuttua ympäristöä ja ulkopuolinen kokee saman outona. Aluksi vieraasta paikasta tulee ajan myötä tuttu ja ihminen alkaa ”elää paikkaa”. Nykypäivän kaupunkiympäristöön voi olla vaikea samaistua. Teollisesti tuotetun ympäristön asukkailta puuttuvat mahdollisuudet muokata ja personoida tiloja paikoiksi. Elementtirakennukset, kaupakeskukset, hampurilaispaikat ja huoltoasemat muistuttavat toinen toisiaan eivätkä paikallisperinteestä piittaamattomat uudisrakennukset onnistu vähentämään tämän päivän paikattomuutta. Toki sellainen tila,

josta muodostuu toiselle ”paikka” saattaa toiselle olla ”epäpaikka”, koska jokainen meistä tulkitsee ympäristöä omista lähtökohdistaan. (Aura, 1997, 129; Haapala, 2006, 82.)

Rakennettu tila on keskeinen osa kulttuurista merkitysten muodostumista, eikä suinkaan vain sosiaalisen toiminnan näyttämö tai symboli. Se toimii aktiivisena sosiaalisen todellisuuden jäsentäjänä, joka tukee, vaikeuttaa tai torjuu erilaisia sosiaalisia käytäntöjä tilassa. Kaupunkitilan käyttö onkin samanaikaisesti sekä merkitysten tuottamista että niiden tulkintaa. Urbanissa ympäristössä tämä näkyy selvästi mm. erilaisten ihmisten ”samojen” tilojen käytössä. Koska ”sama” tila ja sen käyttö poikkeavat sekä ihmiskohtaisesti että kulttuurisidonnaisesti toisistaan, muodostavat tilat käyttäjilleen toisistaan poikkeavia, jopa keskenään ristiriitaisia, merkityksiä. (Saarikangas, 2006, 36.)

Rakennettuja tiloja tarkastellaan usein arkkitehtuurianalyyseissa pelkästään visuaalisesti ja esteettisesti, tilan käyttäjät unohtaen. Huomiota saavat pohjakaavat, tilajärjestelyt sekä rakennustekniikat ja tilaa tarkastellaan sanan konkreettisessa ja fyysisessä merkityksessä. Rakennusten merkityksellisyyteen vaikuttavat kuitenkin tilan käyttäjät, jotka tekevät tilan sanan transsendentaalisessa merkityksessä. Tilassa liikkuminen, huoneiden sommittelu ja tilajärjestelyjen mahdollistamat tai estämät kohtaamiset tilassa ovat kuitenkin olennaisia. Tilassa liikkumista ja erilaisten kulkureittien mahdollisuuksia määrittää se, miten tilat ovat yhteydessä toisiinsa. (Saarikangas, 2006, 133.)

3.3 Esteettinen ympäristö

Filosofisesti kiinnostavampaa termiä kuin ”ympäristö” on haasteellista löytää. Yksinkertaisimmillaan sana merkitsee sitä ympäristöä, mikä on ihmisen ympärillä. Puut, rakennukset ja esineet ympäröivät ihmistä ja muodostavat ihmisen ympäristöä. Mutta onko ympäristö pelkästään ai-

neellista materiaa ja missä mielessä ihmisellä lopulta on ympäristö? Usein ympäristöä kuvaillaan myös fenomenologisin käsittein, jolloin ympäristöllä tarkoitetaan koettua ympäristöä: rakennus ei sinällään ole ympäristöä vaan rakennus niin kuin katsoja sen kokee. Rakennus saa merkityksen kotina tai työpaikkana ja näin ymmärrettynä ihmisellä on ympäristö; vain ihminen rakentaa itselleen merkityksellisen ympäristön. (Haapala, 2006, 79, 80.)

Esteettinen kokemus pohjautuu havaintoon, joka nykyisen käsityksen mukaan on sidoksissa kokijan kognitiivisiin ja emotionaalisiin ominaisuuksiin ja asenteisiin. Erityisesti rakennettua ympäristöä tarkasteltaessa korostuu sen merkitys, mitä ja miten havaitsemme, mitä tiedämme ja luulemme sekä aikaisemmista kokemuksistamme ja tunnetilastamme. Onkin mielekästä puhua esteettisestä kokemuksesta rakennetun ympäristön yhteydessä, koska rakennuksia voidaan pitää toisaalta esteettisinä objekteina – usein jopa taideteoksina. (Rantala, 2006, 267.)

Esteettisen käsite saa hyvin laajan sisällön, kun ympäristö ymmärretään kokonaisvaltaisena yhteenliittymänä ihmisen ja luonnon välillä. Ympäristöesteetikko Arnold Berleantin mukaan kaikilla asioilla on esteettinen ulottuvuus; esteettinen kuuluu myös kaikkeen ihmisen kokeamiseen (Berleant, Haapalan 2006, 80 mukaan). Berleant katsoo myös ihmisen kokevan esteettisesti kaikilla aisteillaan, joihin liittyy kulttuurinen ulottuvuus; myöskään aistimuksia tai kulttuurisidonnaisia merkityksiä ei voida erottaa toisistaan. Ihmisillä on taipumus havaita merkityksellisiä asioita ja kokea ympäristönsä kokonaisvaltaisesti, minkä kokemiseen esteettisyys liittyy erottamattomasti.

Filosofi ja esteetikko Arto Haapala puhuu ”arkisuuden moduksesta”, joka tarkoittaa arkisen ympäristön kokemista tuttuna, jolloin ihminen ei kiinnitä enää erityistä huomiota ympäristöönsä. Arkisuuden vastapariksi Haapala nimeää vierauden, johon ihmiset törmäävät esimerkiksi vierai-

^[1]
^[2]

Kuva 15. Myyrmäen rautatieasema, Vantaa. Kuva tekijän.

hin maihin matkustaessaan. Ajan myötä ympäristö muuttuu kuitenkin arkisen tutuksi ja vieraus on ohimenevä vaihe. Yhtenä vierauden muotona voidaan Haapalan mukaan pitää esteettisyyttä: vieraiden objektien tavoin myös esteettisesti – ja yleensä myös taiteellisesti – kiinnostavat objektit vetävät huomion puoleensa. Tästä syystä myös suuret museorakennukset, joissa taideteoksia on perinteisesti pantu näytteille, ovat itsessään vierautta herättäviä. (Haapala, 2006, 82, 83.)

Esteettinen siirtymätila - referenssikohteet

Tarkasteluun valittiin referenssikohteita, jotka siirtymätiloina muistuttivat kauppakeskus Myyrmannia ja sen asemanseutua, mutta jotka erosivat toteutukseltaan yllä mainituista, esimerkiksi materiaaliensa, väriensä tai tilasomittelunsa osalta. Valittujen siirtymätilojen tarkastelun tavoitteena oli löytää ajatuksia herättäviä tilasuunnittelun keinoja oman suunnittelu-prosessin inspiraatioksi.

Ensimmäiseksi vertailtiin Vantaan Myyrmäessä ja Zürichissä sijaitsevien juna-asemien siirtymätiloja (Kuvat 15 ja 16). Tilasomittelun ja massoitelunsa suhteen ulkotilat ovat lähes identtisiä. Hallitsevia materiaaleja molemmissa tiloissa ovat betoni ja kivi, joten tilat muistuttavat toisiaan myös perusmateriaaliensa suhteen. Tilavaikutelman puolesta tilat kuitenkin eroavat toisistaan täysin: vaikka molemmissa tiloissa vallitsee sillan ja pylväiden ryhmityksen ansiosta selkeä tunnelimaisuus, vaikuttaa Myyrmäen sillan alusta olevan pysähtyneessä tilassa. Tilasta puuttuu väylän jatkuvuus sekä selkeästi indikoitu kulkureitin alkua- ja päätepiste, mikä heikentää myös tilassa orientoitumista ja suunnistamista.

Zürichin aseman siirtymätilasta huokuu vahvasti suunnan ja liikkeen tuntu, mikä puuttuu täysin Myyrmäen asemalta. Kyseinen dynamiikka on saatu aikaan erittäin yksinkertaisilla yksityiskohdilla: vertikaaleilla, valkoisilla katkoviivoilla, jotka korostavat liikkeen etenemissuuntaa. Edessä

Kuva 16. Rautatieaseman siirtymätila Zürich, Sveitsi. Kuva tekijän.

näkyvä kylttidetallji, jossa kaksi valkoista nuolta punaisella pohjalla osoittavat toisiaan kohti, korostaa kyseistä liikkeen vaikutelmaa entisestään. Myyrmäen aseman kivilaatoituksen horisontaalit, tummanharmaat linjat taas vaikuttavat päinvastaisella tavalla liikevaikutelman syntymiseen ja ikään kuin hidastavat ja rikkovat yhtenäisen siirtymisliikkeen. Tilan jatkuvuutta ja liikkumisen suuntaa ei ole siis saatu korostettua tehokkaasti.

Kohteiden vertailu osoitti siis sen, että siirtymätilojen dynamiikkaan ja liikevaikutelmaan on mahdollista vaikuttaa myös erittäin yksinkertaisilla kaksiulotteisilla detaljeilla, eikä esimerkiksi kolmiulotteisten elementtien tai tilasarjojen lisääminen ole välttämättömyys kyseisen vaikutelman muodostumiseen.

Toisessa kohteessa tarkasteltiin siirtymätilaa Karlsplatzin asemalla, Münchenissä, Saksassa (Kuva 17). Kohde valittiin tarkasteluun materiaaliensa, tilasomittelunsa sekä opastejärjestelmänsä ansiosta. Hallitsevin elementti tilassa on alakatto, jonka toistuvat, erikokoiset ja pyöreät alakattopaneelit luovat tilaan selkeän rytmin ja jopa orgaanisen vaikutelman. Alakattorakenteen ollessa niinkin dominoiva jättää se tilavaikutelman kuitenkin seesteisen rauhalliseksi, eivätkä suurimmatkaan paneelit vaikuta liian massiivisilta taikka raskailta. Alaslasketujen rakenteiden keveys selittyy sillä, että tila on korkea ja alakattomateriaali kiiltävän valkoista. Tilan valaistus on sijoitettu alakattopaneelien väleihin ja kaikki opasteet ”integroitu” kattorakenteeseen: alaslasketun, pyöreän paneelin kylkiin on sijoitettu siirtymisen ja kulun kannalta oleellinen informaatio, jota myös silmän on helppo seurata ohi kulkiessa.

Kyseinen siirtymätila osoittautui onnistuneeksi esimerkiksi melko neutraalista, mutta silti dynaamisesta julkisen siirtymätilan toteutuksesta. Eheä kokonaisvaikutelma on luotu tässäkin tapauksessa yksinkertaisin keinoin, pääpainon ollessa kattorakenteissa.

Kuva 17. Karlsplatzin aseman siirtymätila Münchenin keskustassa, Saksassa. Kuva tekijän.

4 KAUPUNKITILA

Kuva 18. Kaupunkitila Berliinissä, Saksassa. (Jakob, 2011, 151.)

4.1 Kaupunkitilan identiteetti ja funktiot

Kaupunkisuunnitteluun erikoistuneen tanskalaisen arkkitehti Jan Gehlin mukaan historiallisesta perspektiivistä katsoen kaupunkitila on aina palvellut kolmea funktiota – kohtaamista, kaupankäyntiä ja kulkuyhteyksiä. Kohtaamispaikkana kaupunkitila edesauttoi sosiaalisen informaation kulkua ja kauppapaikkana tavaroiden sekä palvelujen vaihtoa. Kaupunkien kadut toimivat kulkureitteinä kaupunkien kaikkien toimintojen välillä. Entisajan kaupungissa ihmiset joutuivat käyttämään katuja ja aukioita niiden kunnosta huolimatta, kun taas viime vuosikymmenten siirtyminen teollisesta yhteiskunnasta kulutusyhteiskuntaan on korostanut kaupunkitilan laadun tärkeyttä. (Ward Thompson & Travlou, 2007, 3.)

Yli sata vuotta sitten kaupunkien elämää dominoivat arjiselle elämälle välttämättömät toiminnot. Kaikenikäiset ihmiset liikkuiivat kaupungissa jalan ja viettivät aikaansa kaduilla ja aukioilla jo siitäkin syystä, että sisätilat olivat niin ahtaita. 1900-luvun taloudellinen kasvu aiheutti muutoksia yhteiskunnalliseen tilanteeseen sekä kaupungeissa asuvien ihmisten elämäntyyliin. Taloudellisen kasvun seurauksena voimakkaimmin julkisen tilan identiteettiin ja kaupunkiympäristön fyysiseen ulkoasuun vaikuttivat modernismi 1920-luvulta eteenpäin sekä autoilun kasvaminen 1950-luvun puolivälistä lähtien. Sata vuotta sitten kaupunkitilan aktiviteetit olivat lähestulkoon kaikki välttämättömiä ja 40 vuotta sitten toimintojen ensisijainen fokus oli ostoksilla käynti. Viime vuosikymmenet ovat todistaneet virkistystoiminnan ja kulttuuristen tapahtumien sekä urheilun ja liikkumisen lisääntymisen urbaanissa ympäristössä. (Gehl, 2007, 4, 6.)

Kautta historian kaupunkitilan keskeinen rooli on ollut ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen mahdollistamisessa. Muuttuneessa yhteiskunnassa kaupunkielämän uudenlaiset esiintymismuodot ovat vaikuttaneet

perinteiseen vuorovaikutukseen ihmisten välillä, mutta edelleen kaupunkitila toimii vuorovaikutuksen agitaattorina. Nyky-yhteiskunnan tärkeiden arvojen, kuten demokratian, erilaisuuden ja henkilökohtaisen turvallisuuden myötä laajentunut julkisen tilan käyttö tulisi nähdä erittäin arvokkaana kehityksenä. Aivan kuten aikaisemminkin, nykypäivän kaupunkiympäristön tärkein kollektiivinen tehtävä on fasilitoida ihmisten tapaaminen. (Gehl, 2007, 8, 9.)

Julkisen tilan vaatimukset ja sen käyttö

Arkielämää määritteleville tilanteille ja niille julkisille tiloille, joissa kyseiset toiminnot tapahtuvat, voidaan nimetä perusvaatimukset: suotavat olosuhteet välttämättömille, ulkotilassa tapahtuville aktiviteeteille sekä vapaaehtoisille virkistys- ja sosiaalisille toiminnoille. Keskeisiä ja perustavanlaatuisia vaatimuksia toimiville kaupunkiympäristöille ovat myös vapaa ja turvattu liikkuminen sekä kaupunkitilassa oleskelun ja toisten ihmisten tapaamisen mahdollisuus – joko epävirallisesti tai järjestäytyneemmin. (Gehl, 2006, 51.)

Julkiset paikat, kuten kauppakeskukset, pankit, aukiot, puistot, kulttuurikeskukset ja kirjastot ovat enemmän tai vähemmän avoimia kaikille. Kyseisten tilojen käyttöön liittyy ainoastaan joitakin rajoituksia, jotka koskevat enemmän yksilötason käyttäytymistä edellä mainituissa tiloissa. Mitä suunnitellumpi ja toiminnallisempi tila on, sitä enemmän ihmisten odotetaan käyttäytyvän asianmukaisesti riippuen siitä, mitkä asianmukaisen käyttäytymisen normit kyseisessä paikassa ovat. Suuria kauppakeskuksia voidaan pitää tavaratalojen jatkeina, mutta niissä voidaan nähdä myös sisä- tai ulkotorien tunnusmerkkejä: myyjien individualisuus ja moninaisuus sekä kuljeskelun, katselun, ystävien tapaamisen ja tuntemattomien ihmisten kanssa keskustelun mahdollisuus. (Bonsdorff, 1998, 175, 263.)

Ihmisten käyttäytyminen julkisessa tilassa on sidoksissa tilan seman tiikkaan, mikä mahdollistaa erilaiset tulkinnat sekä toiminnot. Käyttäjät orientoituvat tilassa ensimmäiseksi saamansa tilavaikutelman mukaan, joten tilasuunnittelun keinoin voidaan vaikuttaa käyttäjien tulkintoihin. Tästä oivallisena esimerkkinä voidaan pitää puiston penkkiä, joka ensitöikseen viittaa istumiseen, mutta läheskään kaikilla ihmisillä ei ilmene tarvetta käyttää penkkiä kyseiseen tarkoitukseen, vaan he etsivät erilaisen tavan istua tilassa. Tällaista tarkoituksetonta tilankäyttöä esiintyy säännöllisesti ja syyt siihen ovat sidottuja mm. käyttäjien persoonallisuuteen, ikään, sukupuoleen ja ympäristön muuttujiin. Varmaa on kuitenkin se, että tietyt toiminnot perustuvat aina tietynlaisiin tarpeisiin. (Bayer, 2008, 160.)

Jan Gehlin mukaan hyvin varustetussa julkisessa tilassa on istumis- ja oleskelumahdollisuudet kaikille käyttäjäryhmille, mikä nähdään myös välttämättömänä pidempiaikaiselle oleskelulle tilassa. Istuimet tulisi sijoittaa esimerkiksi tilassa oleviin kulmiin tai pienempiin rakoihin, jotka tarjoavat käyttäjälleen intimiteettiä ja turvallisuutta. Turvatut ja näköes-teettömät istuinpaikat ovatkin lähestulkoon aina suosituimpia julkisessa tilassa. Koska istuminen tilassa mahdollistaa julkisen tilan laadun kanalta elintärkeät toiminnot – kuten syömisen, lukemisen, nukkumisen, pelien pelaamisen, ihmisten katselun ja heidän välisen keskustelun – voidaan sitä pitää tärkeänä tekijänä tarkasteltaessa kaupunkiympäristön tilaa. Voidaankin sanoa, että ulkotilan laadun parantaminen onnistuu lähestulkoon aina luomalla määrällisesti ja laadullisesti parempia istu-mismahdollisuuksia. (Gehl, 2006, 155, 158–159.)

Tilassa oleskelun kannalta suosituimmat paikat löytyvät usein rakennus-ten julkisivujen ja siirtymätilojen yhtymäkohdista, joissa katsojalla on es-teetön näköyhteys samanaikaisesti molempiin tiloihin. Kaupunkitilassa suosituimmat pysähdyspaikat löytyvät tilan reuna-alueilta tai tilan sisällä olevan tilan, ns. tila tilassa, reunoilta. Mitä ilmeisimmin reuna-alueiden

suosio selittyy sillä, että kyseiset paikat luovat parhaimmat mahdolli-suudet koko tilan tarkasteluun. Rakennuksen julkisivun läheisyydessä käyttäjä ei ole läheskään niin ”haavoittuvainen” kuin esimerkiksi tilan keskellä eli tällöin jokaisen henkilökohtainen tila on turvatumpi. Myös käyttäjien kulkuväylät tilassa myötäilevät usein reuna-alueita. Tämä mahdollistaa käyttäjälle laajemman tilan sekä sen rakennusten julkisivu-jen yksityiskohtien havainnoimisen samanaikaisesti. Korkeuserot tilassa edustavat käyttäjille suurta haastetta. Kaikki suuret liikkeet ylös- tai alas-päin tilassa vaativat enemmän vaivannäköä, lihasvoimaa ja aiheuttavat keskeytyksen kävelyrytmiin. (Gehl, 2006, 142, 149.)

4.2 Sosiaalisen muotoilun määrittely ja periaatteet

Sosiaalisella muotoilulla terminä on useita eri määritelmiä ja sitä käyte-tään erilaisissa yhteyksissä ympäri maailmaa. Joidenkin määritelmien mukaan sosiaalinen muotoilu liittyy enemmän perinteiseen tuote- ja palvelumuotoiluun, kun taas toiset kokevat sosiaalisen muotoilun sosi-aalisen todellisuuden luomisella; sosiaalisen maailman muotoilulla.

Muotoilun kentällä sosiaalinen muotoilu käsitetään usein muotoilupros-siksi, joka tähtää ihmisten hyvinvoinnin sekä toimeentulon paranta-miseen. Amerikkalaisen muotoiluteoreetikon ja teollisen muotoilun pro-fessori Viktor Papanekin (1984) mukaan muotoilijoilla ja luovien alojen ammattilaisilla on vastuu ja kyky muokata maailmaa hyvän muotoilun kautta. Papanek puhuu myös vastuullisen muotoilun puolesta sekä siitä, kuinka käyttäjien tarpeet ovat tärkeämpiä kuin heidän mielihalunsa.

Sosiaalinen muotoilu on ikään kuin ammatillinen toimintamalli, joka edistää paikallisen talouden tai elinkeinon kehitystä. Sosiaalisen muo-toilun lähtökohtana on strateginen muotoiluajattelu, jonka seurauksena syntyy menettelytapoja, joita voidaan implementoida yhteiskunnallisella tasolla. (Miettinen, 2006, 9.)

4.3 Kaupunkiympäristön parantaminen

Suunnittelualalla tulisi tiedostaa, että muutettaessa fyysistä ympäristöä puututaan samalla myös sosiaaliisiin ja toiminnallisiin tekijöihin. Niiden toimenpiteiden, joilla pyritään ympäristön parantamiseen, tulisi olla sopusoinnussa ihmisten elämäntapojen ja ympäristön kulttuuriperinteen kanssa tai nousta ihmisten itsensä keskuudesta. (Aura, 1997, 37.)

Kaupunkikeskustojen elvyttämisen tulisi olla yksi kaupunkien kulttuuri-sen ja sosiaalisen kehittämisen tavoitteista. Nykyisin monien keskusta-alueiden sosiaalinen sisältö on päässyt kuihtumaan kaupallisten palve-lujen ja kuluttamisen tärkeyden korostamisen myötä. Taipumuksena on ollut kaupunkien sekä taajamien laidoille sijoitettujen kauppakeskusten rakentaminen. (Aura, 1997, 151.) Monet näistä kauppakeskuksista on kauppakeskus Myyrmannin tapaan rakennettu vilkkaasti liikennöityjen lähijunaratojen varteen.

Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta lähti vuonna 2008 sel-vittämään Vantaan lähijuna-asemien senhetkistä kuntoa, mikä liittyi myös Myyrmäen kaupunkiympäristön, erityisesti sen asemanseudun, kehittämiseen. Selvitystyön tavoitteena oli esittää ja suunnitella kehit-tämisideoita Vantaan lähijuna-asemille sekä kartoittaa mm. Myyrmäen juna-aseman vahvuuksia ja heikkouksia arkkitehtuurin, esteettömyy-den, informaation ja opastuksen kannalta. Selvitys tähtäsi joukkoliikenteen ja erityisesti lähijunamatkustamisen suosion kasvattamiseen, sillä Myyrmäen asema on yksi pääkaupunkiseudun merkittävimmis-tä asemista ja käyttäjämääriltään Vantaan toiseksi vilkkain asema. (Bäckström, 2008, 11.)

Vantaan lähijuna-asemien verkosto syntyi Martinlaakson radan varteen palvelemaan 1960- ja 1970-lukujen yhteiskunnallisen kehityksen myötä syntyneitä lähiöitä. Rakennustyyliiltään asemat edustavat aikakautensa

rationaalista betoniarkkitehtuuria ja yhdessä ne muodostavatkin selke-än toiminnallis-arkkitehtonisen kokonaisuuden, joka on historiallisessa valossa merkittävä. Asemien arkkitehtuurilla on ollut myös vahva merki-tys kokonaisten muuttajasukupolvien ympäristömielikuvan muodostumi-seen. (Bäckström, 2008, 13.)

Myyrmäen osalta selvityksessä käytiin läpi aseman yleisilmettä, kul-kuyhteyksiä ja sosiaalisen turvallisuuden aspekteja. Selvityksen mu-kaan asema on yleisilmeeltään epäsiisti ja huonokuntoinen, jolla on negatiivinen vaikutus aseman arkkitehtuuriin. Itse arkkitehtuuri toistaa Vantaankosken radan asemien kokonaisuutta. Asemasta tekee vai-keasti lähestyttävän sen rapistunut värimaailma sekä yleinen ränsisty-neisyys ja epämääräisyys. Selvityksessä ehdotettiinkin aseman imagoa nostattavaa, kattavaa peruskorjausta, kuitenkin 1960- ja 1970-lukujen henkeä merkittävästi hävittämättä. (Bäckström, 2008, 14.)

Selvitys oli yksimielinen sen suhteen, että senhetkisessä kunnossaan Myyrmäen asema ei ole riittävän laadukas ja turvallinen. Asemassa on kuitenkin potentiaalia mm. sen kaupunkirakenteellisesti keskeisen sijain-tinsa vuoksi: aseman ympärillä sijaitsee useita ostoskeskuksia ja muita palveluja, jotka luovat mahdollisuuksia korkeatasoiselle asemaratkaisul-le. (Bäckström, 2008, 14.)

Muita selvityksessä mainittuja ehdotuksia Myyrmäen aseman kehit-tämiseen olivat mm. sosiaalisen turvallisuuden parantaminen: valais-tuksen uusiminen hämäriin tunneleihin sekä sillan alustan ympäristön uusiokäyttö. Myös kulkua asemalta kauppakeskus Myyrmannille tulisi selvityksen mukaan parantaa. Kauppakeskuksen sisätiloista tai niiden välittömästä läheisyydestä puuttuu myös joukkoliikenneinfo, johon eh-dotettiin pikaista muutosta. (Bäckström, 2008, 41–43.)

4.4 Kaupunkiturvallisuus ja pelon maantiede

Akatemiatutkija ja kaupunkimaantieteen dosentti Hille Koskelan mukaan ihmisten asumiseen sekä kaupunkisuunnitteluun ja rakentamiseen on aina sisältynyt turvallisuuden ulottuvuus: aina syntyajoistaan lähtien kaupunkien tarkoitus on ollut tarjota suojaa. Suurimman turvallisuusuhan ennen modernia aikaa muodosti luonto ja ihmisasumusten sekä luonnon välinen rajamaasto osoitettiin konkreettisin keinoin. Ajan kuluessa uhkakuvat muuttuivat, ja kaupungit muuttuivat pikemminkin suojan tarjoajista pelon paikoiksi. Uhkakuvat liittyivät enemmän toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään luonnon sijasta. Historiallisesti tässä erottelussa suurin merkitys on ollut tuloeroilla ja yhteiskuntaluokilla. Tämän päivän muita merkittäviä eroja ovat sukupuoli, ihonväri, ikä, uskonto, seksuaalinen suuntautuminen ja alakulttuuri. (Koskela, 2009, 71, 73.)

27

Suomessa 1990-luvun lama ja rakenteellinen työttömyys toivat mukanaan epävarmuuden toimeentulosta. Taloudellinen epävakaus nosti esiin myös täysin muihin uhkakuviin kuin toimeentuloon perustuvaa turvallisuuden tunnetta. Koskelan mukaan Suomessa pelon maantieteen synty ajoittuu juuri 1990-luvun alkuun. Pelon maantieteellä tarkoitetaan julkisessa kaupunkitilassa koetun väkivallan pelon tilallisia ja ajallisia ulottuvuuksia eli sitä, miten, missä ja milloin pelko vaikuttaa ihmisten liikkumiseen kaupungissa ja saa heidät muuttamaan reittejään tai rajoittamaan liikkumistaan. Pelko liittyy yleisesti niihin fyysisiin puitteisiin, joissa kaupunkilaiset liikkuvat. (Koskela, 2009, 34.)

Pelottavat tilat voidaan jakaa kahteen päätyyppiin: avoimiin ja suljettuihin tiloihin. Avoimet tilat, torit, aukiot ja puistot, herättävät usein pelkoa tyhjyytensä takia. Yhtä lailla pelkoa herättävät usein huonosti valaistut suljetut tilat rajallisine ulospääsymahdollisuuksineen. Esimerkkinä kyseisistä tiloista voidaan mainita alikulkutunnelit, sillat, kapeat kujat ja paikoitushallit. (Koskela, 2009, 65, 79.)

Turvattomuuden teema on noussut suosituksi puheenaiheeksi varsin nopeasti ja ehtinyt levitä monille elämän alueille. Turvallisuus on 2000-luvulla noussut johtoajatukseksi kaupunkipolitiikassa ja -suunnittelussa, jotka pyrkivät parantamaan turvallisuutta ja ehkäisemään rikoksia. Turvallisuudesta on tullut siis tärkeä käsite, mutta se on jäänyt jäsenymättömäksi: kukaan ei tunnu tietävän, mitä turvallisuus oikeastaan on tai miten siihen päästään. (Koskela, 2009, 14, 45.)

Myyrmäki kaupunkiturvallisuuden näkökulmasta

Filosofian maisteri Hanna-Mari Kuhmosen (2002, 1) mukaan kaupunki-alueen imagon kannalta kaupunkiturvallisuus on erityisen tärkeä tekijä, joka vaikuttaa sekä alueen kilpailukykyyn että haluttavuuteen asumisen, työskentelyn ja vapaa-ajan paikkana. Siksi kaupunkisuunnittelutyötä tehdessä olisikin syytä ottaa tarkasti huomioon turvallisuusnäkökohdat. Kuhmosen tekemä kaupunkiturvallisuusselvitys (2002, Pelon Poluilla Myyrmäessä: kaupunkiturvallisuusselvitys) oli ensimmäinen laatuaan ja osa Myyrmäen keskustan kehittämistyötä. Selvityksessä arvioitiin alueen senhetkistä turvallisuuden tilaa ja etsittiin Myyrmäen keskustan niin sanotut pelonpaikat, joiden kehittämiseksi laadittiin parannusehdotuksia. Pelonpaikat kartoitettiin alueella liikkuville naisille teetetyllä kyselytutkimuksella ja pohdittiin, millä keinoin kyseisistä paikoista saataisiin entistä turvallisempia.

Selvitys liittyi osaltaan myös Myyrmäen palvelualueella toteutettavaan kansalliseen Turvallisuustalkoot -ohjelmaan. Turvallisuustalkoot oli valtioneuvoston ja oikeusministeriön 1990-luvun lopulla valmistelema ohjelma, jonka tavoitteena oli luoda yhtenäiset toimintamallit ja politiikka rikollisuuden vähentämiseksi ja turvallisuuden lisäämiseksi ja joka ohjeisti vahvasti paikalliseen toimintaan (Koskela, 2009, 251).

Voimistunut kaupungistumiskehitys on samalla myös voimistanut turvalltomuutta kaupungeissa. Ihmisten turvalltomuuden tunne ja pelko rikoksen uhriksi joutumisesta ovat yleistyneet kaupungissa tapahtuvaa rikollisuutta nopeammin. Pelko vaikuttaa ihmisen käyttäytymiseen ja elämänlaatuun negatiivisena tunnetilana, joka saattaa myös rajoittaa ihmisen vapautta ja tilankäyttöä. (Kuhmonen, 2002, 2.)

Turvattomaksi koettu ympäristö ei houkuttele asumisen- tai vapaa-ajanpaikkana ja sitä saatetaan pitää vastenmielisenä ja luotaantyöntävänä. Paikan turvallisuuteen voidaan kuitenkin vaikuttaa rakennetulla ympäristöllä ja samalla voidaan myös kohottaa paikan imagoa sekä haluttavuutta. Rakenteeltaan turvallinen fyysinen ympäristö voi ennaltaehkäistä rikollisuutta ja luoda alueelle hyvinvointia sekä turvallisuutta. Sosiaalinen kontrolli ja luonnollinen valvonta syntyvät hyvässä ympäristössä, joka herättää asukkaissaan mielenkiintoa ja halun huolehtia siitä. (Kuhmonen, 2002, 2.)

Jokaisen ihmisen perusoikeuksiin kuuluu turvallisuus, jota voidaan pitää myös yhtenä hyvinvointiyhteiskunnan arvona. Kaupunkiympäristössä pelko ja turvalltomuus ovat ongelmia, joilla on suora vaikutus yksilön arkielämään ja elämänlaatuun. Pelolla on konkreettisia vaikutuksia yksilön tilan käyttöön mm. rajoittamalla ihmisen liikkumista tietyillä alueilla tiettyinä vuorokauden aikoina, mikä supistaa näin elintilaa ja vapautta. (Kuhmonen, 2002, 3, 4.)

Millaiset ominaisuudet sitten synnyttävät pelonpaikkoja kaupunkiympäristössä? Tällaisiksi ominaisuuksiksi ovat tutkimuksissa nousseet tilojen pimeys, tyhjyys, umpinaisuus ja epäjärjestys, jotka ihmiset tulkitsevat pelottaviksi. Myös huono näkyvyys ja umpinainen tila koetaan turvattomiksi, sillä ne tarjoavat piilopaikan oletetulle rikoksentekijälle ja estävät uhrin paon. Yleisesti turvattomiksi mielletään ei-kenenkään-maa-tyyppiset alueet, joita ei hallitse taikka valvo kukaan. Ihmisten omilla elämän-

kokemuksilla on osittain vaikutuksensa siihen, minkälaiset paikat muodostuvat kullekin yksilölle pelottaviksi ja miksi. (Kuhmonen, 2002, 3; Koskela, 2009, 79.)

Osana turvallisuustalkoita selvitettiin strategisessa suunnittelussa käytetyn SWOT -analyysin avulla Myyrmäen palvelualueen vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat (2002, Pelon Poluilla Myyrmäessä: kaupunkiturvallisuusselvitys, 14):

Myyrmäen palvelualueen heikkouksia olivat mm.

- Aseman seudun ränsistyneisyys
- Alikulkutunnelien turvalltomuus.
- Ilkivalta ja häiriökäyttäytyminen.

Myyrmäen palvelualueen uhkia olivat

- Päihteiden käytön lisääntyminen.
- Asunnottomuus, tilapäisasumisen turvalltomuus.
- Palvelualueen yleisilme, rapistuneisuus->muuttoliike->turvattomuus.
- Vanhusten yksinäisyys, liikkumisen turvalltomuus.
- Huono-osaisuuden ja syrjäytymisen lisääntyminen: köyhtyminen, lastensuojelu- ja mielenterveysongelmat.

Kyselytutkimuksen yhteenvedossa todetaan, että asemanseutu koettiin selvästi pelottavimmaksi paikaksi. Pelkoa aiheuttavat eniten muiden ihmisten, erityisesti nuorisojengien ja humalaisten sekä ”epämääräisen porukan”, läsnäolo. Kyseisten ryhmien väliset levottomuudet ja niiden sijoittuminen ravintoloiden yhteyteen vahvistivat myös pelontuntemuksia. (Kuhmonen, 2002, 34.)

Yleisesti ottaen Myyrmäen keskustassa liikkuvat naiset kokevat jonkinasteista turvattomuutta ja pelkoa väkivallan kohteeksi joutumisesta. Haastateltujen mukaan alue oli ennen rauhallinen ja turvallinen, jolloin ulkona uskalsi liikkua myös iltaisin pimeän tulon jälkeen. Nykyisin alueen koettiin olevan rauhattomin juuri ilta- ja yöaikaan. Moni haastatelluista naisista koki kauppakeskus Myyrmannin ja asemanseudun liian turvattomiksi alueiksi liikkua jopa kauppojen aukioloaikoina, klo 20-21 aikaan. Tulosten perusteella voitiin todeta turvattomuuden tunteen ja pelon rajoittavan merkittävästi alueen naisten liikkumista ja tilankäyttöä keskustassa hiljaisena aikana. (Kuhmonen, 2002, 28, 29, 34.)

Pelon kronologiaa tarkastellessa voidaan Hille Koskelan mukaan tunnistaa pelon rytmi. Katuväkivallan pelkoa selvittävien tutkimusten perusteella voidaan päätellä, että keskellä päivää ei Suomessa pelkää kukaan ja pelon määrä vaihtelee viikonpäivien ja vuorokaudenaikojen mukaan. Pelkoa voidaan siis pitää yöllisenä ilmiönä. Pimeys ei kuitenkaan suomalaisessa kontekstissa merkitse samaa asiaa, kuin yö: talvi-iltoina, jolloin suurin osa ihmisistä on vapaa-ajalla, on käytännössä aina pimeää. Tästä johtuen monet kokevat tavallisetkin asiat talvisin pelottaviksi eli pohjoisen pimeydessä pienten arkisten turvattomuuskemusten merkityksellisyys korostuu. (Koskela, 2009, 76.)

Selvityksessä analysoitiin myös Myyrmäen asemanseutua. Imagonsa suhteen asemanseutu on vahvoilla, sillä se on helposti tunnistettava ja erittäin keskeinen paikka Myyrmäessä. Asemanseudun maine on kuitenkin yleisesti negatiivinen, mikä juontaa juurensa ilkeivallan ja väkivallan teoista, joita paikassa on tapahtunut paljon. (Kuhmonen, 2002, 36.) Analyysissa eriteltiin asemanseudun vahvuudet ja heikkoudet (2002, Pelon Poluilla Myyrmäessä: kaupunkiturvallisuus selvitys, 37):

Asemanseudun vahvuudet:

- Paikalla liikutaan eri vuorokauden aikoina, jolloin luonnollisen valvonnan ja sosiaalisen kontrollin toimintaedellytykset ovat hyvät, mitä tulisi vahvistaa (näköesteiden poistaminen).
- Päiväsaikaan näkyvyys lähialueen ravintoloiden terasseilta sekä toimistojen ikkunoista asemanseudulle on hyvä.

Asemanseudun heikkoudet:

- Paikka on yleisilmeeltään ruma ja autio.
- Valaistus koetaan paikoin puutteelliseksi.
- Paikassa on useita kuolleita kulmia, jotka jäävät luonnollisen valvonnan ulkopuolelle.
- Paikalla oleskelee pelottavaksi koettuja ihmisryhmiä, esimerkiksi nuorisojengejä, humalaisia ja ulkomaalaisia (?! tekijän huomautus).
- Paikka on ulkoasultaan epäsiisti (graffiitit, roskaisuus) ja epäviihtyisä.
- Kevyenliikenteen kulunohjaus on puutteellista.
- Paikka ei ole vetovoimainen negatiivisen maineensa vuoksi.
- Nykyistä valvontaa ei pidetä riittävänä.

Analyyysin tuloksena esiteltiin asemanseudun visuaalista ilmettä ja turvallisuutta kohentavia toimenpiteitä (2002, Pelon Poluilla Myyrmäessä: kaupunkiturvallisuus selvitys, 37):

- Pintojen elävöittäminen materiaali- ja värivalinnoilla, töhrimisen estäminen ja valoisuuden ja viihtyisyyden lisääminen.
- Lisää penkkejä ja istumismahdollisuuksia.
- Valvontakameroiden lisääminen.
- Toimintojen muutokset: Ravintoloiden määrän vähentäminen ja aukioloaikojen lyhentäminen saattaisi rauhoittaa asemanseutua. Ravintoloiden hajauttaminen laajemmalle alueelle toisi rauhaa asemanseudulle, mutta vastaavasti lisäisi häiriötä muualla keskustassa.

4.5 Kaupunki-interventio

Kaupunki-interventio on suhteellisen uusi taiteen ilmaisumuoto, josta on 2000-luvulla kehittynyt suosittu erityisesti kuvataiteilijoiden ja performanssitaiteilijoiden keskuudessa. Kaupunki-intervention kohteena on kaupunkitila ja ihmiset. Kaupunkitilassa interventioon kohtaa usein sattumalta, eikä sitä välttämättä edes aina ymmärrä taiteeksi. Eikä kyseisen lajin nimeämisellä taiteeksi ole aina niin suurta merkitystään; tärkeintä on saada aikaan pieni sysäys, joka saa aikaan uusia oivalluksia katsojan ajatuksissa. Kaupunki-interventioihin saattaa olla sidottuna myös paljon huumoria, joka on muutenkin yleistymässä nykytaiteen saralla. (Sederholm 2011.)

Filosofian tohtori Helena Sederholmin mukaan kaupunki-interventiolla tarkoitetaan yleensä pieniä eleitä urbaanissa ympäristössä: johonkin sijoitettu kyltti, seinään maalattu graffiti tai sellaisenaan paikkaan istutettu pieni puuntaimi, joka kasvaessaan saattaisi olla kaikkien kaupunkilaisten tiellä. Tekijä ei ainoastaan kyseenalaista, kommentoi tai tulkitse elämää erilaisin taiteellisin keinoin, vaan taiteellinen toiminta perustuu suoraan toimintaan: interventioksi riittää esimerkiksi pienimuotoinen kaupunkielämän häirintä, joka sysää ohikulkijoiden ajatukset liikkeelle ja saa ehkä aikaan monenlaisia tunteita, erityisesti ihmettelyä. Ja juuri ihmettelyhän on lähtökohta uusien asioiden oppimiselle ja kaikille suurille ajatuksille. (Sederholm 2011.)

Luvuissa 4.3 ja 4.4 käsiteltyjen Myyrmäen kaupunkiympäristön nykytilaa kartoittavien selvitysten valossa voidaan todeta, että asemanseudun ankean ränsistynyttä ulkotilaa saataisiin mahdollisesti elävöitettyä integroimalla tilasuunnitelmaan juuri kaupunki-intervention periaatteita. Yllättävän ja ajatuksia, jopa oivalluksia, herättävän elementin sijoittamisella ulkotilaan olisi varmasti myös positiivisia vaikutuksia sosiaalisen muotoilun sekä turvallisuuden näkökulmasta.

Cedric Bernadotte "Sealing the City"
http://popupcity.net/2009/10/urban-intervention-sealing-the-city/

Otto Karvonen "Exposure/Safety"
http://www.flickr.com/photos/morris278/2939072112/

Kuvat 19, 20 ja 21. Erilaisia kaupunki-intervention ilmenemismuotoja maailmalta. Kuva 19 alla vasemmalla Zona Tortona, Salone del Mobile 2009, Milano. Kuva tekijän.

5 SUUNNITTELUTYÖN KOHDE

Kuva 22. Myyrmäen rautatieasema, Vantaa. Kuva tekijän.

5.1 Suunnittelutyön taustat ja työelämälähtöisyys

Opinnäytetyön aihetta kartoittaessa herännyt kiinnostus puolijulkisiin porraskäytäviin vaikutti voimakkaasti siihen, että lopulliseksi aiheeksi valikoitui julkinen siirtymätila. Kauppakeskus Myyrmanni osoittautui erinomaiseksi tutkimuskohteeksi, sillä senkaltaisessa kauppakeskusmiljöössä siirtymätilat toimivat merkityksellisinä väli- ja oleskelutiloina identiteetiltään sekä visuaaliselta ilmeeltään toisistaan eroavien liiketilojen välissä.

Ensimmäisessä palaverissa Pöyry Arkkitehtien kanssa toukokuussa 2010 keskusteltiin yleisesti kauppakeskus Myyrmannin nykytilasta sekä tulevaisuuden visioista sisätilojen täyssaneerauksen osalta. Ajallisesti kauppakeskuksen täyssaneeraus tarkoittaisi useamman vuoden mittaista prosessia, joka toteutettaisiin vaiheittain eri puolilla kiinteistöä. Pöyry Arkkitehdeille oli erityisen tärkeää se, että kauppakeskuksen lähivuosien hektisen saneerausprosessin keskellä suunnittelijat pystyisivät säilyttämään yhtenäisen linjan suunnitteluprosessin eri vaiheissa, vaikka kiinteistön eri osat eivät olisikaan työn alla samanaikaisesti. Kaupunkisuunnittelun mittakaavassa Pöyry Arkkitehdit ja kiinteistön omistava Citycon Oyj ovat visioineet tulevaisuuden Myyrmannin, joka yhdistyisi sekä toiminnallisesti että kulkuväyliensä kautta vieressä sijaitsevaan kulttuurikeskukseen (Myyrmäkitalo) ja Myyrmäen rautatieasemaan.

Myyrmanni on vuonna 1994 avattu kauppakeskus, joka sijaitsee Länsi-Vantaalla sekä Kehä I:n ja Kehä III:n välissä Myyrmäen rautatieaseman vieressä (Kuva 24). Päivittäin ostoskeskuksen 91 liikettä ja 42 000 m²:n kerrosala täyttyvät yli 20 000 kävijästä, joita vuonna 2009 kaupakeskuksessa oli yhteensä 7,1 miljoonaa (www.myyrmanni.fi, 2010.) Myyrmannilla on erikoislaatuisen synkkä historia, sillä lokakuussa 2002 kauppakeskuksen ja sen asiakkaiden tavanomaista arkea horjutti tahl-

linen räjähdys, jossa menehtyi kuusi henkilöä ja räjähteen paikalle tuonut henkilö (Sisäasiainministeriö, 2003). Suomessa räjähdystapahtuma oli tekotavaltaan, kohteeltaan ja tuho vaikutuksiltaan poikkeuksellinen ja herätti tämän lisäksi valtavasti kiinnostusta tiedotusvälineissä. Pahiten räjähdyksessä vaurioitui kauppakeskuksen ensimmäisessä kerroksessa sijaitseva, halkaisijaltaan 20 m ja 25 metriä korkea, ns. keskussylinteri, jonka keskelle sijoittuvat suuret kierreportaat. Räjähdys ei aiheuttanut rakennukselle varsinaista sortumisen vaaraa, sillä kauppakeskuksen kantavat rakenteet eivät vaurioituneet. (Sisäasiainministeriö, 2003, 12, 17.) Onnettomuuden jälkeisissä korjaustoimissa tilat saneerattiin täysin identtisiksi siihen nähden, miltä ne näyttivät ennen räjähdystä.

Myyrmannin kauppakeskuksen omistaa Citycon Oyj, kansainvälinen, mutta osaksi suomalainen kiinteistösijoitusyhtiö, joka on erikoistunut kauppakeskuksiin ja muihin vähittäiskaupan liiketiloihin. Citycon omistaa kaiken kaikkiaan 33 kauppakeskusta, joista 22 sijaitsee Suomessa. Tämän lisäksi yhtiö toimii Ruotsissa, Virossa ja Liettuassa. (www.myyrmanni.fi, 2010.) Citycon Oyj:n taustalla on useita onnistuneesti toteutettuja kehitysprojekteja, joissa ”nukahtanut” kauppakeskus on täyssaneerauksen myötä herännyt taloudellisiin voittoihin viihtyvyyden ja käytettävyyden parantuaessa sekä asiakasmäärien noustessa.

Kuva 23. kauppakeskus Myyrmanni ja Myyrmäen tori, Vantaa. Kuva tekijän.

Kuva 24. Ilmakuva Vantaan Myyrmäestä. Kuva tekijän.

25

27

28

26

Kuvat 25-28. Siirtymätila Myyrmäen asemalta kauppakeskus Myyrmannin sisäänkäynnille. Kuvat tekijän.

5.2 Case kauppakeskus Myyrmanni

Kenya Haran mukaan suunnittelijan taito on tarkastella milloin tahansa jokapäiväistä ympäristöämme tuoreella silmällä, aivan kuin se olisi vielä tuntematon (Hara, 2007, 48). Toukokuussa 2010 lähdin siis tutustumaan ensimmäistä kertaa kauppakeskus Myyrmanniin ja havainnoimaan sekä dokumentoimaan olemassa olevia tiloja "tuoreella silmällä". Yksi ekskursioni päätavoitteista oli etsiä rakennuksesta se mielenkiintoisin ja minua eniten puhutteleva osa, jonka voisin kuvitella toimivan inspiraationa opinnäytetyölleni ja suunnitteluprosessille.

Päästäkseni kauppakeskus Myyrmannille tuona kyseisenä aurinkoisena kevätpäivänä matkustin M-junalla Myyrmäen juna-asemalle. Välittömästi asemalaiturille laskeuduttuani huomasin saapuneeni erittäin urbaaniin ympäristöön, lähiöön, jonka arkkitehtuuria dominoivat betoniset, jopa monumentaaliset kuutiokiinteistöt. Massiiviset betonipinnat vaikuttivat riisuvan ulkotilat kaikesta vihreydestään eivätkä edes värikkäät grafiitit betoniseinillä taikka istutuspenkit riittäneet tuomaan ympäristöön sen kaipaamaa elävyyttä.

Kävelymatka kylmäasemalta kauppakeskuksen suuntaan osoittautui välittömästi kolkoksi ja automaattisesti koin vaarallisen ajatuksen saman tilan käyttämisestä pimeällä (Kuvat 25-28). Ulkotilan ensivaikutelma oli ympäristönä meluisa, levoton ja karu. Minua oli jo heti ensimmäisessä palaverissa Pöyryllä informoitu siitä, että Myyrmäki on yksi Suomen levottomimmista alueista. Samaisessa tapaamisessa sain tietää eräästä Vantaan pahamaineisimmasta paikasta, joka sijaitsee kauppakeskus Myyrmannin pienemmän sisäänkäynnin välittömässä läheisyydessä. Kyseisellä nurkalla sijaitsee grilli-kioski, jonka edusta toimii levottomuuksien ja häiriökäyttäytymisen keskipisteenä, etenkin iltaisin ja pimeällä.

Lähdin odottavin mielin lähestymään itse kauppakeskusta, joka sijaitsee rautatieaseman välittömässä läheisyydessä, suurten betonisten ratasiltojen kyljessä. Kauppakeskus Myyrmannin sisätiloihin siirryin juuri grilli-kioskin viereisestä, pyöreästä sivusisäänkäynnistä ja nousin liukuportaita ylös kauppakeskusympäristön vilkkaaseen ytimeen.

Kauppakeskus Myyrmannin arkkitehtuuri ja sisätilojen nykytilanne

Myyrmannin suunnittelusta vastasi aikoinaan Arkkitehtitoimisto Innovarch Oy ja vaikka kauppakeskus valmistuikin 1990-luvulla, edustaa se arkkitehtuuriltaan vahvasti 1980-luvun postmodernia rakennustaidetta. 1970-luvun lopulla alkunsa saanut postmoderni arkkitehtuuri syntyi ikään kuin modernismin ja funktionalismin antiteesiksi ja pyrki tuomaan rakennustaiteeseen uutta henkeä. Yleisen mielipiteen mukaan etenkin asuntojen rakentamiselle asetetut tavoitteet eivät olleet läheskään toteutuneet käytännön tasolla. Vaikka ensimmäiset modernismin rakennukset olivatkin onnistuneet luomaan asukkailleen sopivan sosiaalisen asuinympäristön, oli tämän jälkeen syntynyt yhä lohduttomampia standardoituja laatikkomaisia vuokratasarmeja. Oinaista postmodernille tyyli-suunnalle olivat klassisten arkkitehtuuri-elementtien, kuten pylväiden käyttö, liioittelu ja monimuotoisuus, joka yhdistettiin usein kepeään leikkisyyteen. (Modernin Arkkitehtuurin historia, 2008, 82.)

Postmodernistisen ajattelun lähtökohtana oli siis luoda eräänlaista uutta arvokkuutta monotonisiin lähiöihin ja piristää urbaanille arkkitehtuurille ominaista suoralinjaisuutta ja laatikkomaisuutta. Saman tarpeen tyydyttämiseen luultavasti aikoinaan myös 1980-luvulla suunniteltiin Myyrmäen betonibrutalismin keskelle noussut kauppakeskus Myyrmanni. Myyrmanni onkin oivallinen esimerkki melko moniulotteisesta, postmodernista arkkitehtuurista, joka välittyy myös muissa suomalaisissa, samalla vuosikymmenellä rakennetuissa kauppakeskuksissa. Myyrmannin rakentaminen saatettiin tosin päätökseensä juuri pahimpi-

Kuvat 29-31. Näkyviin jätettyjä rakenteita kauppakeskuksen sisätiloissa. Kuvat tekijän.

en lamavuosien aikaan, joten säästötoimilla saattoi olla vaikutusta lopullisiin materiaalivalintoihin ja detaljeihin. Siitäkin huolimatta arkkitehtuuri henkii paikoittain voimakkaan postmodernia, jopa tyylietietoista ironiaa.

Kauppakeskus Myyrmanni on rakenteiltaan tyypillinen kauppakeskus, jonka kantavat rakenteet ovat pääosin teräsbetonia. Keskussyliinterin kantavat pilarit ovat betonilla täytettyjä teräksisiä putkipilareita ja lasikatetta kantavat rakennusosat terästä. Kevyet väliseinärakenteet ja erilaiset kotelorakenteet ovat pääosin kipsilevyrakenteita. Kyseisen aikakauden kauppakeskukselle tyypilliseen tapaan Myyrmannissa on käytetty runsaasti lasirakenteita katteessa, seinissä, ikkunoissa ja kai-teissa. (Sisäasiainministeriö, 2003, 4.)

Kauppakeskuksen sisustusarkkitehtuuri antaa monikerroksisen ja sekavan ensivaikutelman. Näkyvien rakenteiden terävät ja tekniset detaljit luovat tilaan teollisen ja kliinisen vaikutelman (Kuvat 29-31). Tilavaikutelma muistuttaa lentokenttää (Kuvat 32 ja 33), joka tilana yleisesti mielletään kiireiseksi toimintaympäristöksi, jossa oleskelu on lyhytaikaista. Tuskin kauppakeskuksen aikoinaan suunnitelleet arkkitehdit pyrkivät luomaan sen käyttäjille tällaista assosiaatiota? Mielestäni kauppakeskuksen tulisi tilana päinvastoin rohkaista pitempiaikaiseen oleskeluun, mikä taas johtaisi todennäköisesti lisääntyvään kulutukseen kauppiaiden suureksi riemuksi.

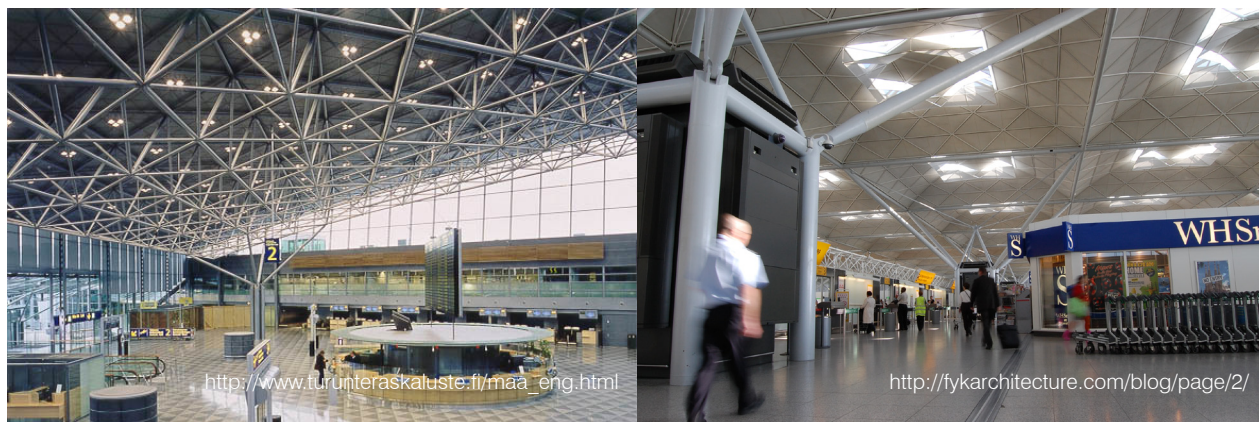
Teknisten yksityiskohtien lisäksi tilaa ylikuormittaa huonosti indikoitu ja valaistu informaatio: myymälä-, mainos- ja opastekyltit ovat heikosti valaistuja ja ikään kuin maastoutuvat rakenteiden sekaan. Toki teknispainotteisella "lentokenttäarkkitehtuurilla" on paikoitellen onnistuttu luomaan myös arvokasta ja monumentaalistakin vaikutelmaa, mutta interiöörin monimutkaisuus vaikeuttaa tilan elementtien erittelyä tai niiden välisten jännitteiden tarkempaa analysointia.

Kauppakeskuksen sisustusarkkitehtuuri on massoitteeltaan ja tilasommitteeltaan tasapainossa, lukuun ottamatta muuten niin avarasta tilasta poikkeavia, melko kapeita ja epäloogisesti sijoitettuja siirtymäkäytäviä. Nykyiset kulkuväylät luovat sokkeloisen vaikutelman kokonaisuudesta ja ajoittain käyttäjän on vaikea orientoitua tai paikallistaa sijaintiaan tilassa. Tähän yksi eniten vaikuttavista tekijöistä on heikko yleisvalaistus erityisesti käytäväosuuksilla, joihin ei pääse luonnonvaloa. Osassa käytäviä on lasiset, klassiset atrium-katot, jotka päästävät luonnonvalon tilaan ja luovat puistomaisen sekä elyttävän vaikutelman. Postmodernistiset vaikutteet näkyvät myös tiloissa toistuvien klassisten arkkitehtuurielementtien, kuten pylväiden ja kolmion, käytössä. Kauppakeskuksen väri- ja materiaalimaailmaa dominoivat valkoiset, harmaat ja metalliset pinnat.

5.3 Oman suunnittelutyön kohde

Tutustuttuani kauppakeskuksen sisätiloihin palasin takaisin aloituspiiteeseen eli kauppakeskuksen sivusisäänkäynnille. Sivusisäänkäynnin pohjakerroksessa ja 1. kerroksessa sijaitsevat aulatilat sekä ulkotila kauppakeskuksesta Myyrmäen kylmäasemalle siirryttäessä vaikuttivat olevan akuutimman saneerauksen tarpeessa (Kuva 34). Sisä- ja ulkotilat olivat molemmat pintojensa suhteen melko ränsistyneessä kunnossa ja vaikuttivat olevan pysähtyneessä tilassa, syrjässä kauppakeskuksen vilinästä. Samanaikaisesti niissä oli kuitenkin suurta potentiaalia tilasuunnittelun kohteeksi.

Tutkimuksen ja suunnittelutyön kohteeksi valitut tilat osoittautuivat mielenkiintoiseksi kombinaatioksi eri vuosikymmenten arkkitehtuurityylejä: ulkotila sekä koko asemanseutu edustavat 1960- ja 1970-luvun betonibrutalismia ja kauppakeskus puolestaan 1980- ja 90-luvun postmodernia rakennustyyliä, joskin jo hieman vaimentuneena, sillä esimerkiksi 1980-luvun räikeä värimaailma puuttuu.

Kuvat 32 ja 33. Lentokenttäarkkitehtuuria Helsinki-Vantaalla ja Lontoon Stanstedillä.

http://www.turunieraskaluste.fi/maa_eng.html

<http://fykarchitecture.com/blog/page/2/>

Kuva 34. Suunnittelutyön kohde. Kuva tekijän.

5.4 Kohteen nykytilan kartoitus ja analyysi

Molempien tilojen nykytilan kartoituksessa ja analysoinnissa kiinnitettiin erityistä huomiota Helmer Stenrosin teoksessaan *Arkkitehtuurin muoto ja sisältö* (1984) erittelemiin tilan tekijöihin. Kyseisiä tilan arkkitehtonisia elementtejä tarkastelemalla oli tavoitteena saada kokonaiskuva tilojen estetiikasta ja mahdollisista visuaalisista puutteista. Stenrosin erittelemiä tekijöitä ovat: tilan mittasuhteet, valaistus, materiaalit, väri, akustiikka, sisustus ja tilojen liittyminen. (Stenros, 1984, 36-83.)

Sisäänkäynti, ala- ja yläaula

Lähestyttäessä kauppakeskusta erottuu sisäänkäynti selkeästi muusta rakennuksesta, sillä puoliympyrän muotoinen sisäänkäynti on vedetty ulommas rakennuksen julkisivusta (Kuva 28). Muusta rakennetusta ympäristöstä sisäänkäynti erottuu muotonsa lisäksi myös materiaaliensa suhteen: metallirunkoinen lasiblokki rakennuksen kulmassa uhmaa ulkotilassa vallitsevaa betoni- ja kivimonopolia. Ulkotilasta siirrytään kauppakeskuksen sisälle liukuovista pieneen tuulikaappiin. Tuulikaapista siirrytään liukuovista pohjakerroksen aulaan, josta 1. kerroksen aulaan kulku tapahtuu liukuportaita pitkin. Tuulikaappi toimii selkeänä siirtymävyöhykkeenä, mikä indikoi ulkotilasta sisätilaan siirtymisen. 1. kerroksen aulatilasta alkavaa, kapeaa käytävää pitkin päästään kauppakeskuksen ns. promenadille.

Pyöreä sisäänkäynti on pinta-alaltaan pieni, mutta korkea tila. Sisäänkäynnin tuulikaapista ala-aulaan siirryttäessä tila mataloituu merkittävästi. Ala-aulatilan matala huonekorkeus tekee kuitenkin tilan mittakaavasta ihmisläheisen ja helposti lähestyttävän. Koska itse sisäänkäynti on kooltaan pieni, myös pieni ja matala aulatila vastaa niitä odotuksia, joita tilaan saapuvalla käyttäjällä on. Pohjakerroksen aula on siis myös pinta-alaltaan pieni ja koostuu liiketilojen sisäänkäyntien sekä hissikuilun lisäksi myös toiseen kerrokseen nousevista liukuportaista.

Ala- ja yläaulojen oikeanpuoleinen sivuseinä on lattiasta kattoon lasipintaa, mikä vähentää tilojen sulkeutuneisuutta ja tuo niihin avaruutta sekä paljon luonnonvaloa. Kattokorkeus korottuu 1. kerroksen aulaan noustessa, jolloin tilavaikutelma avaroituu ja muuttuu myös enemmän julkisen tilan kaltaiseksi.

Tilojen valaistus

Valaistus aulatiloiissa on toteutettu pääosin ritilämäiseen alakattora-kenteeseen upotetuilla pienloistelampuyksiköillä (2 x 9W), joita ala-aulassa on 33 ja yläaulassa 25 kappaletta (Kuvat 35-38). Ala-aulan Red Onion-ravintolan sisäänkäyntiä on korostettu asentamalla ravintolan edustalle alakattoon upotettuja loisteputkivalaisimia (18W/840), joita on 20 kpl. Loisteputkivalaisimia on asennettu myös yläaulan kahvilan katon alaslaskuun. Red Onion-ravintolan edustalle sijoitettuja loisteputkivalaisimia lukuun ottamatta tilojen yleisvalaistus on väriltään lämpimän keltaista ja valonlähteiden värietoisto on heikkoa. Valaistustehoa on pyritty molemmissa auloissa jakamaan tasaisesti koko tilaan, mikä aiheuttaa kuitenkin sen, ettei valon määrään synny suurempia vaihtelua tai kontrastikohtia. Tällöin ei myöskään pääse syntymään selviä varjokoh-tia, jolloin valaistus jää rytmittömäksi ja luo tilaan aneemisen tunnelman.

Tilojen materiaalit

Hallitsevina materiaaleina sekä ala- että yläaulassa ovat lasi, metalli ja kivi (Kuvat 35-38). Pääosa lasista ja metallista on sijoitettu kauppakeskuksen ja liiketilojen ikkunapintoihin. Kaikki lattiapinnat ovat kivilaattaa, joita peittää liukuovien ja liukuportaiden edessä tekstiilimatot. Opaste- ja mainoskyltit ovat muovia. Luonnonmateriaaleista puuta on käytetty Red Onion-ravintolan sisäänkäynnin kirsikkapetsatuissa rakenteissa. Käytetyt materiaalit antavat melko kylmän vaikutelman, mutta ovat toisaalta kulutuksenkestävyytensä ja helppohoitoisuutensa puolesta perusteltuja valintoja julkiseen tilaan.

Tilojen värit

Aulatilojen kaikkia pintoja dominoiva väri on valkoinen, jonka kontrastina sekä lattian laatoituksessa että seinien maalipinnoissa on paikoittain käytetty tummanharmaita detaljeja. Vaaleampaa harmaan sävyä tiloihin tuovat eteismatot. Alakatto on myös valkoista, metallista ritiläkehikkoa. Liiketilojen lasipinnat on kehystetty mustilla metallilistoilla ja tilanjakajina toimivat metalliaidat toistavat samaa värimaailmaa. Punaista väriä tilaan tuovat esimerkiksi yksityiskohdat Red Onion-ravintolan kyltissä ja ala-aulan punaiset ja korkeat, metalliset mainostelineet (Kuva 35). Vaaleat pinnat ja värien puute tekevät tilavaikutelmasta yllätyksättömän ja klinisen.

Tilojen akustiikka

Ala-aulan akustiikka on kohtalaisen hyvä, mikä johtuu paljolti tilan pienestä pinta-alasta ja mataluudesta. Tilan pienuus ja mataluus parantavat akustiikan tasoa, sillä tilaa hallitsevat materiaalit eivät ole ääntä absorboivia. Siirryttäessä korkeaan ja pinta-alaltaan suurempaan yläaulaan, jota dominoivat samat materiaalit, on akustiikka välittömästi huonompi. Molempien tilojen ritilämäinen alakattoratkaisu ei myöskään paranna akustiikkaa sen vähäisten ääntä absorboivien ominaisuuksiensa vuoksi.

Tilojen sisustus

Tiloissa ei juuri ole sisustuksellisia elementtejä. Kiintokalusteita ei ole ja irtokalusteiden ominaisuudessa toimivat ainoastaan sekä ala- että yläaulassa olevat kaksi roskasäiliötä. Ala-aulassa liukuovien sekä ylä-aulassa liukuportaiden edessä ovat eteismatot. Opaste- ja mainoskyltit sekä valokuva- ja juoma-automaatit voidaan laskea myös osaksi tilojen sisustusta (Kuva 38).

Kuva 39. Ala- ja yläaulatilojen väliset liukuportaat. Kuva tekijän.

Tilojen identiteetti

Identiteetiltään molemmat aulatilat ovat selkeästi julkisia tiloja. Tilavaikutelma on etenkin ala-aulassa eteishallimainen ja aulatilat identifioituvat vahvasti urbaanin ja kaupallisen toimintaympäristön väliseksi siirtymätilaksi. Kauppakeskuksen pääalueista poiketen postmoderneja vaikutteita, kuten tietynlaista runsautta muotokielessä, näkyy aulatiloissa vähän, mikä jättää myös tilat melko neutraaleiksi.

Ulkotila

Ulkotila sijaitsee Myyrmäen asemarakennuksen ja rautatiesillan sekä Myyrmäkitalon ja kauppakeskus Myyrmannin välissä (Kuva 40). Lähijunien ja bussien laitureille siirrytään tilasta joko asemarakennuksen viereistä portaikkoa pitkin tai rautatiesillan alta. Kauppakeskus Myyrmannille siirrytään sivusisäänkäynnistä tai Myyrmäkitalon ja kaupakeskuksen välissä sijaitsevaa kapeampaa jalkakäytävää pitkin, joka johtaa torille ja kauppakeskus Myyrmannin pääsisäänkäynnille.

Ulkotila on muodoltaan kapea ja tunnelimainen. Sitä ympäröivien rakennusten korkeus on miellyttävässä, ihmisläheisessä mittakaavassa. Betoninen rautatiesilta on massiivisena elementtinä ulkotilan painopiste, jonka alle rajautuu oleskelua ja liikkumista tukeva, suojattu tila. Ulkotilan brutalistisen puolen betonirakenteiden elementit toistuvat samanlaisina ja tasavälein, jolloin jännitteen ja rytmien puuttuminen luo elottoman ja yksitoikkoisen vaikutelman. Massoittelunsa suhteen betoniset rakenteet ovat kuitenkin tasapainossa ja sillan jyrkät pylväät korostavat jatkuvuutta tilassa liikkuesssa. Pylväät muodostavat kiinnostavan tilakokemuksen sekä visuaalisesti että tilassa orientoitumisen ja tilan hahmottamisen kannalta.

Myyrmannin ja Myyrmäkitalon julkisivujen pinnoissa on mm. pystysuuntaisten elementtien aikaansaamia pinnan jaksotuksia ja syvyysvaihteluja, minkä ansiosta pinnat koetaan mielenkiintoisemmiksi. Kyseiset jaksotukset luovat myös tarvittavaa jännitettä tilaan sekä kontrastia betonisten elementtien yksitoikkoisuudelle.

Tilan valaistus

Ulkotilassa valaistuja kohtia ovat asemarakennuksen viereiset portaat, sillan alusta sekä kauppakeskuksen sisäänkäynti. Asemarakennuksen portaikkoa valaisevat lyhtypylväät (Kuva 40) ja rautatieaseman sillanalus on valaistu teollisuusvalaisimilla, joiden valonlähteenä ovat loisteputkilamput. Kauppakeskusta valaisevat kolme suurta spottivalaisinta, jotka on suunnattu valaisemaan sisäänkäyntiä ja julkisivua. Vaikka tila onkin muodoltaan kapea ja tunnelimainen, pääsee tilaan päivällä paljon luonnonvaloa. Puutteet valaistuksessa ilmenevät välittömästi luonnonvalon vähentyessä ja ilt-aikaan siirryessä: tilan keinovalaistus on liian heikko valaistakseen riittävästi koko tilan pinta-alaa. Erityisen heikkoa valaistuksen teho on juuri sillan alla, josta ei myöskään saada tarpeeksi hajava-loa sillan ja Myyrmäkitalon väliselle kulkuväylälle.

Tilan materiaalit ja värit

Hallitsevina materiaaleina ulkotilassa ovat betoni, kivi, metalli ja lasi. Maassa on kauttaaltaan kivilaatoitus. Ainoa luonnonmateriaali on grilli-kioskin puupaneloitu julkisivu (Kuva 39). Ulkotilan asemanpuoleinen osa on melkein kokonaisuudessaan betonia, kun taas Myyrmannin puoleinen osuus koostuu kivistä ja lasista. Betonirakenteet ovat jo ikänsä puolesta melko ränsistyneessä ja epäsiistissä kunnossa ja vaikuttavat ankeilta. Vastakkaisen puolen rakennukset ovat 20 vuotta nuorempia, joten niiden julkisivut ovat huomattavasti siistimmät. Ulkotilan värimaailma on myös käytetyistä materiaaleista johtuen melko yksipuolinen ja koostuu harmaan ja ruskean eri sävyistä sekä valkoisesta.

Tilan akustiikka

Koska ulkotilasta puuttuu sillan alustaa lukuun ottamatta niin sanottu ylätaso, katto, on tilan akustiikka huono. Akustiikkaa eivät myöskään paranna ”kovat” materiaalit tai luonnonmateriaalien puuttuminen.

Tilan identiteetti

Identiteetiltään ulkotila edustaa julkista kaupunkiympäristöä, jota leimaa kiireinen ja kolkko tunnelma. Sisätilojen tapaan myös ulkotila identifioituu vahvasti siirtymätilaksi. Arkkitehtoniselta identiteetiltään asemanpuoleinen osa ulkotilasta edustaa 1960- ja 70-luvun betonibrutalismia ja kauppakeskuksen puoleinen osa 1980- ja 90-luvun postmodernismia.

Pöyry Arkkitehtien täyssaneeraussuunnitelma

Vaikka sainkin vapaat kädet suunnittelutyön suhteen, tavoitteenani oli noudattaa yhtenäistä linjaa Pöyry Arkkitehtien kanssa. Mahdollisuus oman työn toteuttamiseen kannusti myös ottamaan huomioon Pöyry Arkkitehtien suunnittelutyön teemat, joiden toteutus oli jo aloitettu osana sisätilojen täyssaneeraussuunnitelmaa tai jotka olivat vielä konseptivaiheessa tätä työtä aloittaessani.

Lähtiessäni mukaan kauppakeskus Myyrmannin kehitysprojektiin suunnitteluprosessi ja saneeraustyöt olivat jo käynnissä: toukokuussa 2010 aloitettiin ensimmäisen vaiheen saneeraustyöt kauppakeskuksen keskeisellä kävelykadulla, promenadilla. Kauppakeskuksessa vallitsevaa muotoilutilannetta analysoimalla Pöyry Arkkitehdit olivat eritelleet kohteen haasteet ja mahdollisuudet suunnittelutyön pohjalle. Promenadiitilan sen hetkisen tilan kartoituksen pohjalta eriteltyjä muotoilullisia haasteita olivat mm. puutteet tilan identiteetissä, elementtien hierarkiassa, väreissä ja liiketilojen julkisivujen syvyysvaikeudessa. Kyseisten puutteiden pohjalta syntynyt konsepti, Designbridge, pyrki

Kuva 40. Siirtymätila asemarakennukselta kauppakeskukselle. Kuva tekijän.

Kuva 41. Syksyllä 2010 valmistunut Design Bridge, kauppakeskus Myyrmanni. Kuva tekijän.

vastaamaan ongelmiin selkeän yksinkertaisella, mutta voimakkaalla muotoiluratkaisulla (Kuva 41). Konseptin muotokieli ja linjat ovat pehmeät ja pitkää tilaa rajaavan kehyksen kulmat ovat pyöristetyt. Konseptin tavoitteena oli luoda tilalle vahva identiteetti dynaamisilla muodoilla, väreillä sekä kerroksellisen julkisivun erilaisilla pintamateriaaleilla.

Kesäkuussa 2010 osallistuin asiakaspalaveriin Pöyry Arkkitehtien toimistolla Helsingin Kampissa, jossa olivat paikalla myös Cityconin edustajat. Tapaamisen agendalla oli design briefing, missä esiteltiin seuraavan vaiheen ideat asiakkaalle. Suunnittelun kohteena olivat kauppakeskuksen 1. kerroksen ns. keskussylinteri, kierreportaat sekä pääkulkuväylät. Vastakohtana Designbridgen voimakkaalle muotokielelle ja dynaamiselle punaiselle värille, toisen vaiheen konseptit liittyivät enemmän luonto-teemoihin: ideoiden joukossa olivat mm. viherseinä ja ekologinen, slow food-henkinen katumarketti. Molempien vaiheiden ideoista päätellen Pöyry Arkkitehtien muotoilufilosofia Myyrmannin täyssaneerauksessa oli luoda jokaiselle tilalle omat, erilaiset identiteettinsä, jotka kuitenkin nivoutuisivat yhteen ehjäksi ja yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

Johtopäätökset suunnitteluprosessin tueksi

Mielestäni jokaisen tilasuunnittelijan tulisi lähtökohtaisesti tarkastella työstämiään kohteita itse tilan funktioiden ja niiden luoman identiteetin kautta. Siispä Pöyry Arkkitehtien ajatus eri tilojen omasta, vahvasta identiteetistä ainoastaan vahvisti omia näkemyksiäni tilan identiteetin ja sen käytettävyyden tutkimisen tärkeydestä.

Kohteiden nykytilan kartoitus toi esiin useita tilojen esteettisiä puutteita. Sisätilojen suurimmaksi ongelmakohdaksi osoittautui ränsistynyt ja paikoittain jopa rikkoutunut alakattorakenne, joka tulisi välittömästi uusida. Riitilämäisen alakaton paljastamat tekniset rakenteet tulisi myös peittää tilavaikutelman rauhoittamiseksi ja miettiä umpinaisen alakattojärjestelmän mahdollisuutta myös paremman akustiikan saavuttamiseksi.

Dynaamisempi ja viihtyisämpi tilavaikutelma saataisiin aikaan tehokkaammalla valaistuksella ja värien käytöllä. Tilan rytmityksen ja siirtymätilojen vaihtumisen korostaminen valaistuksen keinoin selkeyttäisi käyttäjälle myös tilasta toiseen siirtymisen ja tekisi näin kyseisestä siirtymästä miellyttävämmän. Osassa kauppakeskuksen valaistusratkaisuja oli leikitelty loisteputkien sijoittelulla kattorakenteisiin. Sisätilojen uuden valaistuksen toteuttaminen pitkittäissuuntaisesti sijoitetuilla loisteputkivalaisimilla saattaisi olla yksi ratkaisu liikkeen ja suunnan korostamiseen, erityisesti 1. kerroksen pitkällä käytäväosuudella. Loisteputkivalaisimien värientoiston (Ra -indeksi) parantaminen kohentaisi myös sisätilojen yleisvalaistuksen värisävyä enemmän luonnonvaloa mukailevaksi.

Sisätiloissa ei suunnittelutyön osalta ollut monenlaisia pintoja, joihin saneeraussuunnitelman puitteissa pystyisi vaikuttamaan: sekä pohjakerroksen että 1. kerroksen aulatilojen oikeanpuoleinen seinä oli kokonaan ikkunapinta-alaa ja lähestulkoon kaikki muut seinät lasisia liiketilojen kevytseiniä. Tästä johtuen painotus tulisi olemaan sisäkaton uusimisessa, sillä kivisiä laattalattiapintoja ei nähty tarpeelliseksi uusia. Pohjakerroksen aulatilat tummanharmaiden detaljilaattojen, kulkusuuntaan nähden poikittainen ja liikettä katkaiseva, sijoittelu lattiapinnoissa ei välttämättä ole optimaalisin ratkaisu kyseisiin siirtymätiloihin, mutta toisaalta taas yksittäisten harmaiden laattojen vaihtaminen esimerkiksi valkoiisiin olisi melkoista pilkun viilaamista ja aiheuttaisi turhia työtunteja ja kustannuksia.

Ulkotilojen suurin haaste olisi puutteellisen valaistuksen kohentaminen. Tilasta havaittiin useita kohtia, joissa oli täysin puutteellinen valaistus, mikä korostui erityisesti pimeään aikaan. Käyttömahdollisuuksia ajatellen tila on avara ja looginen, mutta saattaisi silti kaivata uudenlaista tilanjakoja tai istuinryhmien sijoittamista. Tilanjaollisten tarpeiden ja tilankäytön määrittämiseksi tehty kartoitus, sen analyysi ja saadut tulokset käsitellään tarkemmin luvussa 7.1.

6 PROSESSIN TAVOITTEET JA RAJAUS

6.1 Visuaaliset tavoitteet

Yhtenä suunnitteluprosessin visuaalisena tavoitteena oli parantaa olemassa olevien tilojen esteettis-visuaalisia puutteita. Tavoitteena oli myös suunnitella urbaaniin kontekstiin ja paikallisiin arkkitehtuurityyleihin yhteensopiva tilasuunnitelma. Sisätilojen osalta tavoitteena oli myös noudattaa yhtenäistä muotoilulinjaa Pöyry Arkkitehtien kanssa, sillä on mahdollista, että laadittu Myyrmannin aulatilojen tilasuunnitelma tultaisiin toteuttamaan osana kauppakeskuksen sisätilojen täyssaneerausta.

Koska suunnittelun kohteena oli kaksi erilaista siirtymätilaa, tavoitteena oli myös suunnitella tilat, jotka tarjoaisivat käyttäjälleen visuaalisesti selkeän ja luontevan siirtymisen tilasta toiseen. Prosessin lopputulokseksi tavoiteltiin siis siirtymätiloja, jotka yhdistyisivät toisiinsa mutta säilyttäisivät myös oman visuaalisen identiteettinsä.

6.2 Toiminnalliset tavoitteet

Toiminnallisuuden kannalta yksi suunnitteluprosessin ensisijaisista tavoitteista oli tilankäytön parantaminen. Suunniteltavien tilojen käytävyyden parantamisen kautta edesautettaisiin väistämättä myös käyttäjien viihtyvyyttä, turvallisuuden tunnetta ja liikkumisen vapautta tiloissa. Myös yksi suunnitteluprosessin toiminnallisista tavoitteista oli luoda tiloihin ja niiden käyttäjälle miellyttävä kokemus liikkeessa toisesta tilasta toiseen.

6.3 Sosiaaliset tavoitteet

Suunnittelun tärkein sosiaalinen tavoite oli kaupunkiympäristön laadun parantaminen. Sekä visuaaliset että toiminnalliset parannukset lisäisivät paikan viihtyisyyttä ja turvallisuutta, mikä kohentaisi myös kauppakes-

kus Myyrmannin ja Myyrmäen asemanseudun imagoa. Henkistä turvallisuutta ja vapaata liikkuvuutta tukevalla tilasuunnitelmalla maksimoitaisiin myös tilojen luonnollista valvontaa, mikä yhdistäisi vahvemmin sekä Myyrmäen asukkaat että kauppakeskus Myyrmannin asiakkaat myös kollektiivisella tasolla.

6.4 Prosessin rajaus

Tämän opinnäytetyön suunnitteluprosessin yksi olennaisista lähtökohdista oli käyttäjälähtöinen suunnittelu. Vaikka käyttäjälähtöisen suunnittelun ehkä tärkein osa on käyttäjätutkimus, en kuitenkaan kokenut tarpeelliseksi sellaisen teettämistä oman työni puitteissa. Suunniteltavien tilojen suuresta käyttöasteesta ja käyttäjämäärästä johtuen olisi aikataulullisesti ollut haasteellista teettää esimerkiksi kyselytutkimusta, josta saadut tuloksetkaan eivät välttämättä olisi tarjonneet yksiselitteisiä vastauksia tai selkeää suuntaa itse suunnitteluprosessille. Oman työni kannalta huomionarvoista oli erityisesti se, että kohteesta oli jo saatavilla lukuisia luotettavia tutkimuksia ja selvityksiä, joiden tuloksia voitiin suoraan hyödyntää tämän opinnäytetyön yhteydessä. Tästä johtuen erillisen kyselytutkimuksen teettämistä ei koettu tarpeelliseksi.

Koska ulkona sijaitseva siirtymätila ei kuulu Pöyry Arkkitehtien tai Citicon Oyj:n täyssaneerausprojektiin, esitellään sen tilasuunnitelma mm. valaistuksen suhteen konseptitasolla. Ulkotilan suunnitelman kautta saadaan kosketuspintaa kaupunkiarkkitehtuuriin, aulatilojen liittyessä läheisemmin sisustusarkkitehtuuriin. Suunnitteluprosessin eri vaiheita tullaan havainnollistamaan käsivaraluonnosten sekä ulkotilasta toteutettavan, mittakaavassa 1:50, hahmomallin avulla. Lopulliset tilasuunnitelmat sekä sisä- että ulkotilojen osalta tullaan esittelemään teknisten piirustusten sekä 3D-visualisointien avulla. Näillä keinoin pyritään havainnollistamaan käyttäjän vaiheittaista etenemistä, havaintoja ja toimintoja saneeratuissa siirtymätiloissa.

7 PROSESSI

7.1 Tilankäytön kartoitus ja analyysi

Tilojen toiminnallisuuden tarkastelun kannalta tärkeäksi nousi niiden käytettävyyden tutkiminen. Määritelläkseen tilankäyttöä ja sen mahdollisia puutteita oli ensisijaista selvittää, kuka tiloja käyttää ja miten. Kyseisen informaation keräämisessä hyödynnettiin ympäristöpsykologian behavioral mapping -tutkimusmenetelmää, joka perustuu käyttäjien toiminnan havainnoimiseen ja dokumentoimiseen tietyllä alueella ennalta määritellyn ajan sisällä. (Lippman, 2010, 47.) Behavioral mapping -analyysit toteutettiin kauppakeskus Myyrmannissa ja Myyrmäen asemanseudulla 4. lokakuuta 2010 ja jokaista tilaa havainnoitiin aina kerrallaan 30 minuutin ajan.

Behavioral mapping -menetelmän kehittivät ympäristöpsykologian tutkijat Ittelson, Rivlin ja Proshansky vuonna 1970 sairaalaviihtyvyyttä toteutettavaa tutkimustaan varten. Menetelmässä havainnoidaan systemaattisesti ihmisten käyttäytymistä tietyn ajan ja paikan puitteissa. Behavioral mapping -analyysi voidaan jakaa kahteen erilliseen menetelmään. Paikkakeskeisen menetelmän avulla tarkkaillaan kaikkien tietyssä paikassa toimivien yksilöiden käyttäytymistä, minkä avulla saadaan selville, miten tiettyä tilaa käytetään tai ei käytetä. Yksilökeskeisen menetelmän avulla saadaan dokumentoitua yhden ihmisen käyttäytymisen sekä liikkumisreitit tietyssä tilassa. (Cherulnik, 1993, 139; Lippman, 2010, 47.)

Behavioral mapping -analyysin runkona käytettiin tarkasteltavista tiloista etukäteen tehtyjä pohjapiirustuksia, joihin merkittiin tilankäytön kannalta olennaiset havainnot. Näitä havainnoita olivat mm. ihmisten käyttäytymisepi-odit. Esimerkkinä käyttäytymisepi-odeista Myyrmäessä olivat linja-autonkuljettajan asioiminen grilli-kioskilla, nakkisämpylän syönti grillin edustalla ja poistuminen tilasta. Kyseiselle analyysille ominaista on myös tilojen tarkka kuvaus: materiaalit, värit, valaistus sekä merkit ja symbolit ja niiden merkitys (opasteet, mainokset). Sekä ulko- että sisä-

tilojen osalta näitä tekijöitä käsiteltiin luvussa 5.

Behavioral mapping -menetelmän tavoitteena oli siis kerätä mahdollisimman paljon informaatiota ihmisten käyttäytymisestä ja ihmisten välisestä interaktiosta valituissa tiloissa: mistä kuljetaan, missä pysähtytään ja missä kokoonnutaan? Tärkeäksi muodostui myös erilaisten toiminnallisten alueiden määrittely sekä vallitsevien kulkureittien kartoitus. Myös itse käyttäjien liikkeen nopeus, vaihtelut ja sulavuus kyseisillä reiteillä, niin kutsuttu flow, muodostui tärkeäksi havainnoinnin kohteeksi.

Siirtymätila kauppakeskuksesta asemalle

Ensimmäiseksi havainnoitiin ulkotilaa kello 15.30-16.00 välisenä aikana (Kuva 43). Ulkotilaa havainnoitiin myös samana päivänä alkuiltasta kello 18.00-18.30 välisenä aikana. Päiväaikaan vallitsevat kulkureitit on merkitty pohjapiirustukseen (Kuva 44) punaisella, kun taas ilta-aikaan eniten käytetyt reitit on osoitettu sinisellä värillä. Punaisella tai sinisellä x-merkillä on ilmaistu ne paikat, joista havainnointi kunakin ajankohtana suoritettiin.

Molempina kellonaikoina ulkotilassa oli vilkas liikenne, sekä jalankulun että kevyen liikenteen osalta. Jokaista lähijunien tai bussien asemalle saapumista seurasi noin 20-30 ihmisen sykäys, josta enemmistö jalankulkijoista liikkui vilkasta vauhtia kauppakeskuksen sivusisäänkäynnille ja osa pitkin Kilterinraitia toria ja kauppakeskuksen pääsisäänkäyntiä kohti. Aktiivisin flow keskittyi sillanaluksen ja kauppakeskuksen sisäänkäynnin välille. Liikenne oli myös vilkasta Myyrmannin ja Myyrmäkitalon välisellä jalankulkuväylällä. Asemalle kulku tapahtui pääosin sillan alta ja asemarakennuksen viereiset kiviportaavat olivat vähäisemmässä käytössä, etenkin ilta-aikaan.

Kuva 43. Ulkotilan havainnointipaikka klo 15.30 - 16.00. Kuva tekijän.

Keskellä tilaa jalankulkua jakaa suuri, pyöreä mainostolppa. Pohjakuvaa katsoessa ja aktiivisinta flow'ta tarkkailtaessa mainostolppa ikään kuin ohjasi ihmiset ohittamaan tolpan sen oikealta puolelta. Tolpan sijainti ja suuri koko ilmiselvästi vaikeuttivat sujuvaa flow'ta siirryttäessä sillan alta kauppakeskuksen sisäänkäynnille. Mainostolppa saattaa myös nykyisessä paikassaan häiritä sen vierestä kulkevien polkupyöräilijöiden näköyhteyttä jalankulkijoihin. Pyöräparkki on melko selkeästi jaoteltu erilliseksi alueekseen grilli-kioskin edustalle, sillan alle. Sen sijaan jalankulku ja kevytliikenne kaipaivat järjestelyä tilassa. Päivällä jalankulkijoiden seassa vielletti 14 pyöräilijää ja jopa 2 mopoilijaa, illalla pyöräilijöiden lukumäärä laski 7:ään. Kevyenliikenteen kulunohjaus on siis olematonta tilassa, joten jalankulkijat ja pyöräilijät taistelevat samasta epäjärjestelmällisestä tilasta ilman omia kulkuväyliään.

Ulkotilassa ei ole lainkaan istumapaikkoja, vaikka muutamia ihmisiä pysähtyikin istumaan betonisten istutuspenkkien reunoille. Ulkotilassa ei myöskään ole esimerkiksi kiinnostavia näyteikkunoita, joiden eteen kulkija saattaisi pysähtyä. Kaiken kaikkiaan käyttäjiä pysäyttävät ja houkuttelevat elementit puuttuvat ulkotilasta täysin. Ihmiset pysähtyivät ainoastaan kauppakeskuksen sivusisäänkäynnin välittömään läheisyyteen tupakoimaan tai vieressä sijaitsevalla grilli-kioskilla asioidessaan. Kauppakeskuksen sisäänkäynnin edessä "päivystävien" määrä lisääntyi huomattavasti illalla. Verrattaessa käyttäjien flow'ta tilassa päivällä ja illalla, voitiin huomata selkeä kulkureittien "supistuminen" iltaan siirryttäessä. Suurimpana syynä tähän voidaan pitää ulkotilan heikkoa iltavalaistusta, jossa käytännössä valaistuja paikkoja ovat vain kauppakeskuksen sisäänkäynti, sillanalusta sekä asemarakennuksen viereiset portaat.

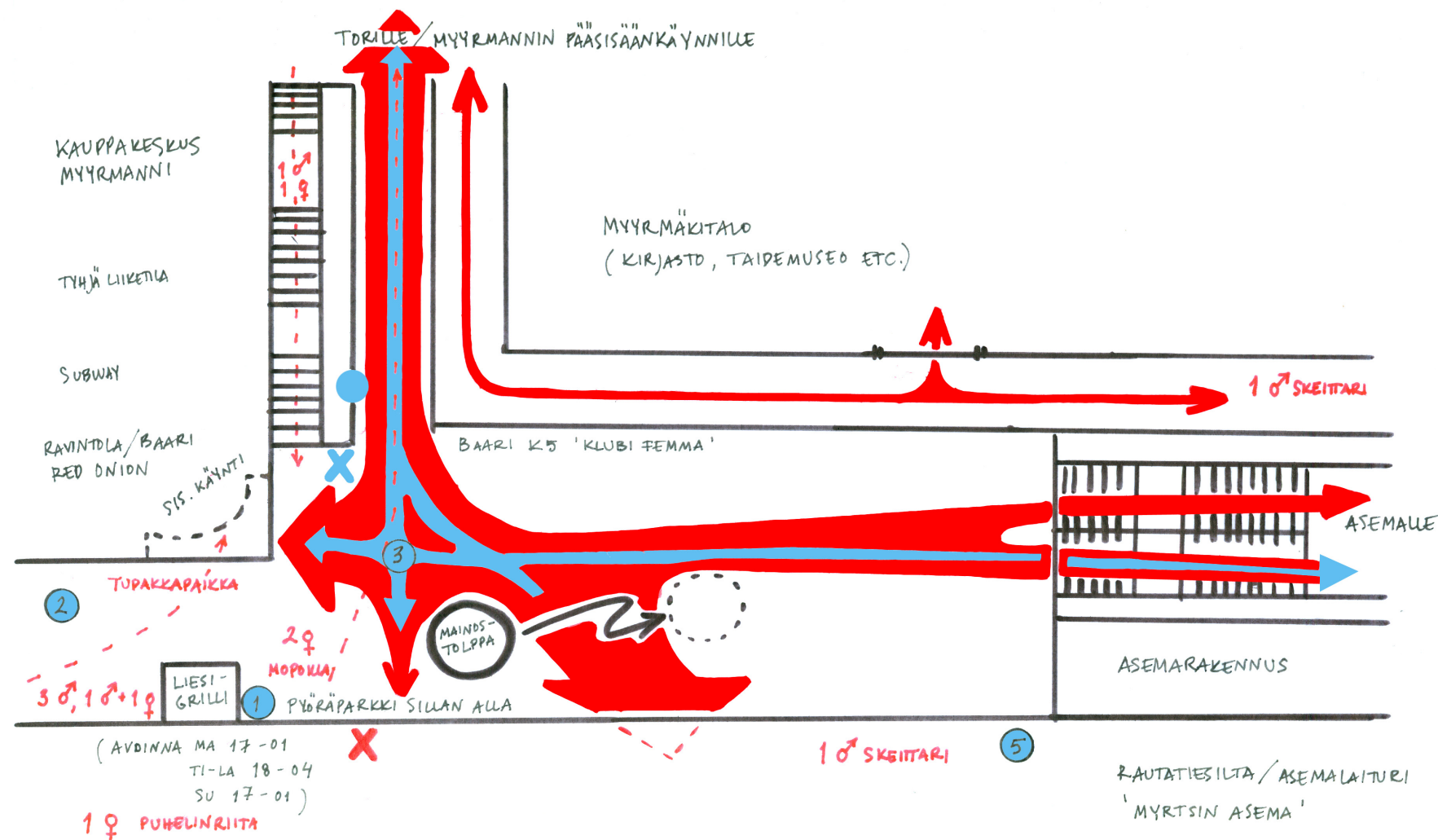
Ilta-aika toi mukanaan myös lisääntyneen häiriökäyttäytymisen asemalaiturilla sekä kauppakeskuksen sisäänkäynnin tuntumassa. Iltahavainnointia tehdessäni seuraani liittyi noin 45-vuotias laitapuolen kulkija, joka esitteli itsensä Samiksi. Seuraavat 25 minuuttia keskustelimme

Samin kanssa Myyrmännin lähialueista ja eritoten hänen kokemuksestaan Myyrmäestä, jossa Sami oli asunut käytännössä koko ikänsä. Olin kiinnostunut tietämään, mikä Samin mielestä tekee asemanseudusta niin vaarallisen ja levottoman paikan? Hänen mukaansa kaikki juontaa juurensa siitä, että tutkittavan ulkotilan lähellä sijaitsee suurin osa Myyrmäen alueen baareista ja yökerhoista. Baarien sulkemisajan jälkeen alueelle kokoontuvat eri kuppiloiden asiakkaat joko grillijonoon, taksiasemalle tai pyrkimään yöbusseihin. Samin mukaan erimielisyydet kumpuavat usein siksi, että paikalle kokoontuu eri-ikäisiä ihmisiä erilaisista kulttuuritaustoista ja yhteiskuntaluokista. Kysyessäni Samilta, mikä hänen mielestään vaikuttaa eniten turvattomuuteen iltaisin, vastasi hänen pitempään miettimättä: "Huono valaistus."

Sisäänkäynti ja ala-aula

Kauppakeskus Myyrmännin sivusisäänkäyntiä ja ala-aulaa havainnoitiin kello 16.00-16.30 välisenä aikana (Kuva 45). Kyseisenä aikana tilassa liikkui paljon ihmisiä, joista suurin osa suuntasi joko suoraan liukuportaita ylös kauppakeskuksen 1. kerrokseen tai liukuportaita alas poistukseen kauppakeskuksesta. Tilan tärkeimpänä funktiona voidaan siis pitää siirtymistä ulkotilasta sisätilaan ja päinvastoin sekä siirtymistä aulatilasta kauppakeskuksen 1. kerrokseen, jossa sijaitsevat myymälätilat. Itse aulatilassa sijaitsevat Subway-pikaruokaketjun sekä Red Onion-nimisen ravintolan sisäänkäynnit.

Tilan käyttöaste siirtymätilana oli siis erittäin korkea ja sen ehdoton toiminnallisuuden ja vilkkaimman flow'n keskipiste oli liukuportaat. Pysähtymispaikkoja tilassa olivat ravintoloiden sisäänkäynnit, eritoten Red Onion-ravintolan edustalle sijoitettu ruokalistateline, sekä hissien edusta. Pysähtymiseen ei juuri rohkaissut ihmivirran suunta, joka liikkui melkein poikkeuksetta liukuportaiden suuntaisesti. Yllättävää kyllä, kuukaan ei oleskellut havainnointiaikana tuulikaapissa, mutta talvipakkasten

Kuva 44. Ulkotilan behavioral map valoisalla ja pimeällä. Kuva tekijän.

aikaan tilanne saattaisi suurella todennäköisyydellä olla toisenlainen. Koska Red Onion on avoinna arkisin kello 04.00 asti, on aulatilassa siirreltävät metalliverkkoiset tilanjakajat, joilla kulku Subway'hin ja liukuportaisiin estetään tarvittaessa kauppakeskuksen ollessa suljettuna. Tilassa on myös videovalvonta.

Yläaula

Kauppakeskus Myrmanin yläaulaa havainnointiin kello 16.30-17.00 välisenä aikana (Kuva 46). Tilan käyttöaste ja toiminnallinen luonne vastasivat lähestulkoon ala-aulaa. Tilankäyttö keskittyi siis siirtymiseen paikasta toiseen ja vain harva käyttäjä pysähtyi tilassa. Erona ala-aulaan voi havaita sen, että yläaulassa sijaitsevilla liiketiloilla kävi havainnointiaikana selvästi vähemmän asiakkaita kuin ala-aulan ravintoloissa. Rullaportaita vastapäätä sijaitsevan opastetaulun ja mainoskyltin eteen pysähtyi 30 minuutin aikana vain 1 käyttäjä. Opastetaulun vieressä sijaitsevat valokuva- ja juoma-automaatti, mutta 30 minuutin aikana kukaan ei pysähtynyt käyttämään niitä. Yläaulassa kaikenlaisen informaation määrä on korkea, mutta opasteet ja mainokset ovat heikosti valaistuja sekä väritykseltään muusta interiööristä huonosti erottuvia. Myös yläaulassa on videovalvonta.

Johtopäätökset suunnittelun tueksi

Vaikka luvussa 5 tehdyn nykytilanteen kartoituksen mukaan tarkasteltavat tilat eivät esteettis-visuaalisesti olisikaan vetovoimaisia, oli behavioral mapping -analyysin mukaan niiden käyttöaste kuitenkin erittäin korkea. Tähän vaikuttivat osaltaan myös kauppakeskuksen sekä asemanseudun ympäristöön sijoittuvat laaja-alaiset toiminnot ja palvelut.

Tilojen käytettävyyden havainnointi ja analysointi osoittivat, että sekä ulko- että sisätiloilla on vahva identiteetti siirtymätiloina ja niistä puuttu-

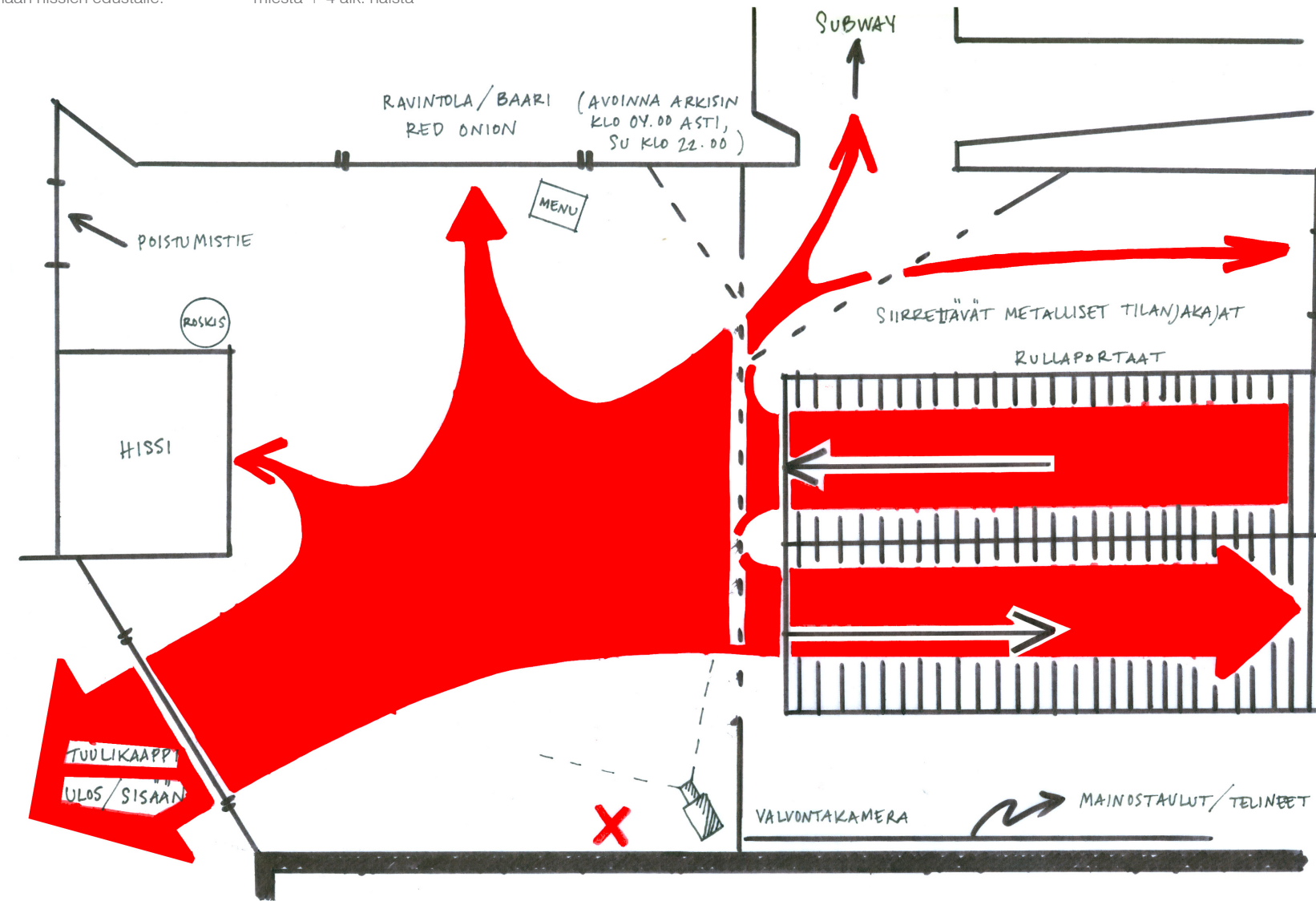
vat pysäyttävät ja houkuttelevat elementit, kuten penkit tai näyteikkunat. Sisätiloissa käyttäjien liike oli sulavasti etenevää, kun taas ulkotilaan tarvittaisiin ehdottomasti jalankulun ja kevyen liikenteen kulkuväylien selkeyttämistä. Ulkotilassa myös sisäänkäynnin läheisyydessä sijaitseva mainostolppa vaikeutti osaltaan jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden loogisten kulkureittien muodostamista, joten sen siirtämistä tilassa tai sen kokonaan poistamista tulisi harkita.

Behavioral mapping -analyysi osoitti ulkotilassa selkeän kulkureittien supistumisen pimeään tullessa. Esimerkiksi asemarakennuksen viereisten kiviportaiden käyttö väheni merkittävästi pimeään aikaan. Syy tähän selittyy varmasti kyseisten portaiden ja koko ulkotilan heikkoon ja riittämättömään iltavalaistukseen, mikä synnyttää tilaan pimeitä, niin sanottuja kuolleita kulmia. Kuolleet kulmat lisäävät turvattomuuden tunnetta ja sitä kautta rajoittavat liikkumista tilassa. Ulkotilan suhteen yksi tärkeimmistä lähtökohdista olisi siis tehokkaamman valaistussuunnitelman laatiminen ja valaistuksen keinoin voidaan tilaa saada myös viihtyisämmäksi.

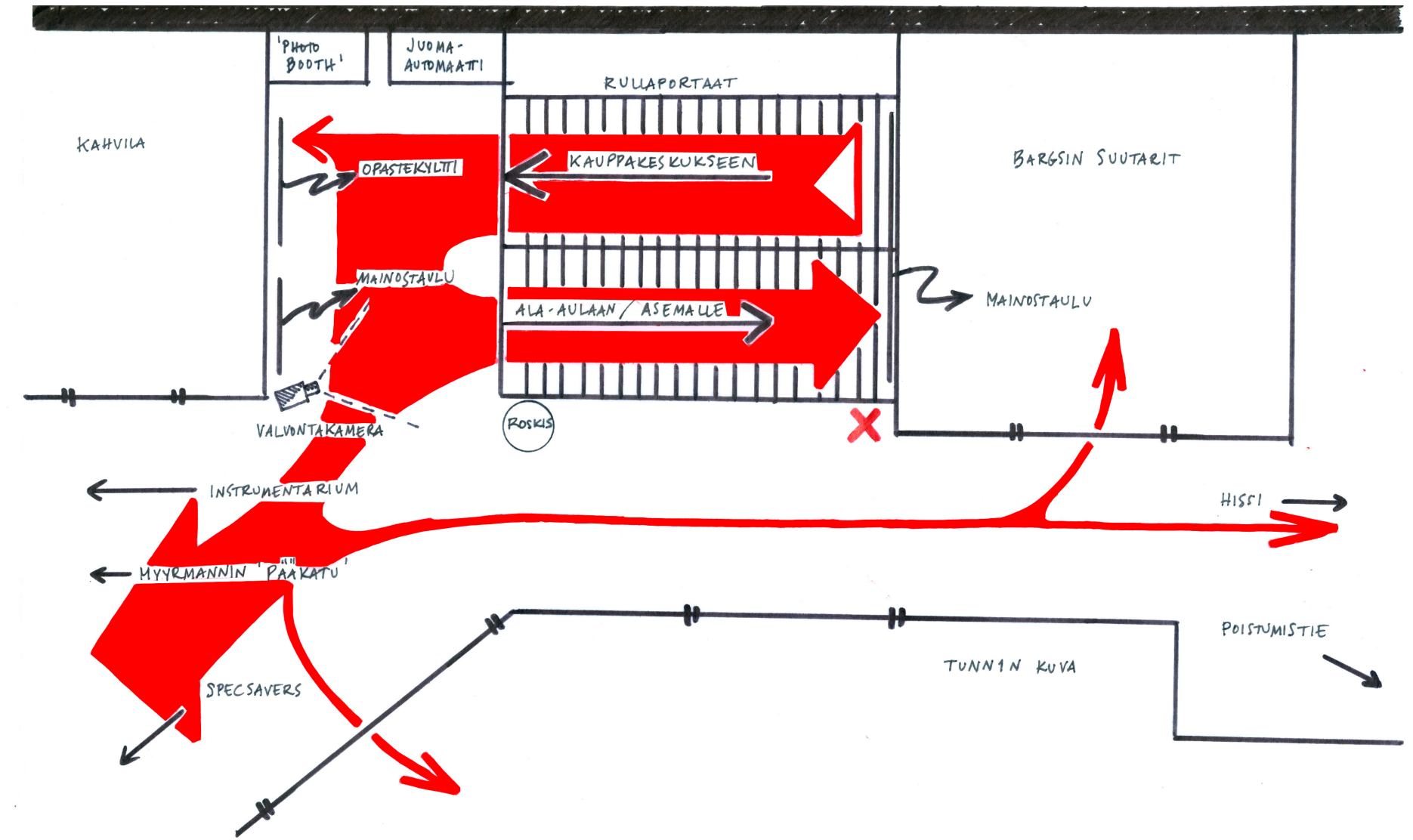
Sisätilojen osalta kaikkia tilankäytön mahdollisuuksia ei ole hyödynnetty. Opasteet ja mainokset eivät erotu tiloissa, joten niiden väritykseen, valaistukseen ja sijoitteluun olisi syytä etsiä toimivampaa vaihtoehtoa. Luomalla opasteiden ja mainosten sekä muun interiöörin välille enemmän kontrastia saataisiin sekä tärkeälle informaatiolle enemmän näkyvyyttä että rytmikkyyttä ja selkeyttä tilaan.

Menee ylös liukuportaita: 188 ihmistä
 Tulee alas liukuportaita: 137 ihmistä
 Tulee hissillä alas: 1 aik. nainen + 1 lapsi rattaissa,
 1 aik. nainen + 2 lasta rattaissa, 2 vanhempaa
 naista
 Menee hissillä ylös: 1 aik. nainen + 2 lasta
 rattaissa, 2 vanhempaa naista
 Pysähtyy tekstiailemaan hissien edustalle:
 1 nuori nainen

Crocsit jalassa(!) 1 aik. mies
 Tuulikaapissa: 0
 Menee Subwayhin tai tulee sieltä ulos: yht. 6
 miestä + 12 naista
 Pysähtyy Red Onionin menuun luona: yht. 4 aik.
 miestä + 3 aik. naista
 Menee Red Onioniin tai tulee sieltä ulos: yht. 7 aik.
 miestä + 4 aik. naista

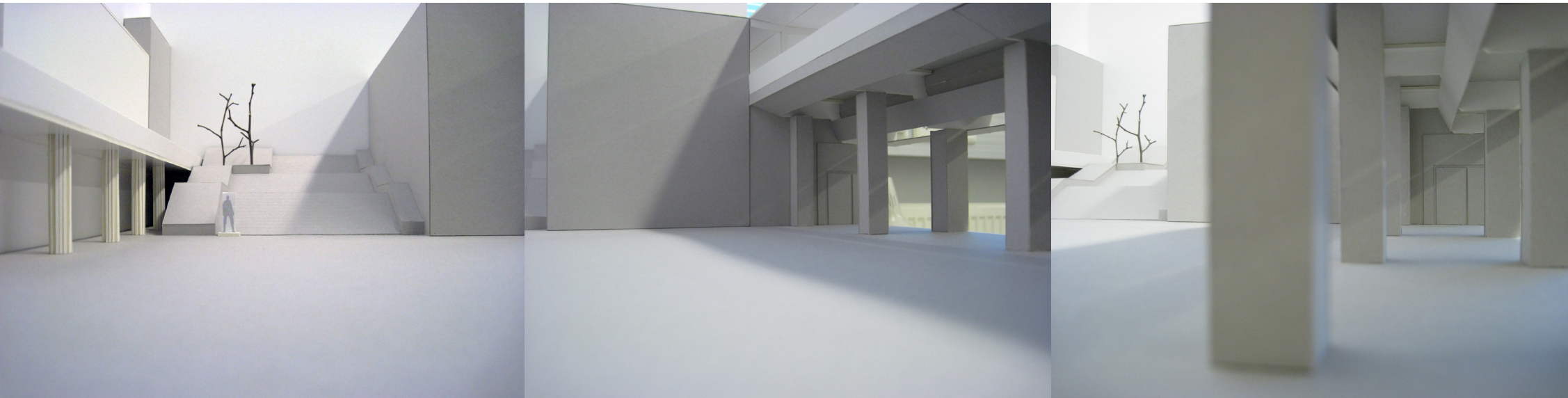

Kuva 45. Ala-aulan behavioral map. Kuva tekijän.

Kuva 46. Yläaulan behavioral map. Kuva tekijän.

Pysähtyy opasteille: 1 aik. nainen
 Suutarin asiakkaat: 1 aik. nainen, 1 aik. nainen,
 2 nuorta miestä, 1 aik. mies, 1 nuori mies
 Tunni1n kuvan asiakkaat: 1 aik. mies, 2 aik. naista
 Tulee hissiltä: 1 aik. nainen + 1 lapsi rattaissa
 Menee hissille: 2 aik. naista

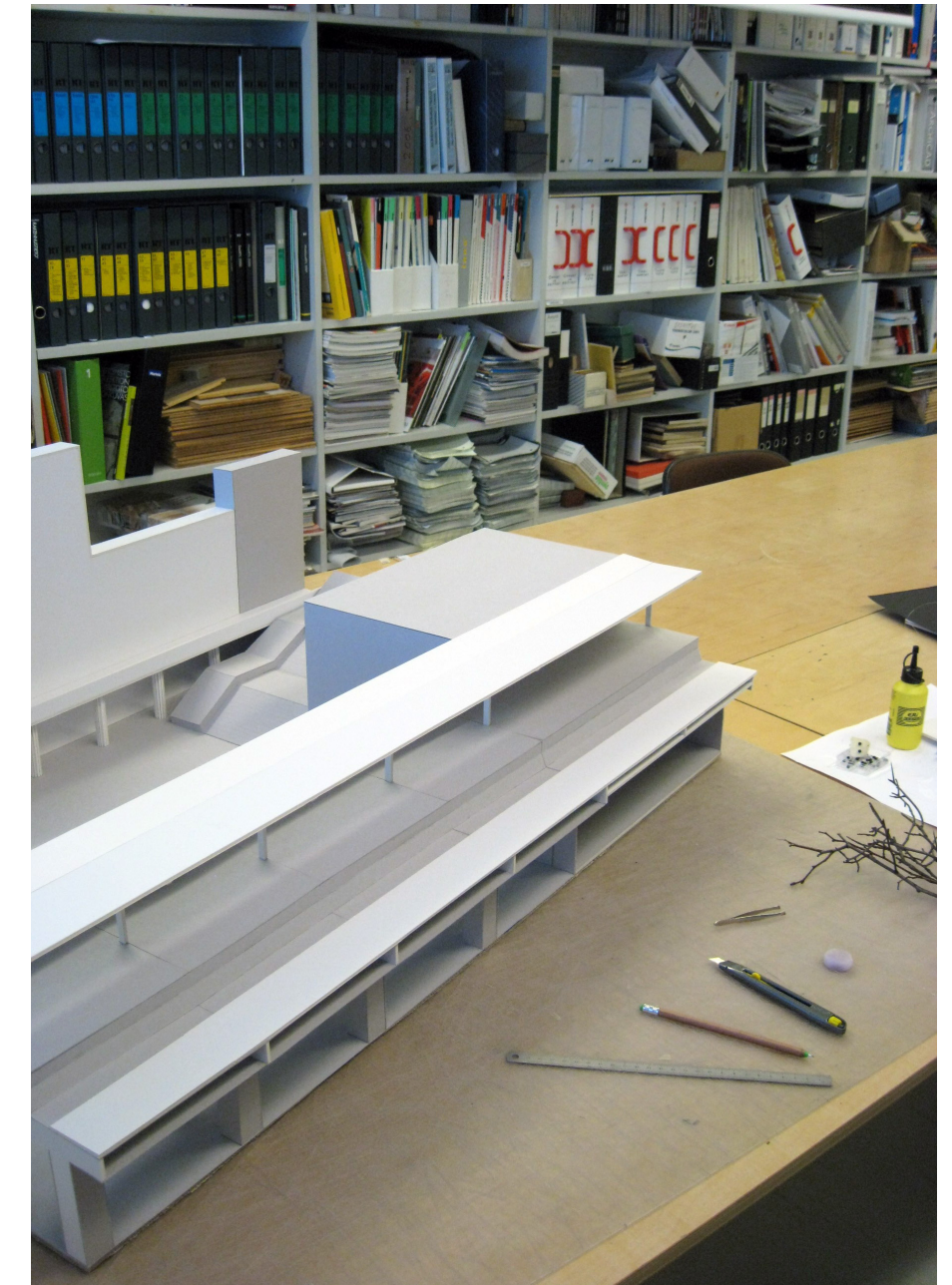
Kuvat 47-49. Yksityiskohtia hahmomallista. Kuvat tekijän.

Hahmomalli

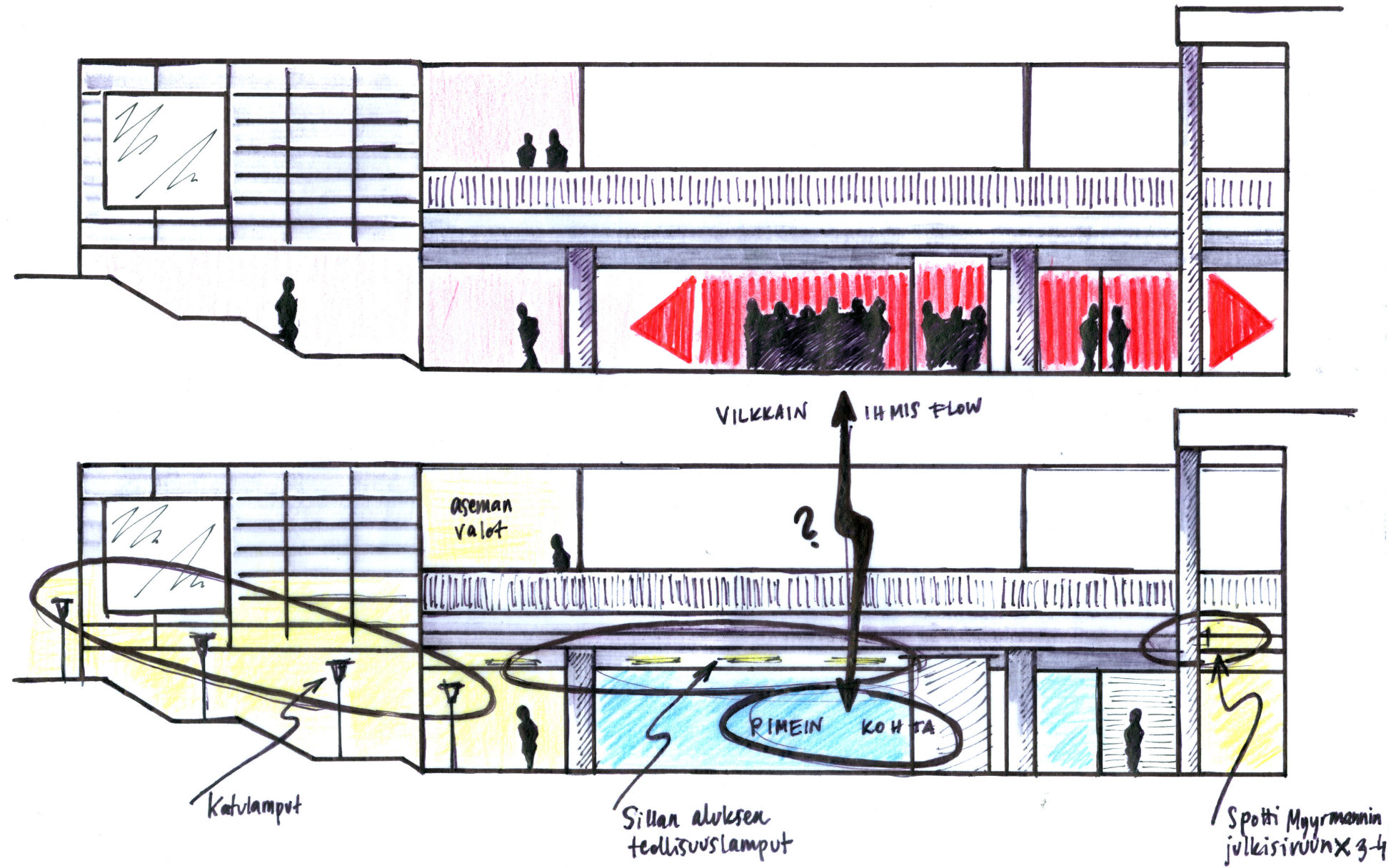
Ennen tilojen pohjakaavaluonnostelun aloittamista rakennettiin Myyrmäen ulkotilasta hahmomalli mittakaavassa 1:50 (Kuvat 47-50). Hahmomallin perimmäisenä tarkoituksena oli auttaa tekijää hahmottamaan paremmin ulkotilan mittasuhteita ja rakennusten massoitteita. Usein tilojen ja rakennusten todellista kokoa on vaikea arvioida pelkkien pohja- tai leikkauskuvien perusteella. Myös tässä tapauksessa ulkotilan kokonaisuutta olisi ollut vaikea arvioida ainoastaan kohteesta aiemmin otettujen valokuvien tai asemakaavan perusteella, joten hahmomallin rakentaminen osoittautui hyödylliseksi tavaksi eritellä tilan elementtejä ja analysoida niiden välistä suhdetta.

Hahmomallin avulla oli myös tarkoitus testata epäsuoran valaistuksen käyttömahdollisuuksia ulkotilassa, esimerkiksi rautatiesillan alla. Kantavimmat ideat ulkotilan valaistussuunnitelman osalta painottuivat tässä vaiheessa kuitenkin katutasossa tapahtuvan, kaksiulotteisen viestintäjärjestelmän suunnitteluun, joten hahmomallin katutasoa ei lähdetty "leikkaa-liimaa-askartelemaan". Lopullinen tilasuunnitelma tulisi kuitenkin lisäämään hahmomalliin prosessin loppuvaiheessa.

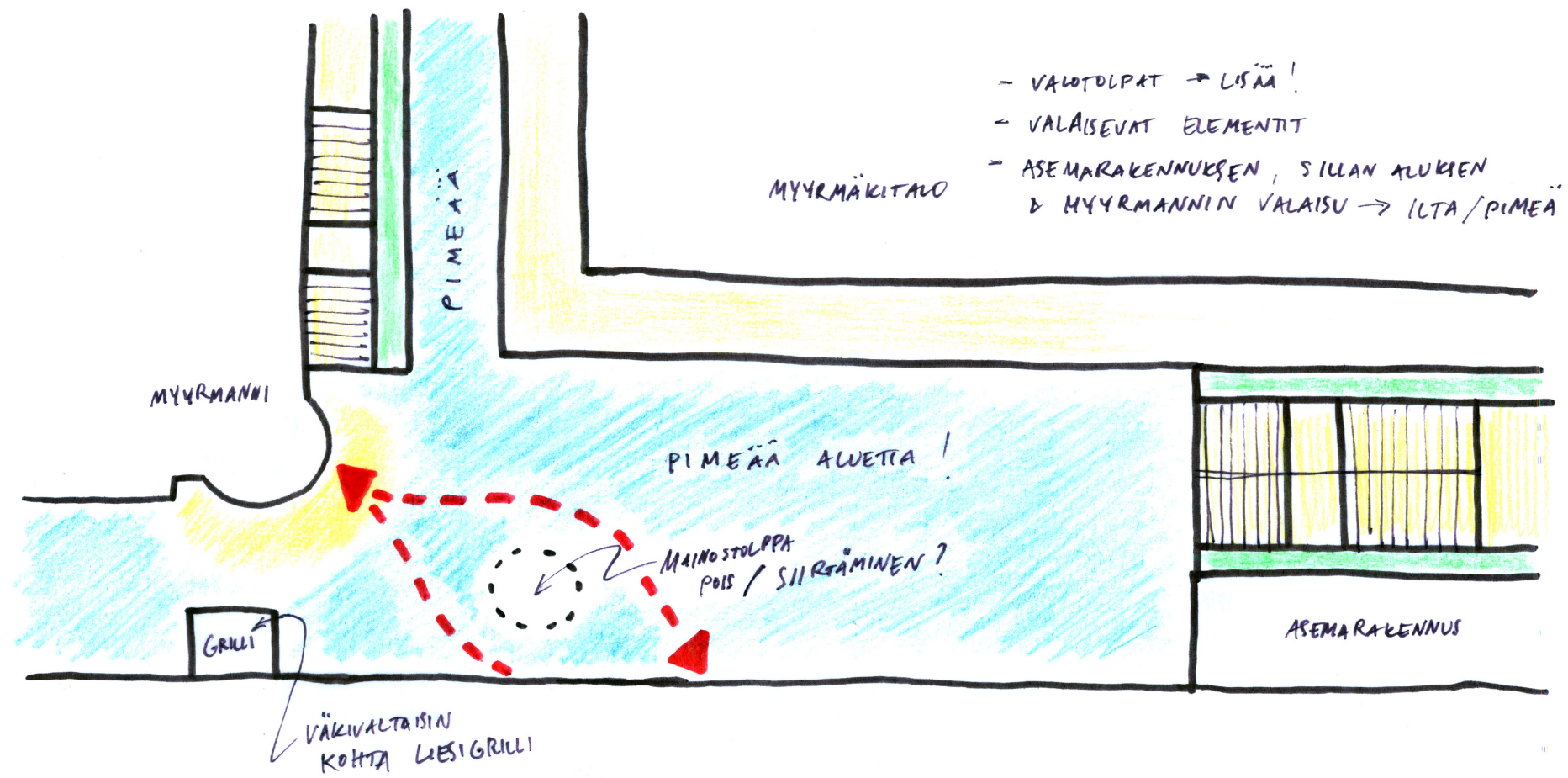
Kuva 50. Ulkotilasta rakennettu hahmomalli mittakaavassa 1:50. Kuva tekijän.

Ensimmäisiä luonnoksia ulkotilasta

Kuva 51. Luonnos 1: Siirtymätilan valaistuksen ja käyttäjäflow'n nykytilan kartoitus. Kuva tekijän.

Kuva 52. Luonnos 2: Siirtymätilan valaistuksen nykytilan kartoitus. Kuva tekijän.

Kuva 53. Luonnos 3: Siirtymätilan valaistuksen ja käyttäjäflow'n nykytilan kartoitus. Kuva tekijän.

7.2 Tilaohjelma

Ennen varsinaisen suunnittelutyön aloittamista oli tärkeää reflektoida työn tutkimusosuudesta esiin tulleita siirtymätiloihin liittyviä ja itse kohteen tarpeita, jotka asettivat vaatimukset tilasuunnitelmalle. Luvussa 3 tarkasteltiin siirtymätiloja tilasuunnittelun kohteena. Esiin nousi vahvasti liikkeen ja liikkumisen tärkeys sisustusarkkitehtuurissa. Jotta liikkumisepisodeja hahmottuisi esteettiseksi kokemukseksi, tulisi siirtymätilan kannustaa käyttäjänsä aktiiviseen liikkeeseen. Aktiiviseen liikkeeseen kannustavan siirtymätilan yksi tärkeimmistä ominaisuuksista olisi siis jaksottuminen. Tilasuunnittelussa tämä voisi näkyä esimerkiksi pinnan jaksottamisessa, millä on liikevaikutelmaa voimistava vaikutus. Pinnan jaksottamisen keinoja ovat mm. korkeusvaihtelut sekä vaihtuva informaatio. Liikettä aktivoivia elementtejä tilassa ovat myös erilaiset impulssit, kuten materiaalin muutokset ja liikkumisen rytmilliset muutokset.

Luku 4 toi esiin suunnittelutyön kohteen tarpeet kaupunkiympäristön visuaalisuuden sekä turvallisuuden parantamisen kannalta. Ulkotilan osalta keskeiseksi nousi valaistuksen uusiminen Myyrmäen tunneleihin ja rautatiesillan alustaan. Kunnostuksen tarpeessa olivat myös asemarakennuksen likaiset ja ränsistyneet pinnat. Kauppakeskus Myyrmannin osalta mainitsemisen arvoiseksi nousi joukkoliikenneinfon puuttuminen kauppakeskuksen sisätiloista, mikä tulisi ottaa huomioon aulatilojen suunnittelussa. Kohteen nykytilan kartoitus antoi tarkat vaatimukset tilojen saneeraustarpeista materiaalien ja valaistuksen suhteen. Nämä tarpeet on eritelty luvun 5 johtopäätöksissä.

Prosessin seuraavassa vaiheessa keskityttiin luonnostelemaan ulkotilaa ja sen pohjakaavaa. Tarkasteluun otettiin myös valaistuksen eli valaistujen ja pimeiden kohtien sijoittuminen ulkotilassa ihmisten kulkureitteihin nähden. Luonnokset osoittivat, että niissä kohdissa, joissa ihmiset liikkuvat vilkkaimmin, on vähiten valoa (Kuvat 51-53). Vallitseva tilanne ei

luo sosiaalista turvallisuutta eikä paranna viihtyisyyttä tilassa. Vilkaasti "liikennöityihin" pimeisiin kohtiin tulisi siis lisätä valoa.

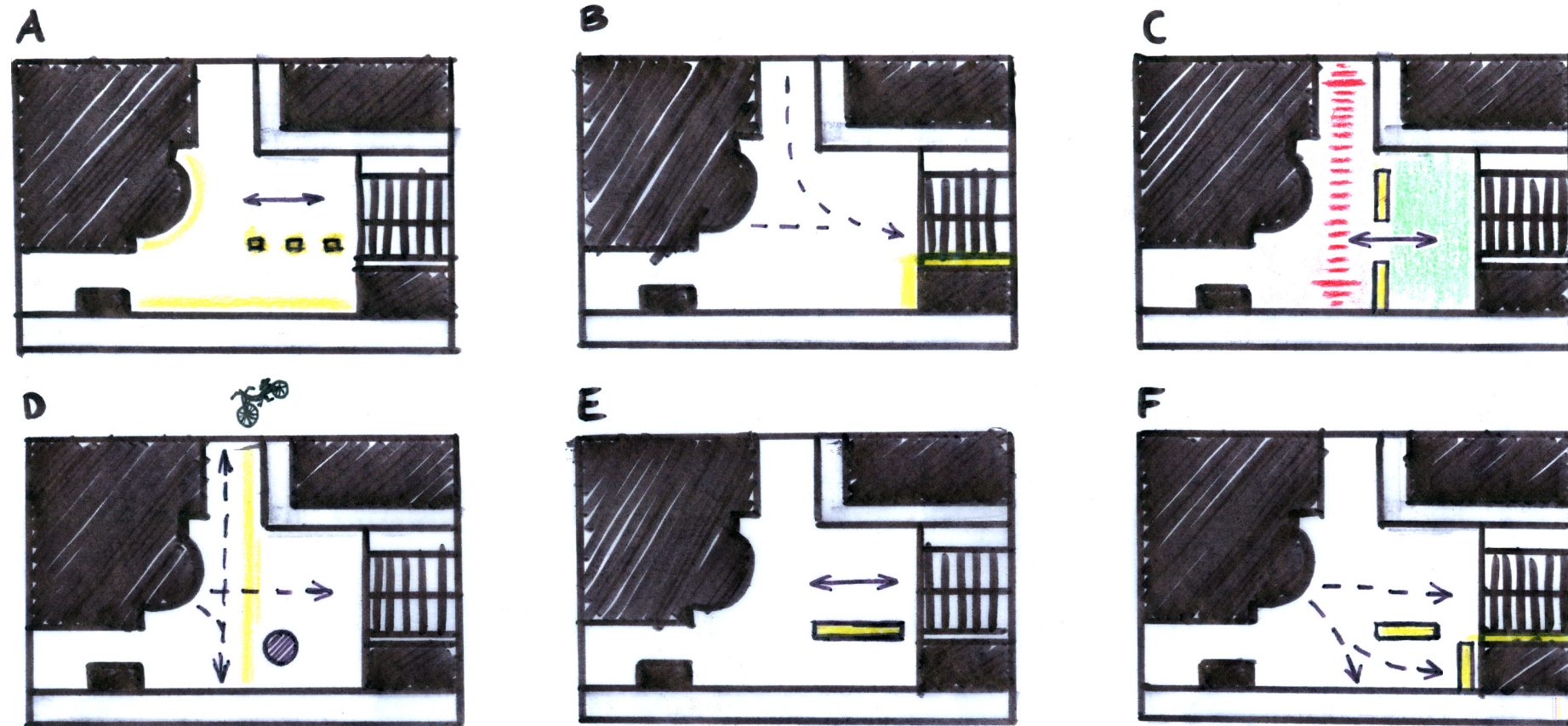
Pohjaluonnostelun myötä esiin nousi myös ulkotilan keskeisellä paikalla, häiritsevästi kulkureittien kohdalla, sijaitsevan mainostolpan kohtalo uuden tilasuunnitelman pohjakaavassa. Vaihtoehtoina olisi joko tolpan poistaminen tai sen siirtäminen, joista tolpan omistajatahot luultavasti kannattaisivat jälkimmäistä. Molemmat vaihtoehdot päätettiin ottaa tarkasteluun eri pohjavaihtoehdoissa.

Pohjakaavaa lähdettiin seuraavaksi luonnostelemaan luvuista 3.1 ja 7.1 saatu informaatio mielessä (Kuva 54). Tavoitteena oli miettiä ulkotilaa aktiiviseen liikkeeseen kannustavana siirtymätilana ja löytää liikevaikutelman, suunnan säilyttämisen ja jaksottamisen kannalta paras tilaratkaisu.

Tilan jaksottuminen - kulkureittien luonnostelua

A. jaksottuminen valaistuksen keinoin
Vaihtoehto A:ssa liikesuunnan jatkuvuutta asemarakennukselta Myyrmannille on korostettu katutasoon upotetuilla, valaistuilla rastereilla. Erilliset rasterit myös jaksottavat katutason maanpintaa, mikä korostaa liikevaikutelmaa entisestään. Sekä kauppakeskuksen sivusisäänkäynti että rautatiesillan reunusta ovat valaistut.

B. asemarakennuksen korostus tilassa
Vaihtoehto B:ssä pääroolissa on asemarakennuksen julkisivu. Julkisivu on esimerkiksi jaksotettu pinnan korkeusvaihteluilla tai vaihtuvalla informaatiolla, mikä lisää rakennuksen mielenkiintoa tilassa. Tavoitteena on siis houkutella käyttäjien kulkua lähemmäs asemarakennusta ja laajentaa totuttuja kulkureittejä asemarakennuksen portaisiin. Julkisivuun lisätyt jaksotukset ovat myös valaisevia.

C. liike - staattisuus - "portti"

Vaihtoehto C:ssä ulkotila on jaettu fyysisesti kahteen osaan (esimerkiksi valaistuilla istuinelementeillä), jolloin keskelle tilaa muodostuu portti, joka alleviivaa tilasta toiseen siirtymisen. Liike rautatiesillalta Myyrmannille ja Myyrmäkitalolle korostuu ja asemarakennuksen puoleinen osa ulkotilasta jää staattiseksi. Ulkotilaan saadaan näin luotua useampia, erilaisia "tiloja tilassa".

D. jalankulku vs. kevyt liikenne

Vaihtoehto D on ensimmäisistä pohjaluonnoksista se, jossa mainostolppaa ei ole poistettu. Tolppa on sijoitettu aavistuksen lähemmäs asemarakennusta, mikä mahdollistaa esteettömämmän kulkureitin jalankulkijoille sekä kevyen liikenteen käyttäjille. Tolpan uusi sijainti ei myöskään estä näkyvyyttä asemarakennukselta Myyrmannille tai Myyrmanniilta rautatiesillalle. Kevyelle liikenteelle on pyritty luomaan oma kulkuväylä, joka on osoitettu katutasoon merkityllä valo-opasteella.

E. jatkuvuus - suunta - pysähtyminen

Vaihtoehto E:ssä kokeiltiin sekä suunnan jatkuvuuden korostamista liikkeen kanssa samansuuntaisen istuinelementin avulla että pyrittiin luomaan tilaan hidastavia ja pysäyttäviä elementtejä. Istuinelementti voisi olla myös valaistu.

F. liikettä hidastavat ja pysäyttävät elementit

Vaihtoehto F:ssä leikeltiin myös ajatuksella liikkeen hidastamisesta ja kokonaan pysäyttämistä istuinryhmän avulla. Ryhmä on sijoitettu asemarakennuksen läheisyyteen, jonka julkisivu on jälleen korostettu/valaistu. Tavoitteena on houkuttaa käyttäjiä muuttamaan kulkureittejään asemarakennukselle päin ja pysähtymään sen läheisyyteen.

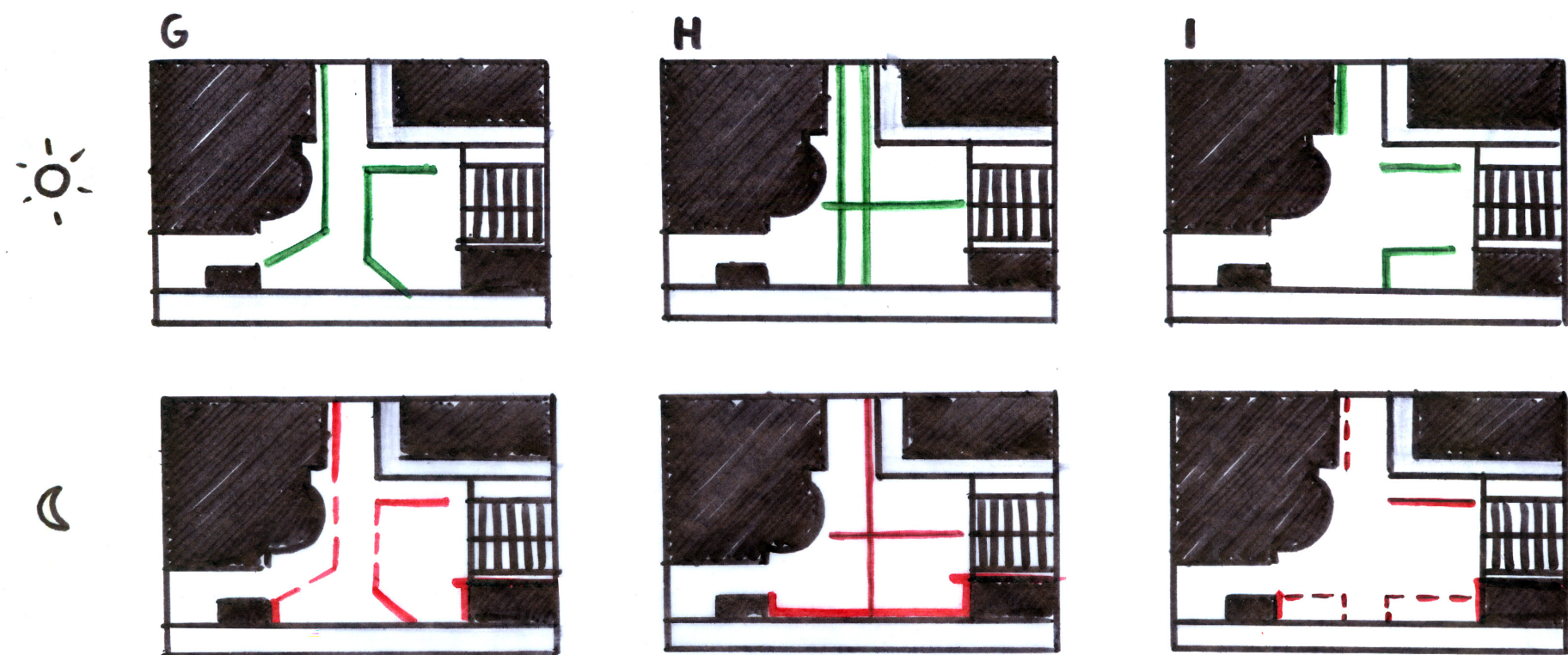
+ Vaihtoehdossa A jaksottuminen on aikaansaatu yksinkertaisin menetelmin ilman kolmiulotteisia, tilaa jakavia elementtejä.

+ Ideaa katutasoon integroidusta opastejärjestelmästä päätettiin kehittää eteenpäin.

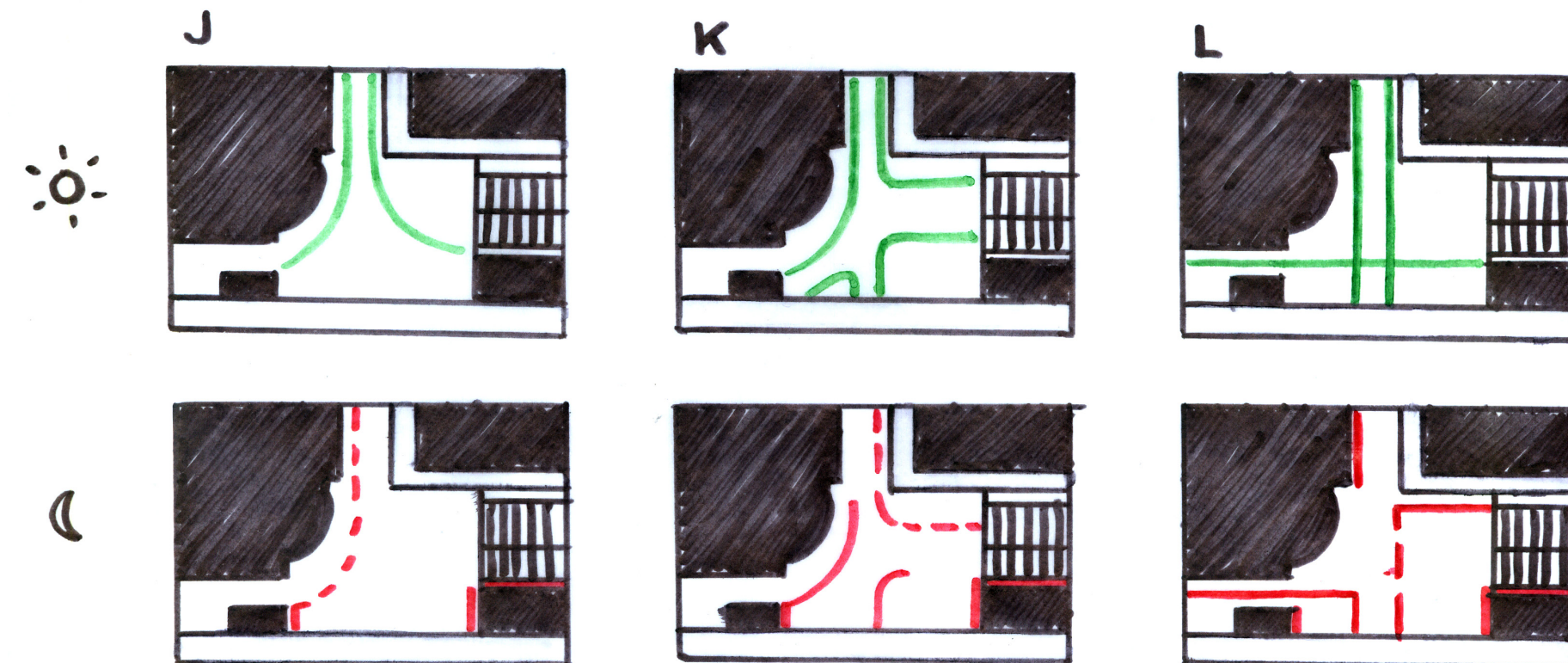
+ Vaihtoehdossa D kokeiltu mainostolpan säilyttäminen tilassa ja sen siirtäminen toiminnallisesti parempaan paikkaan.

- Vaihtoehdoissa C, E ja F istuinryhmien tai muunlaisten kolmiulotteisten elementtien lisääminen kulkureiteille tai niiden välittömään läheisyyteen tuntui rajaavan varsinaista tilaa sekä rajoittavan tilasommitelua liikaa. Varmuutta ei myöskään ole siitä, rohkaisisivatko istuinryhmät käyttäjiä pysähtymään, istumaan ja viipymään pidempiä aikoja asemanseudun levottomassa ilmapiirissä. Myös sosiaalisen valvonnan kannalta olisi tärkeää, että tilassa säilyisi esteetön näköyhteys. Vapaan ja esteettömän liikkumisen takaamiseksi oli siis parempi olla lisäämättä tilaan istuinelementtejä.

Yllämainituista vaihtoehdoista päädyttiin yhdistämään vaihtoehdot A, B ja D. Seuraavassa vaiheessa kokeiltiin variaatiota, jossa yhdistyivät katutasoon opasteet, asemarakennuksen korostaminen ja mainostolpan siirtäminen. Mainostolpan sijaintiin lopullisessa tilasuunnitelmassa tulisi vaikuttamaan katutasoon opasteiden sijoittuminen tilassa. Siksi olikin luontevaa luonnostella seuraavaksi opastejärjestelmän sijoittumista ja laajuutta pohjakaavassa. Uutena ideana oli se, että osa opasteista olisi esimerkiksi maalattu katutasoon kivilaatoitukseen ja osa viivoista olisi valaistu. Näin ollen opasteet näkyisivät sekä päivällä että yöllä. Seuraavissa pohjaluonnoksissa tarkasteltiin eri opastejärjestelmiä sekä valoisaan aikaan että pimeällä.

Kuva 55. Luonnos 5: Tilan kulkureittien ideointia valoisalla ja pimeällä. Kuva tekijän.

Kuva 56. Luonnos 6: Tilan kulkureittien ideointia valoisalla ja pimeällä. Kuva tekijän.

Kuva 57. Luonnos 7: Tilan jaksottamisen variaatioita. Kuva tekijän.

Variaatioissa G, H, I ja L on opasteet sijoitettu yhdensuuntaisesti tilaa rajaavien rakennusten julkisivujen kanssa (Kuva 54). Kyseisiä variaatioita yhdistävät myös suoraviivaiset linjat sekä se, että pimeällä opasteet näkyvät vain osittain. Opasteviivojen muodostamissa kulkureiteissä on huomioitu myös Myyrmannia vastapäätä sijaitseva grilli, jonka todistestusti levoton edusta kaipaisi myös pimeällä valoa osakseen. Variaatiot J ja K eroavat yllä mainituista kaarevien linjojensa puolesta. Kaarevuus toistaa Myyrmannin sisäisäänkäynnin pyöreyttä ja tuo myös assosiaati- on liikennettä jakavista, valkoisista viivoista tai juoksuradasta.

Seuraavissa variaatioissa M ja N (Kuva 57) päätettiin yhdistää ja testata sekä suoraviivaisia että kaarevia, mutta rakennusten julkisivujen kanssa yhdensuuntaisia, linjoja. Lopputuloksena päädyttiin edellä mainittujen variaatioiden yhdistelmään. Vaihtoehto M+N:ssä on selkeä, jäsen- nely tilanjako, mutta opastejärjestelmää voisi vielä yksinkertaistaa. Mainostolppa on säilytetty tilassa ja siirretty lähemmäs asemarakennusta. Tolpan sijainti tilassa on nyt ideaali: mainosinformaatio on näky- villä keskeisellä paikalla, mutta tolppa ei aiheuta näkö- tai kulkuestettä asemarakennuksen ja kauppakeskus Myyrmannin väliin.

Asemarakennuksen korostaminen

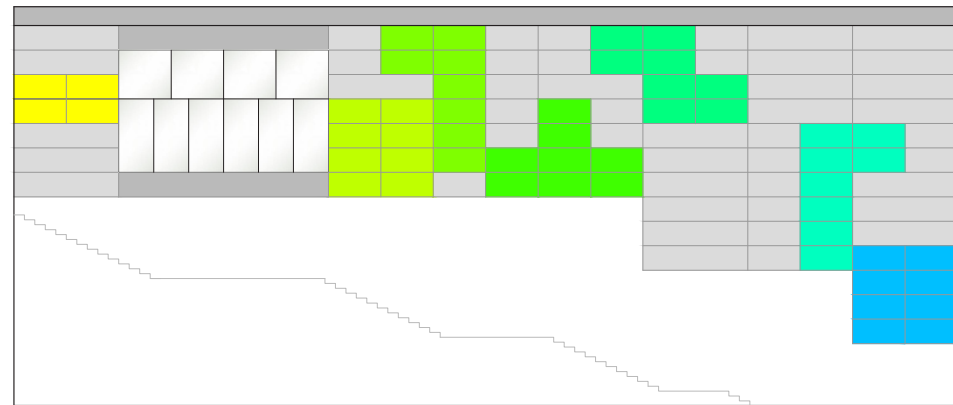
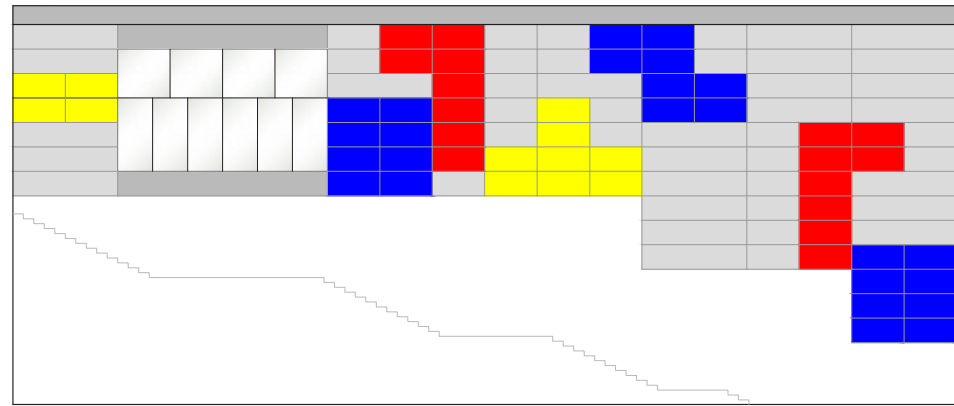
Ideoidessani keinoja, jotka parhaiten korostaisivat asemarakennuksen julkisivua ulkotilassa, tärkeimpään rooliin nousi rakennuksen betoni- elementtinen julkisivu. Julkisivun ja samalla koko rakennuksen yleisil- meen parantamisen kantavana ajatuksena oli siis jaksottaa sen pintaa korkeuseroilla, materiaalmuutoksilla ja vaihtuvalla informaatiolla ja siten aktivoida käyttäjien asemarakennuksen suuntaista liikettä tilassa. Ensimmäisistä betonielementtipinta tulisi puhdistaa graffiteista ja vuosi- kymmenten liasta, minkä jälkeen betonibrutalismiin vaikutelmaa voitai- siin pehmentää juuri julkisivun osittain peittäville elementeille.

Uudenlaista julkisivuverhoilua pohtiessani tärkeään rooliin nousivat betonisten julkisivuelementtien koko, 700 x 3000 mm, sekä kaupunki-in- tervention ideologia. Olin vakuuttunut siitä, että Myyrmäen asemanseutu kaipaisi urbaanin elementtiarkkitehtuurin keskelle enemmän postmoder- nia leikkisyyttä sekä ajatuksia herättävää, konventionaalisesta poik- keavaa, "häirintää" kaupunki-intervention hengessä. Vaikka ulkotilalla olikin korkea käyttöaste ja vahva identiteetti ohikulkijoiden siirtymätilana, saattaisi ihmettelyyn sysäävän elementin lisääminen tilaan olla juuri se oikea keino alueen ilmapiirin kohentamiseen.

Ulkotilan suurin saneerauksen tarve liittyi yleisvalaistuksen parantami- seen. Ryhdyin pohtimaan kaupunki-intervention ja valaistuksen yhdis- tämistä. Ajatus jonkinlaisesta LED -valoteoksesta julkisivussa kiehtoi. "Pelkkä" valoteos ei ehkä kuitenkaan olisi tarpeeksi omaleimainen nousemaan esiin Myyrmäen kaltaisessa, urbaanin hektisessä ympäris- tössä. Myös alueella liikkuvat ihmiset saattaisivat arvostaa enemmän uniikimpaa lähestymistapaa ja vain Myyrmäen seudulle ominaista ratkaisua.

Törmäsin sattumalta 1980-luvun suosittuun videopeliin, Tetrikseen ja innostuin välittömästi ideasta käyttää suunnittelussa juuri Tetris-teemaa. Kyseistä peliähän voidaan käytännössä pitää leikkisyyden ja 1980-lu- vun postmodernistisen aikakauden ruumiillistumana. Tetrikseen sisältyy myös voimakas assosiaatio elementtirakentamiseen, sillä pelin tavoit- teena on pudottaa erimuotoisia, suorakulmaisia "palikoita" juuri oikeille paikoilleen ja mielellään mahdollisimman nopeasti!

Olin aiemmin nähnyt kuvia ulkotilojen valaistuksesta, joka oli toteutettu LED -paneeleilla. Kyseistä valonlähdettä olisi ehkä mahdollista valmis- taata myös asemarakennuksen julkisivuelementin koossa tai variaatioina, esimerkiksi 700 x 1500 mm:n kokoisina yksikköinä. Tästä syntyi ajatus luonnostella Tetris-henkistä, valaisevaa julkisivuverhoilua.

Kuva 58. Luonnos 8: Tetris -teemalla koristeltu asemarakennuksen julkisivu. Kuva tekijän.

Kuvat 59-62. Onnistuneita toteutuksia led- ja loisteputkivalaistuksesta.

Kuva 59. Hakaniemen ranta, Helsinki. Projectus Team.

Kuva 60. "Puzzled", Tukholma. Ann Sofi Sidén/SAAS Instruments. Katutasoon upotettu siliikoniprofiili, jonka sisällä opaalikuitu, joka on valaistu teholedeillä.

Kuva 61. Nacka Strand, Tukholma. Vesa Honkonen/SAAS Instruments. Betoniset seinäelementit, joissa LED -valoilla toteutettu, vaihtuva RGB-valaistus.

<http://www.valosto.com/tiedostot/SAAS.pdf>

Kuva 62. Weinstadtin kansalaistoimisto, Saksa. Loisteputkivalaisimet alakattorakenteiden välissä.

http://rakennusjarjestelmat.knauf.fi/xpdf/heradesign_esite_022010.pdf

Tetris-peliin liitetään myös usein kirkkaat värit pelissä liikuteltavien palikoiden takia. Ryhdyin hahmottelemaan elementtien sijoittelua julkisivuun ja sain idean käyttää paneeleissa eriväristä LED -valoa (Kuva 58). Pidin siitä, että paneelit toivat julkisivuun uudenlaista rytmitystä ja värit elävyyttä rakennuksen harmaalle yleisilmeelle. Sommittelun osalta paneelien sijoittelua tulisi vielä pohtia lisää, jotta ne korostaisivat paremmin liikkeen tuntua ja suuntaa portaikossa sekä koko tilassa.

7.3 Valaistus

Sisätilojen osalta valaistus haluttiin toteuttaa loisteputkivalaisimilla. Tiloihin haluttiin luoda värieroistoltaan parempaa valaistusta, jonka valotehossa esiintyisi vaihteluja dynaamisemman tunnelman aikaansaamiseksi. Ulkotilojen valaistus haluttiin toteuttaa pääosin epäsuoralla LED -valolla, jonka värilämpötila (Kelvin) vaihtuisi dynaamisen valaistuksen tavoin vuorokauden ja vuodenajan mukaan (3000:sta 5000:teen Kelviniä). Dynaamisen valaistuksen lisäksi tilaan haluttiin tuoda sekä valkoista että värillistä valoa. Dynaaminen, väriä vaihtava valaistus aikaansaataisiin asemarakennuksen julkisivuun asennettavilla LED-paneeleilla. Katutasossa tapahtuva valaistus voitaisiin toteuttaa esimerkiksi pelkinä rastereina maassa (Kuva 63). Maahan sijoitettavat opasterasterit tulisi toteuttaa pelkällä valkoisella valolla käyttäjien esteettömän ja häiriöttömän kulun takaamiseksi (esim. epileptikot).

LED -paneelien toistama, RGB -valaistus vaihtuisi myös vuorokauden ja vuodenajan mukaan. Valaisinvalmistaja SAAS Instrumentsin edustajan Johanna Savolaisen mukaan RGB -valoon tarvitaan aina ohjain-tekniikkaa, josta julkisissa tiloissa on käytetty usein DMX- tai KNX -tekniikkaa. Joissakin ohjaimissa on valmishjelmat, kun taas toisissa ohjelmointi tapahtuu tietokoneella, jolloin kaikki mahdolliset RGB -sävyt ovat toteutettavissa himmennyksineen. Savolaisen mukaan LED -paneelija olisi myös mahdollista valmistaa halutussa 700 x 1500 mm koossa. Tasaisen

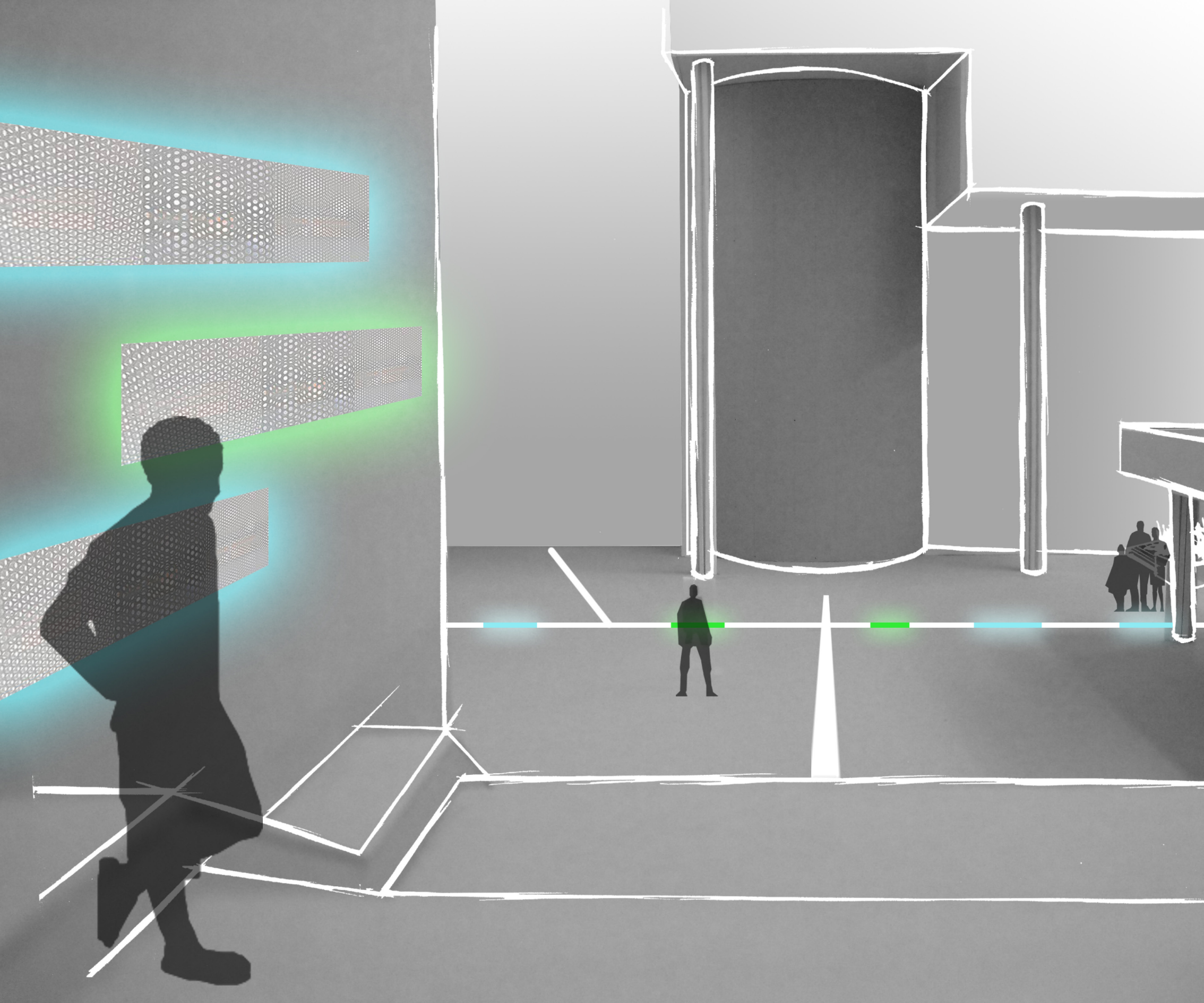
RGB -valon luomiseksi tulisi käyttää LED -ramppeja (Kuva 61), joissa on ovaali valokeila. Asentamalla paneelit 150 mm:n etäisyydelle seinästä, pääsee valo "poukkoilemaan" kahden seinämän välissä ja muuttuu näin tasaiseksi. (Savolainen 2011.)

7.4 Materiaalit ja värit

Päävärit punainen, sininen ja keltainen sopisivat julkisivun RGB -valopaneelien Tetris-teemaan. Talven kylmyydessä ja valkoisen lumen keskellä juuri lämpimät keltaisen sekä punaisen värisävyt toisivat ulkotilaan sen kaipaamaa lämmön vaikutelmaa. Kuumina kesäiltoina sävyt olisit viileitä ja toistaisivat esimerkiksi kirkkaita sinitaivaan sävyjä. Vaaleat sinisen sävyt piristäisivät myös hyvin harmaan betonin ankeutta. Pimeällä valon väri ulkotilassa olisi valkoinen.

Sisätilojen materiaalien ja värien osalta painopiste oli akustiikan parantamisessa ja värikkyyden lisäämisessä. Koska lähestulkoon kaikki seinäpinnat sisätiloissa olivat lasia, saneeraussuunnitelmassa keskityttiin rikkinäisen alakaton uusimiseen sekä siirtymätilojen identiteetin korostamiseen visuaalisin keinoin (Kuva 65). Pohjakerroksen ja 1. kerroksen aulatilojen välipohjarakenteissa näkyvä tekniikka tulitaisiin peittämään umpinaisella, akustoisella materiaalilla. Umpinainen ja avattava alakattojärjestelmä mahdollistaa huollon ja kerää vähemmän pölyä.

Koska aulatiloihin oli entuudestaan paljon erilaista informaatiota, haluttiin käyttää selkeämmän tilavaikutelman aikaansaamiseksi vain yhtä korosteväriä. Korosteväriksi valikoitui punainen, mihin vaikutti osaltaan kyseisen värin käyttö jo saneeratuissa tiloissa (Design Bridge). Punaisen värin valintaan vaikutti myös yleinen uskomus siitä, että punainen väri vetää puoleensa (eli on siis toimiva huomioväri) ja aktivoi elintoimintoja. Punainen väri ei kuitenkaan omasta mielestäni kannusta pitempään oleskeluun värin läheisyydessä, mutta myös siksi sen käyttö olikin pe-

rusteltua juuri kohteen kaltaisissa, lyhytaikaiseen oleskeluun tarkoitettuis-
sa, siirtymätiloissa.

Sisätilojen nykyinen, vaalea kivilattia päätettiin säilyttää. Valkoinen lattia
heijastaa valoa muuhun tilaan, joten kattoon tarvitaan vähemmän valoa.
Koska aulatilat sijoittuvat kauppakeskuksen liiketilojen väliseen maas-
toon, on myös parempi luoda niihin muita tiloja himmeämpi valaistus,
jotta myymälätilat erottuisivat siirtymä- ja käytävätiloista. Katon vähäi-
sempi valontarve vähentää myös jäähdytystarvetta sekä sähkön- ja
energiansiirtoa. Sisätilojen alakattomateriaaliksi valikoitui puukuitule-
vy, joka on ekologinen materiaali ja erinomainen akustisten ominaisuuksien
vuoksi.

Kuvat 63 ja 64. Luonnos 9 ja 10: Perspektiiviluonnoksia ulkotilan valaistuksesta. Kuvat tekijän.

Kuva 65. Luonnos 11: 1. kerroksen aulatilän perspektiiviluonnos. Kuva tekijän.

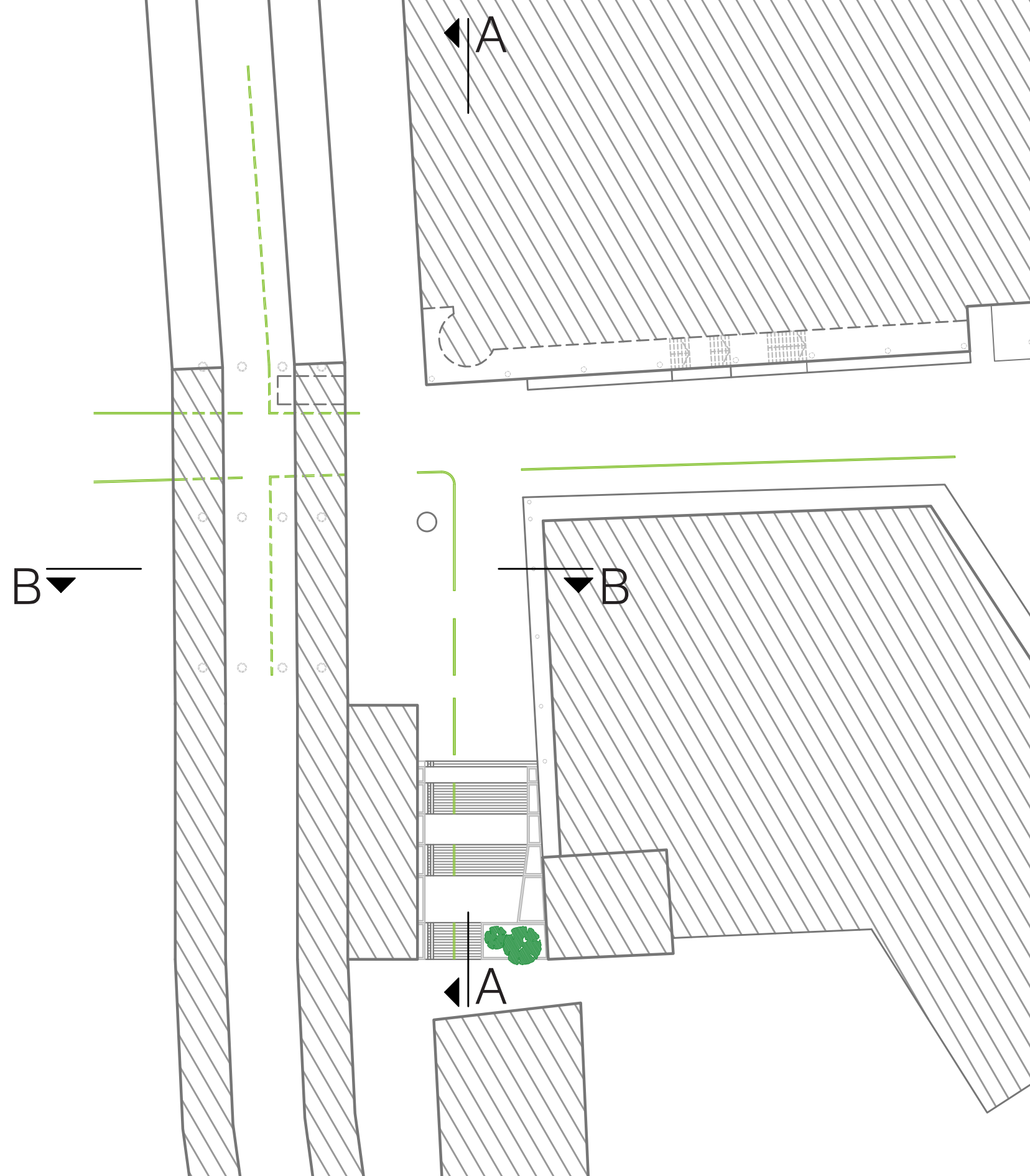
GÜZEL SANAT

8 KAUPPAKESKUS MYYRMANNIN SIIRTYMÄTILOJEN TILASUUNNITELMA

1:500

8.1 Ulkotila

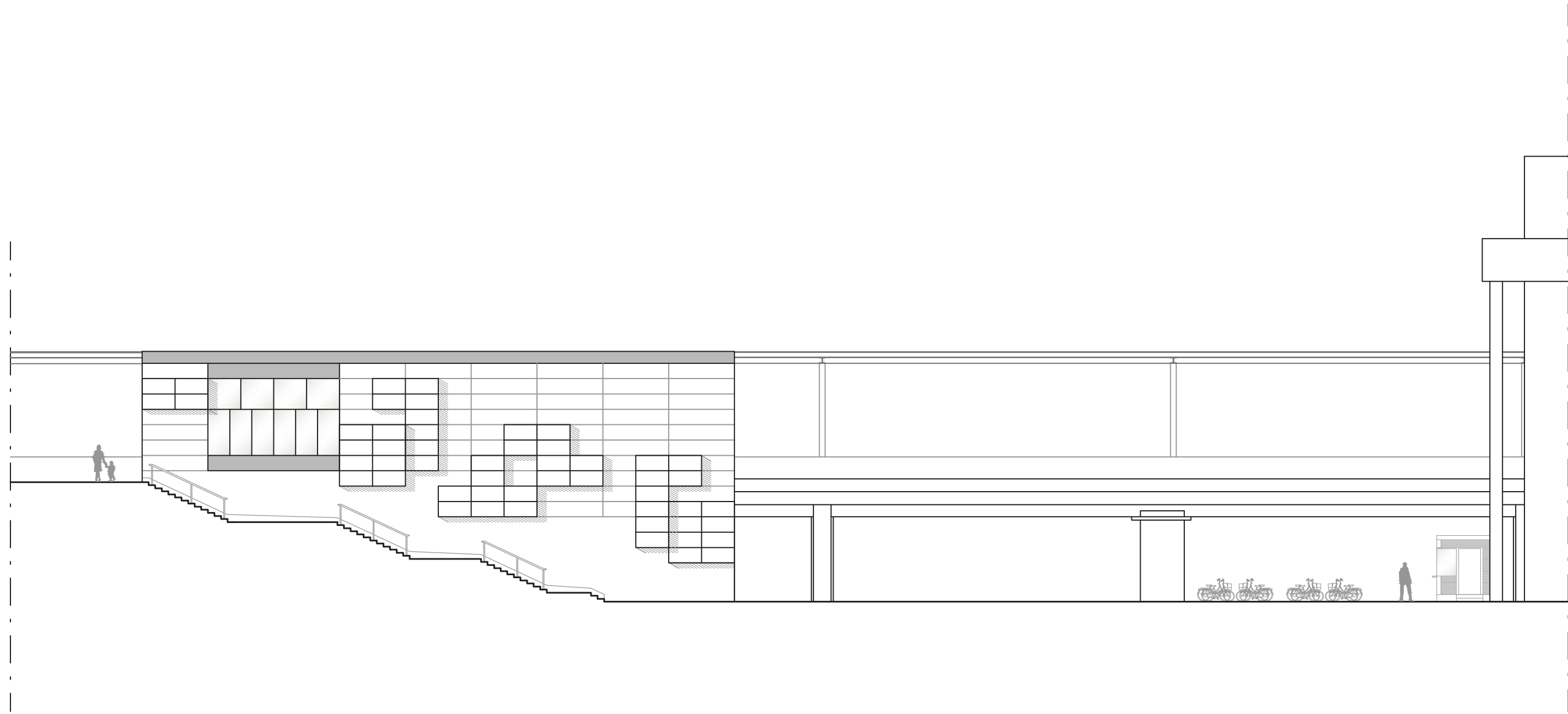

A - A

1:200

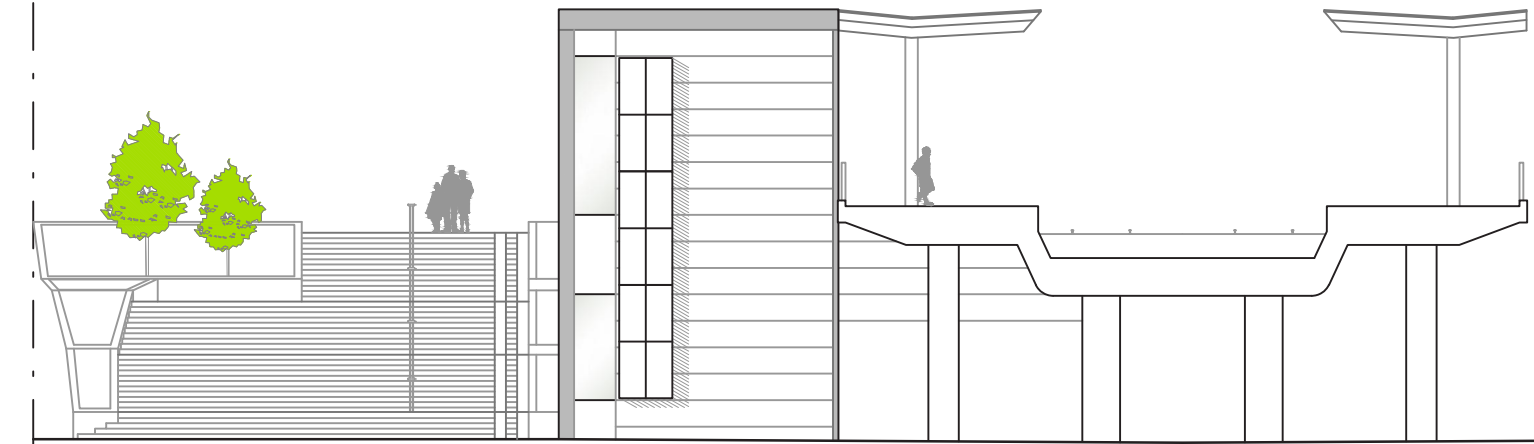
1:200

85

B - B

86

Asemarakennuksen julkisivuun asennettavat LED -paneelit

LED -paneelin koko 700 x 1500 mm.

Kiinnitys julkisivuun rakennesuunnittelijan ohjeiden mukaan.

Asennusmitat katso Liite 1.

LED -paneeleissa dynaaminen, vaihtuva RGB -valaistus.

Sensorihimmennys Lumen -arvon mukaan.

1:100

Talviajan RGB -värit

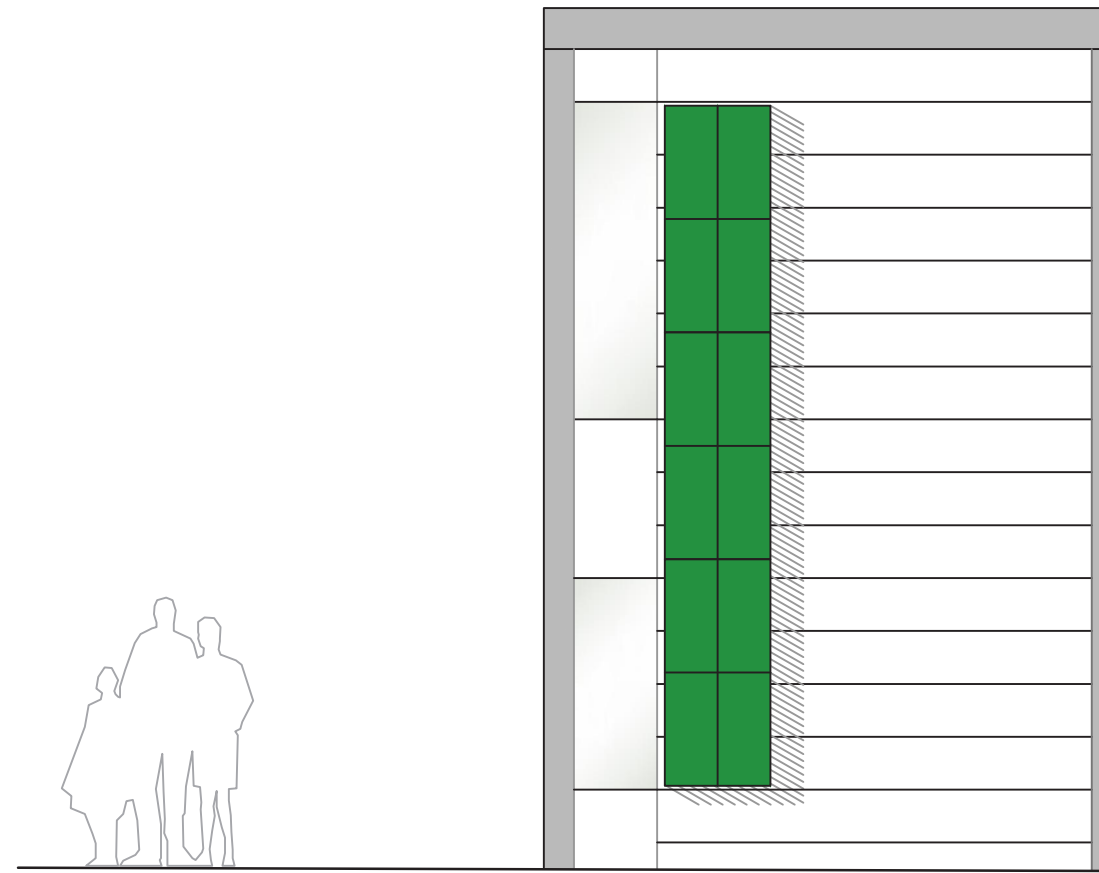
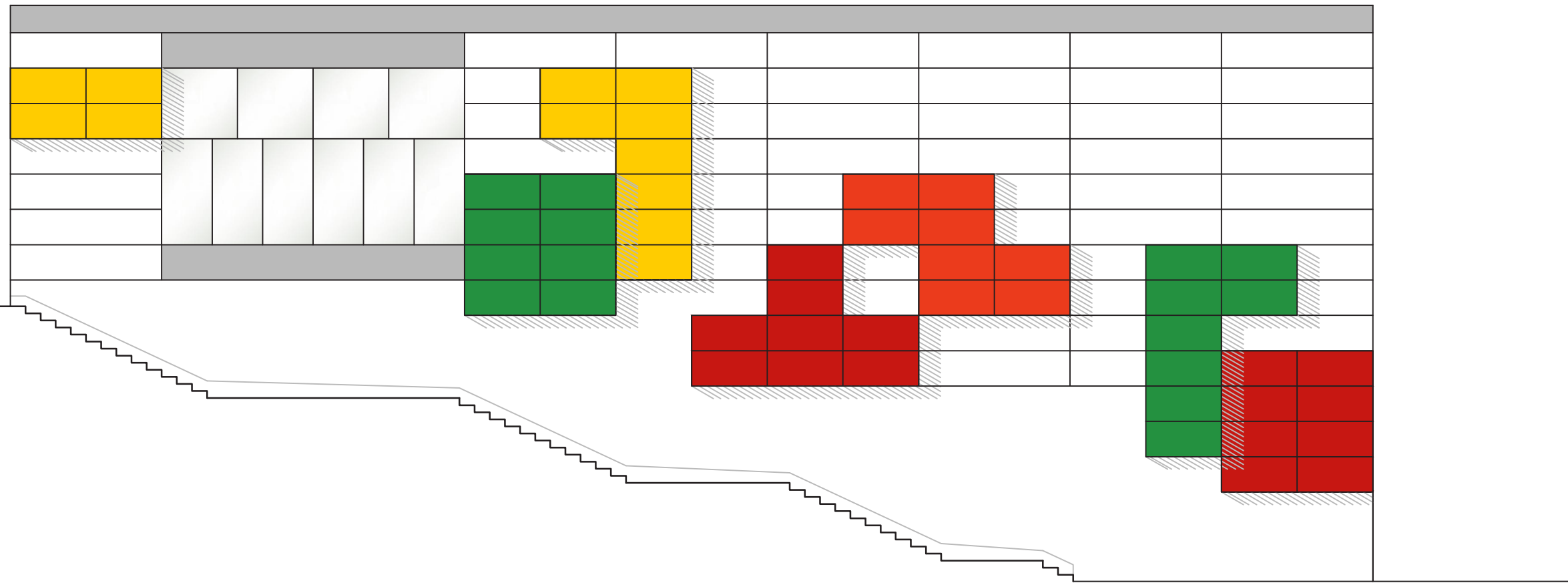
Värisävytysjärjestelmä: RGB -arvot:

RAL 1003 "Signal Yellow" 255, 204, 0

RAL 2009 "Traffic Orange" 235, 59, 28

RAL 6024 "Traffic Green" 36, 145, 64

RAL 3020 "Traffic Red" 199, 23, 18

1:100

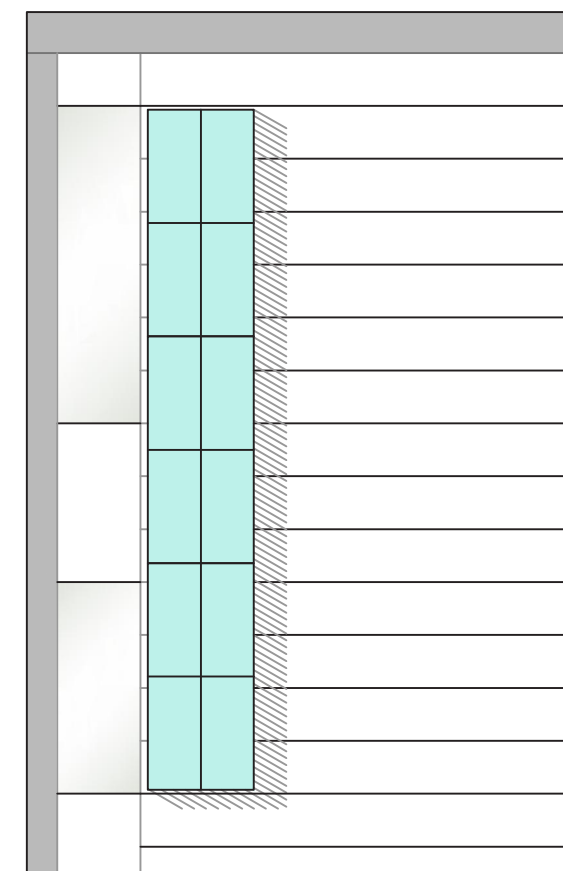
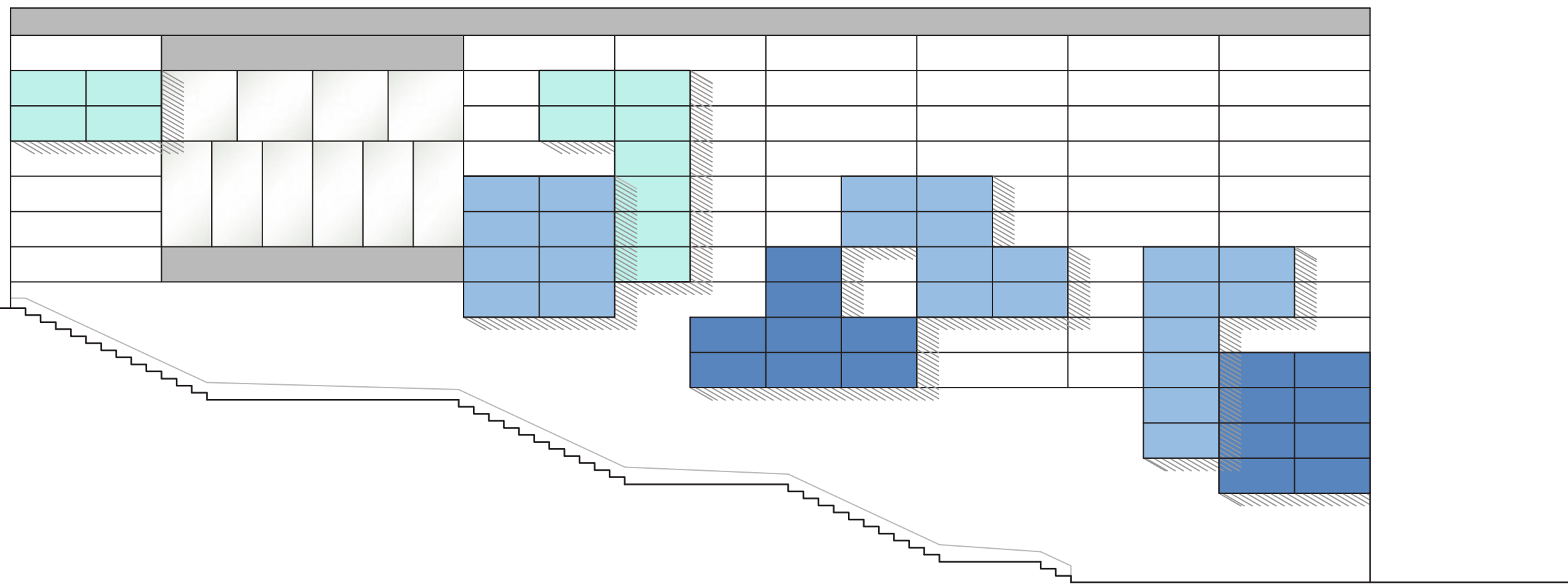
Kesäajan RGB -värit

Värisävytysjärjestelmä: RGB -arvot:

G363 Tikkurila Symphony 185, 224, 235

J363 Tikkurila Symphony 115, 181, 205

K355 Tikkurila Symphony 88, 113, 190

Ulkotilaa jaksottavat, katutason opasteet valoisalla (1) ja pimeällä (2) - konseptitason piirustukset

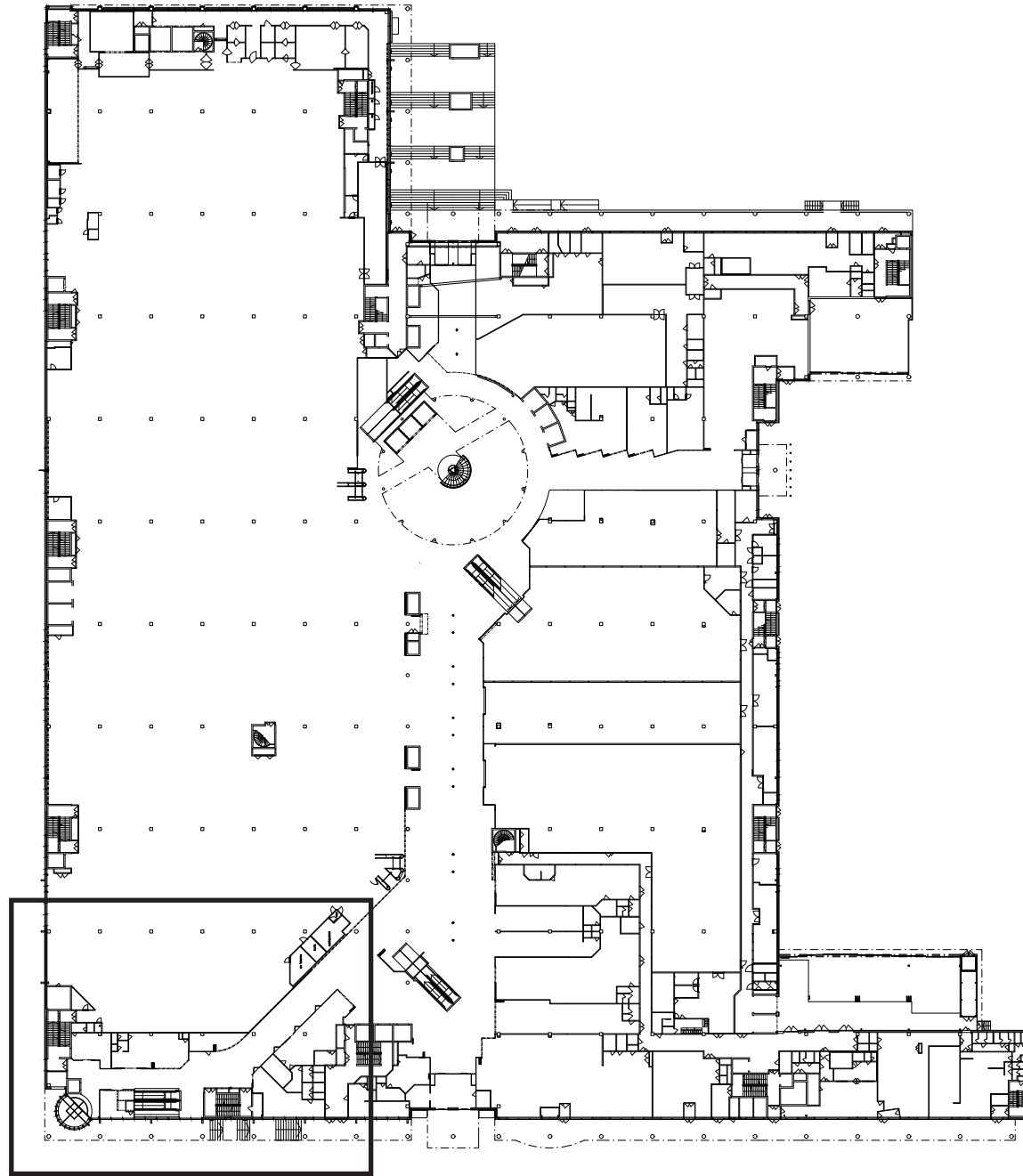
Katutasoon upotetut alumiini-profiilit, joiden sisällä valkoinen teho-LED.
IP-luokka 64 ja 6000 K.

Valoisaan aikaan näkyvät opasteet maalattu valkoisella, katujen maalaamiseen soveltuvalla ulkomaalilla.

Asemarakennuksen viereisen portaikon nykyiset valotolpat poistetaan.
Portaikon käsijohteiden alapintaan asennetaan koko matkalta LED-nauhaa.

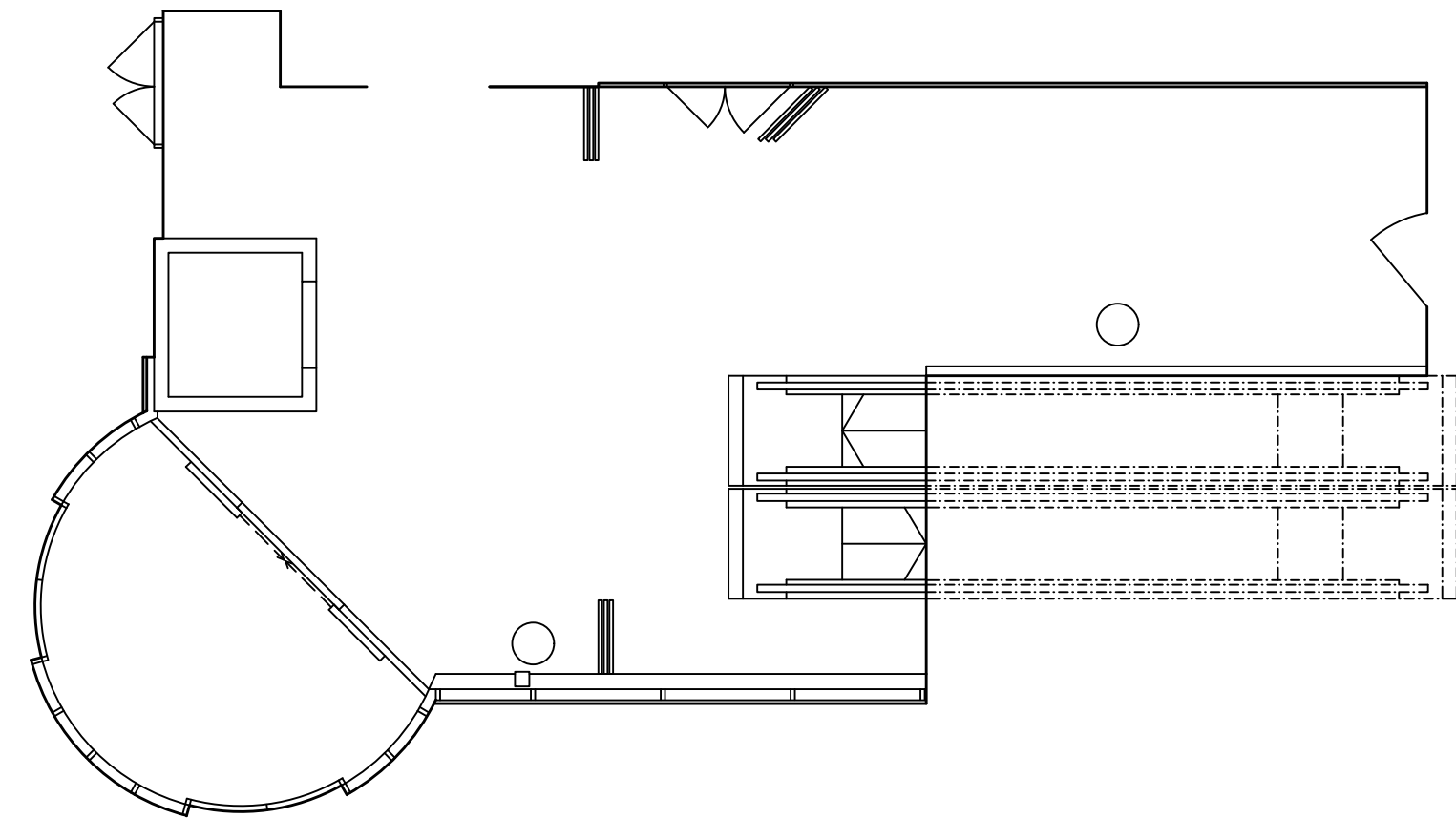
Opasteiden mitoitus katso Liite 2.

8.2 Sisätilat

Kuva 67. Kauppakeskus Myyrmannin pohjakuva. Ei mittakaavassa. Innovarch Oy.

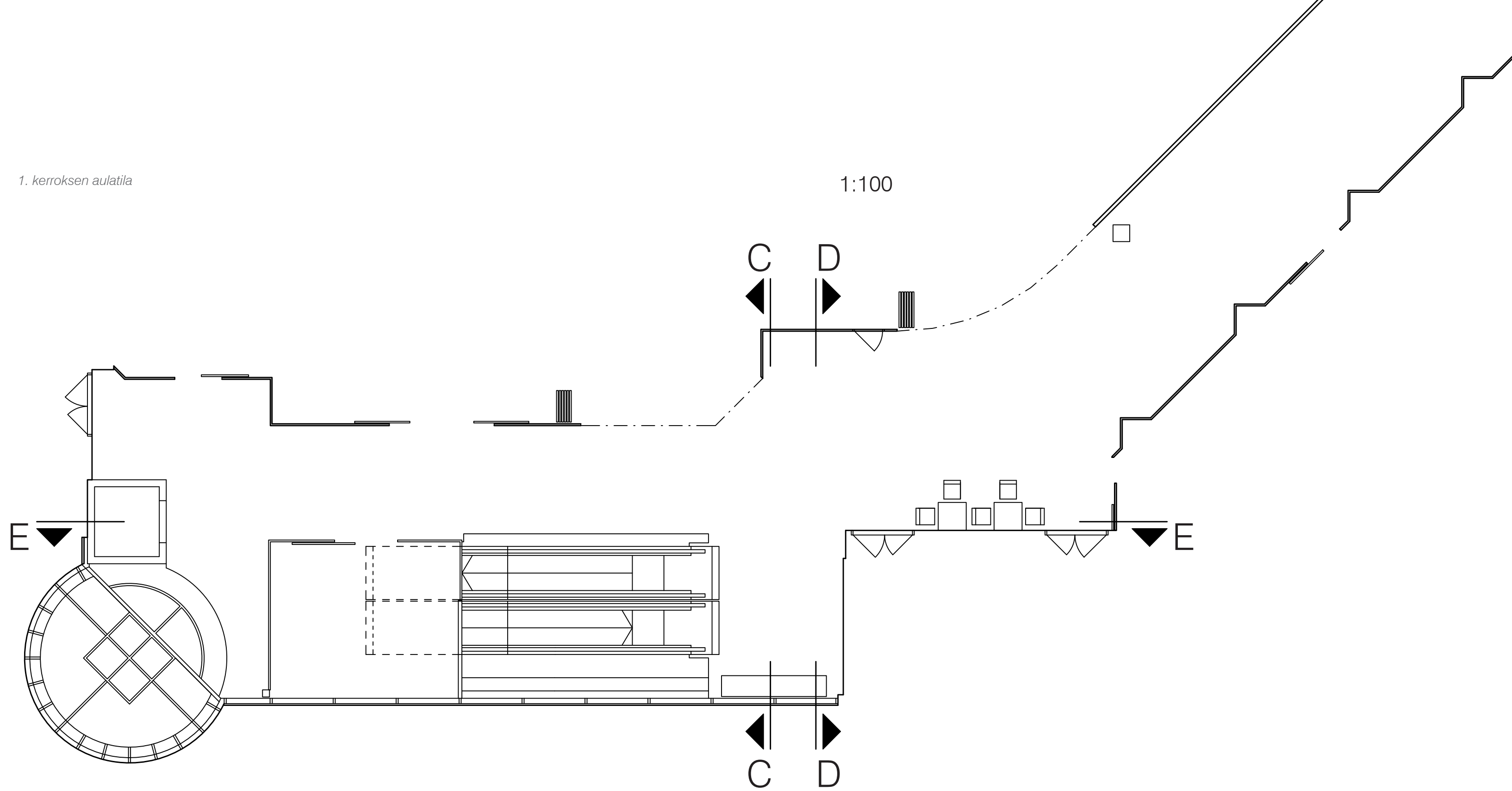
Pohjakerroksen aulatila

1:100

1. kerroksen aulatila

1:100

1:50

C - C

1. Digitaaliset LED/LCD -näytöt rautatie- ja linja-autoaseman joukkoliikenneinformaatiolle ja -aikatauluille. Seinäkiinnitys kannakkeilla.

2. Maali puolihimmeä, kulutuksen kestävä sisämaali, sävy RAL 3020. Pohjakerroksen aulatilän hissiseinässä sama pintakäsittely.

3. Istuinpenkki, 600 x 3000 mm, h=500 mm, massiivipuulevy 50 mm, jiiiriin sahatut lamelloitokset. Pintakäsittely puolipeittäväällä, puupinnoille soveltuvalla petsillä, väri musta.

97

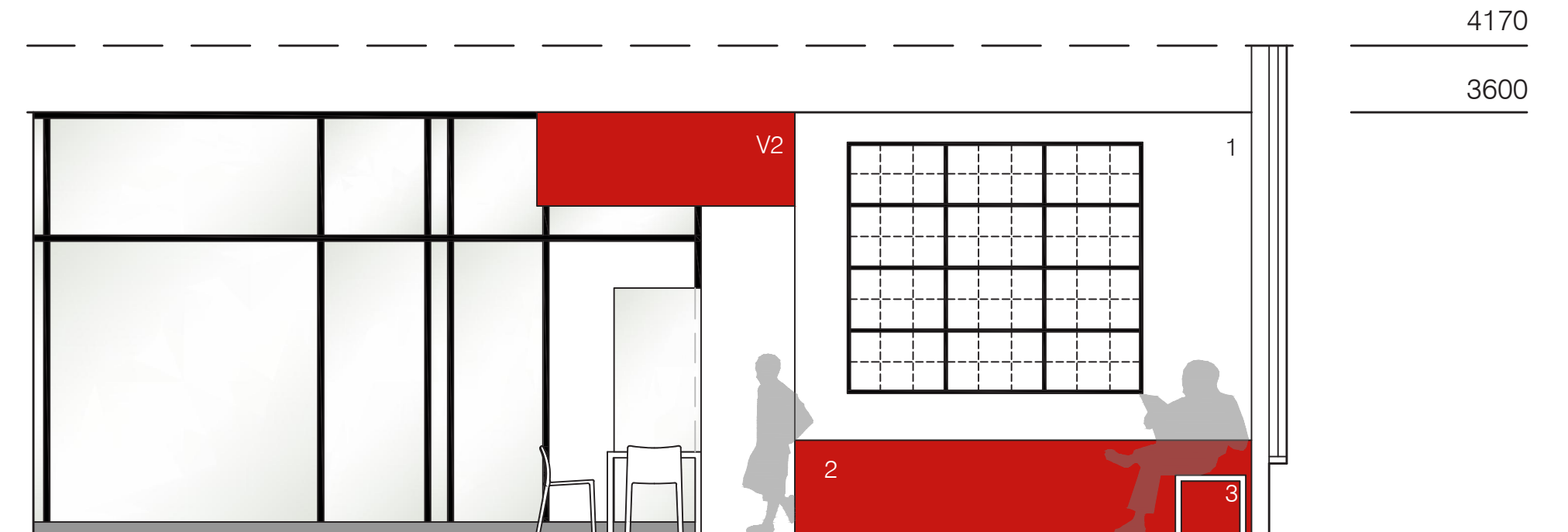
1:50

D - D

1. Digitaaliset LED/LCD -näytöt kauppakeskuksen yritysten sisäisen informaation jakelukanavaksi. Seinäkiinnitys kannakkeilla.

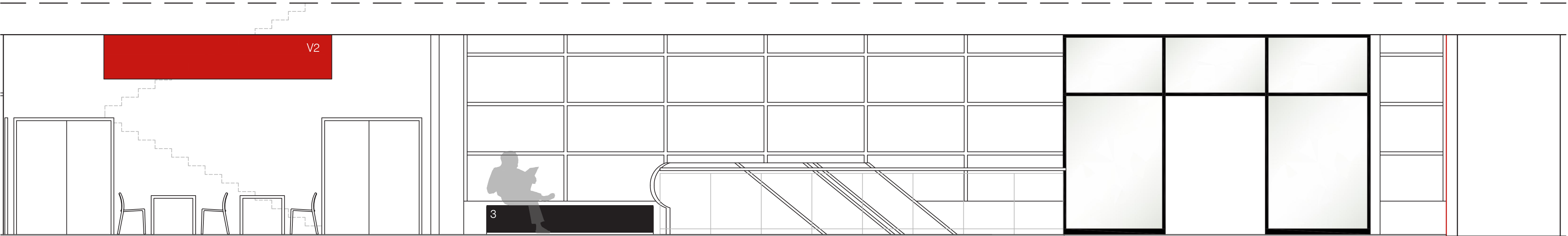
2. maali puolihimmeä, kulutuksen kestävä sisämaali, sävy RAL 3020.

3. Istuinpenkki, 600 x 3000 mm, h=500 mm, massiivipuulevy 50 mm, jiriin sahatut lamelloitokset. Pintakäsittely puolipeittävällä, puupinnoille soveltuvalla petsillä, väri musta.

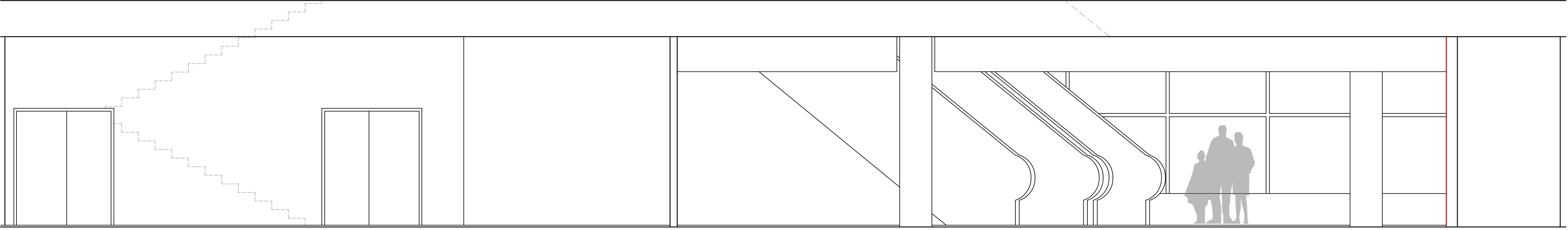

1:50

E - E

1. kerros

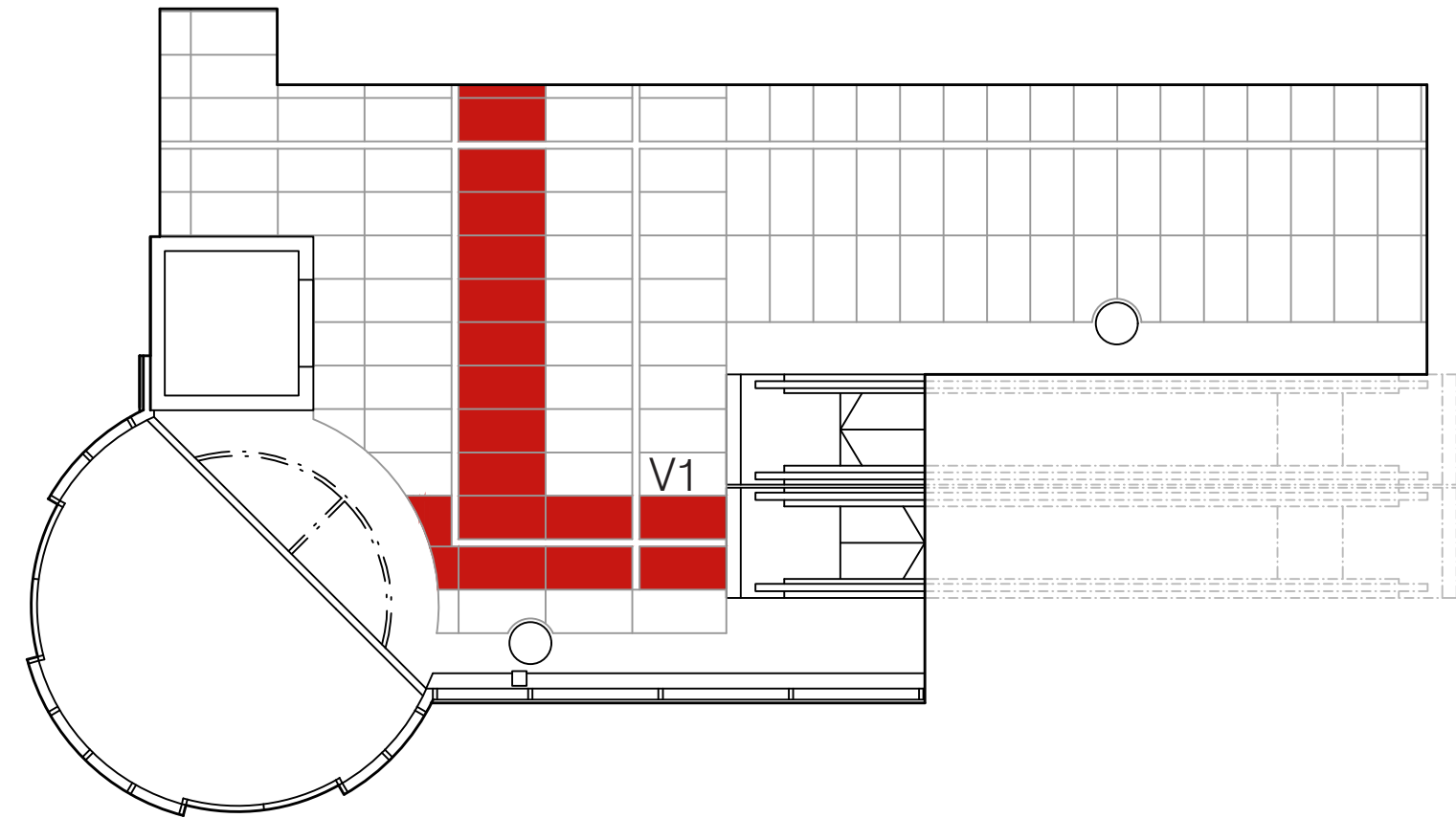
Pohjakerros

1:100

Pohjakerroksen kattokuva - periaatepiirustus katon väriytyksestä

Alaslasku h=2790

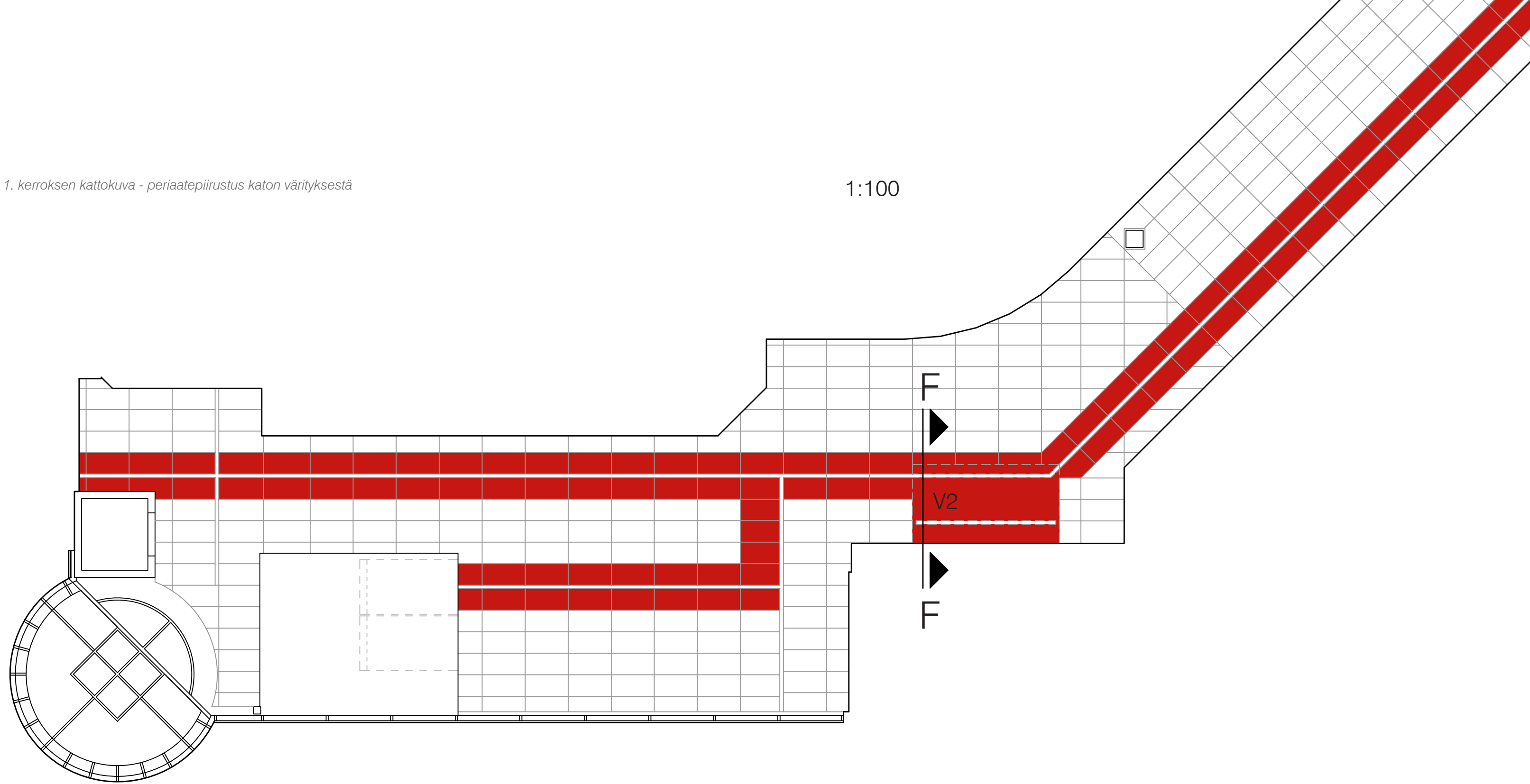
Alakattopaneelin koko 600 x 1200 mm, paksuus 35 mm. Kaikkien sivujen reunat viistetty (viiste 5 mm).
Materiaali 1-kerroksinen, magnesiittisidonnainen puukuitu-akustiikkalevy, Trend Akustik micro, Valmistaja Heradesign.
Vakioväri valkoinen RAL 9010 ja erikoisvärinä punainen RAL 3020.
T-kiskojärjestelmä 35 mm leveällä piiloprofiililla, avattava järjestelmä.

1. kerroksen kattokuva - periaatepiirustus katon värityksestä

1:100

105

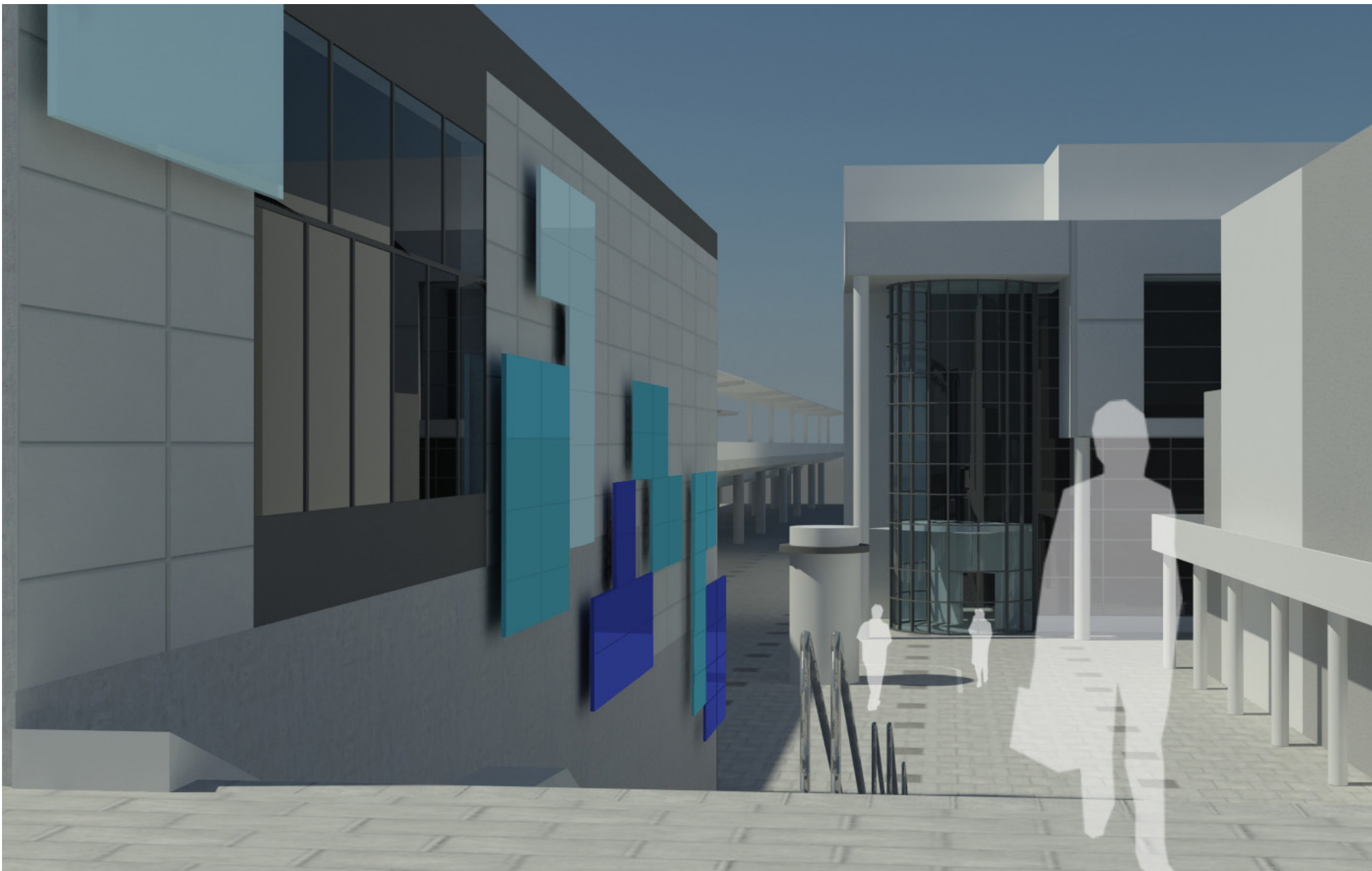

Alaslasku h=3600

V1. T5 -loisteputkivalaisin, rivikytkentä, asennus kattopaneelien väliin.
Ra-indeksi yli 90, 4000 K. Tarkempi valaistuslaskelma tullaan tekemään sähköinsinöörin toimesta.

V2. Kahvilatilan valokatto h=2800, koko 2200 x 4100 mm
Periaatepiirustus valokaton rakenteesta katso Liite 10.

8.3 Visuaaliset ja toiminnalliset ratkaisut

Asemarakennuksen julkisivun jaksottaminen LED -paneelilla voimistaa portaikossa liikkumisen suuntaa sekä liikevaikutelmaa ja kohentaa visuaalisesti betonielementtisen pinnan monotonisuutta. Valopaneelit parantavat portaikon yleisvaloa sekä luovat ainutlaatuisen arkkitehtonisen valaistuksen asemarakennuksen julkisivuun. Pimeällä portaikon käsijohteisiin asennetut LED -valot valaisevat alaspäin kiviportaisiin, mikä parantaa näkyvyyttä ja kulkua portaissa. Päivällä LED -paneelit valaisevat määritetyissä RGB -värisävyissä.

Katutasoon maalatuilla rastereilla on aikaansaatu ulkotilaan uudenlaista tilanjakoa ja ne myös johdattavat kulkijaa asemarakennukselta kauppakeskukselle päin. Opasterasterit siis informoivat käyttäjää tilan kulkureiteistä. Pimeällä katutasoon upotetut, valaisevat rasterit tuovat valoa niihin ulkotilan osiin, joissa valoa eniten tarvittiin näkyvyyden ja turvallisuuden parantamisen kannalta. Valaisevia rastereita on sijoitettu myös sillan alle sekä grillin edustalle.

Betonisen rautatiesillan alueen valoisuutta on pyritty lisäämään maalamalla sillan alapinta. Puhdistuksen jälkeen betonipinta on maalattu valkoisella (esim. maalarinvalkoinen), täyshimmeellä Tikkurilan Kivisil-julkisivumaalilla, joka on vesiohenteinen silikoniemulsiomaali. Grillin julkisivun puupanelointi on pintahiottu ja maalattu harmaalla (esim. betonin sävyinen harmaa), vesiohenteisella, puupinnoille soveltuvalla talomaalilla.

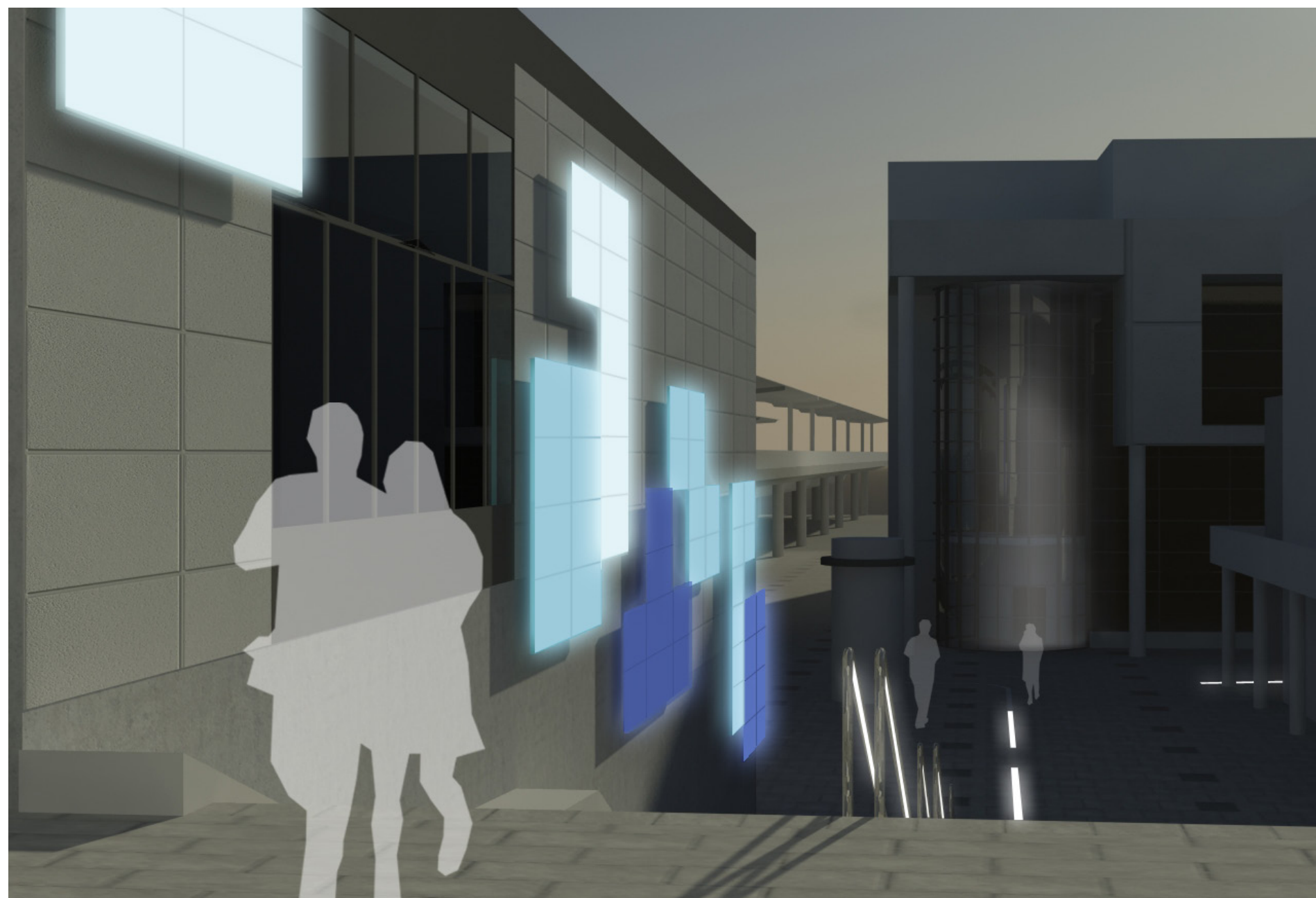
Myös sisätiloissa on pyritty korostamaan tilojen luonnetta juuri siirtymätiloina. Pohjakerroksen aulatilaa matalaan kattoon sijoitetut punaiset yksityiskohdat kiinnittävät huomiota ja käyttäjän katse hakeutuu ylös alakattoon. Punaista tehosteväriä alakatossa korostavat kattopaneelien väliin asennetut loisteputkivalaisimet. Punainen, valaistu tehostelinja oh-

jaa käyttäjän liukuportaisiin. 1. kerroksen aulatilaa katossa on toistettu sama idea punaisista, valaistuista opastelinjoista. Yläaulasta lähtevä pitkä käytävätila johtaa kauppakeskukseen ytimeen ja kattoon sijoitetut tehosteet rohkaisevat käyttäjän juuri käytävänsuuntaiseen liikkeeseen.

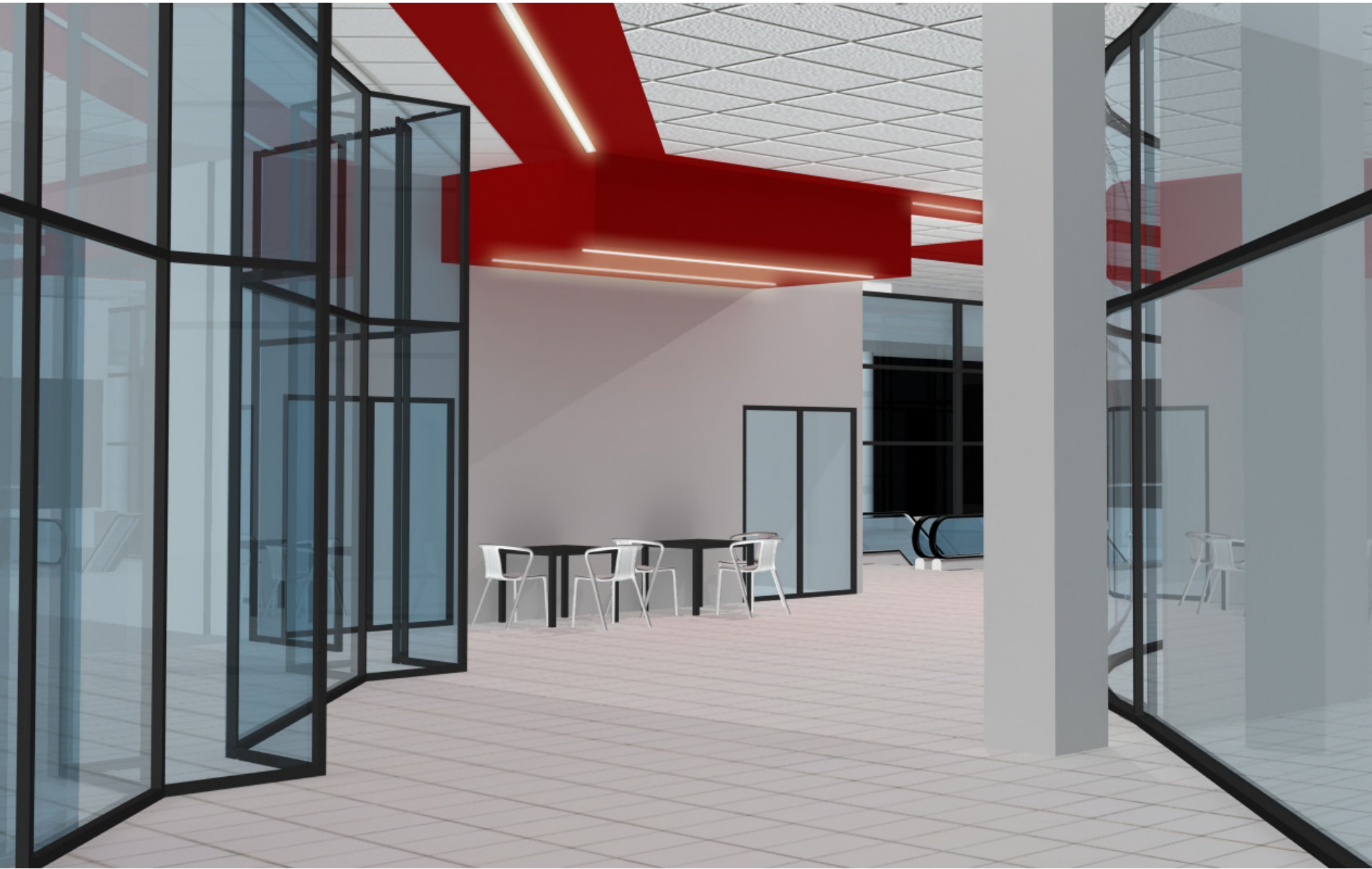
Sekä pohjakerroksen että 1. kerroksen aulatiloiden hissiseinät on maalattu punaisella, tilassa orientoitumisen helpottamiseksi. Hissiseinän väri yhdistyy myös alakaton punaisiin linjoihin ja yhdessä ne vahvistavat liikkeen suuntaa aulatiloiden. Yksinkertaistettuna ne myös auttavat käyttäjää paikallistamaan siirtymätiloissa liikkumisen kannalta olennaiset toiminnot ja niiden sijainnit.

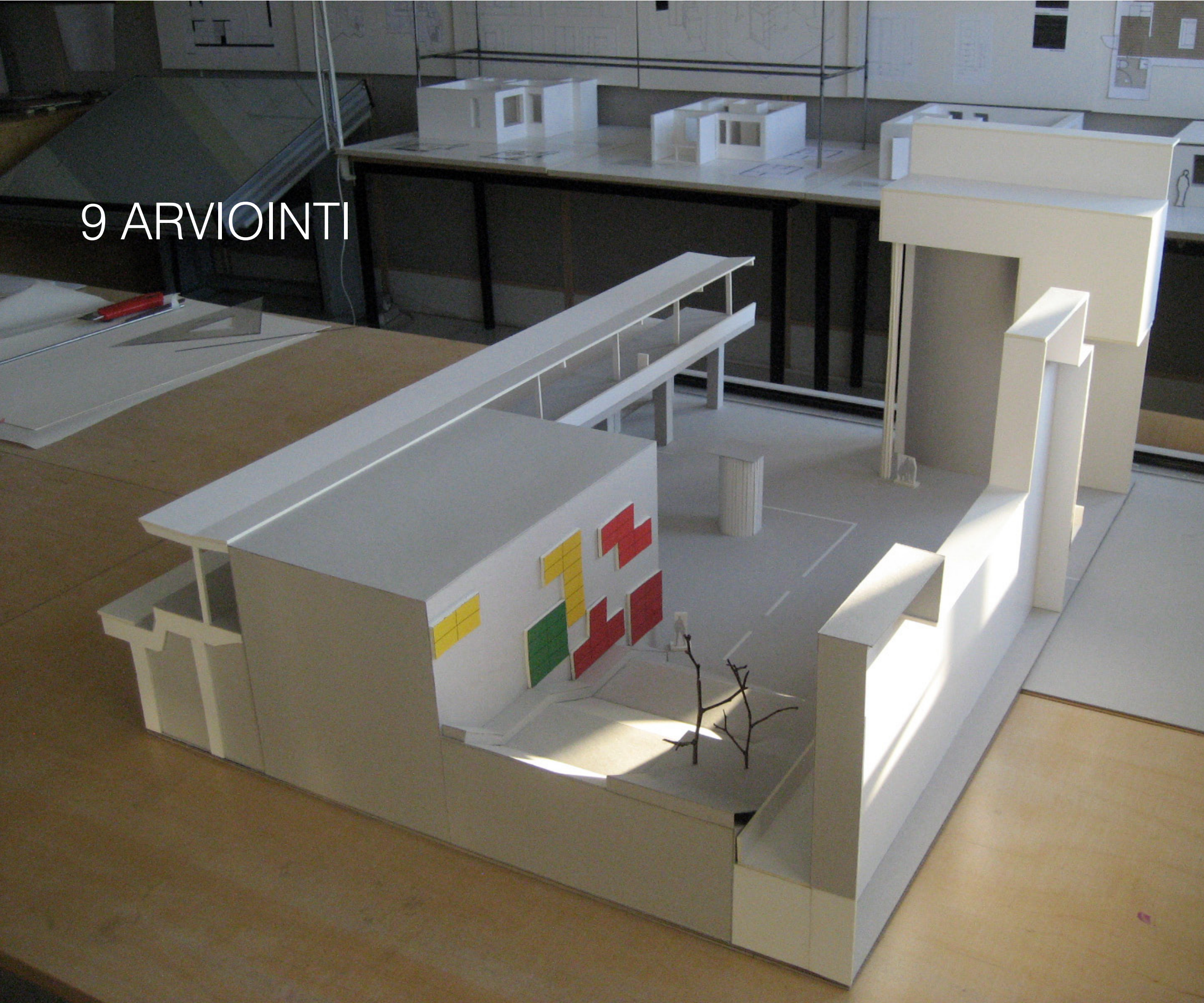
8.4 Visualisoinnit

9 ARVIOINTI

9.1 Tilasuunnitelma

Lähtötilanteessa suunnittelun kohteeksi valitut tilat olivat erittäin haasteelliset sekä niiden esteettis-visuaalisuutta että toiminnallisuutta ajatellen, mikä helpotti sekä tilaohjelman vaatimusten että prosessin tavoitteiden asettamisessa. Suunnittelutyön lopputuloksena syntynyt tilasuunnitelma vastaa sille asetettuja tavoitteita parantaen kauppakeskus Myyrmannin ja Myyrmäen asemaseudun viihtyisyyttä, turvallisuutta ja toiminnallisuutta. Myös sisätilojen värimaailma mukailee Pöyry Arkkitehtien "muotoilufilosofiaa" ja on siis toteutettavissa osana kauppakeskus Myyrmannin täyssaneeraussuunnitelmaa.

Siirtymätilojen suunnittelu pohjautui mm. tutkimusosuudessa esiin tulleisiin tilasuunnittelun keinoihin, joilla luodaan aktiiviseen liikkeeseen kannustavaa tilavaikutelmaa. Tilasuunnitelma korostaa yksinkertaisin keinoin siirtymätilojen identiteettiä luoden yllätyksellisen, mutta yhtenäisen tilavaikutelman ja sitä kautta miellyttävän siirtymän tilasta toiseen. Myös ulkotilan tilankäyttöä pyrittiin parantamaan yksinkertaisin keinoin. Tilojen toiminnallisuuden kohentamista voitaisiin kuitenkin tarkastella vasta saneerauksen jälkeen esimerkiksi havainnoimalla tiloja uudella behavioral mapping -analyysillä.

9.2 Prosessi

Ammatillisessa mielessä prosessi tarjosi uusia haasteita erityisesti ulkotilan suunnittelun suhteen. Kaupunkiarkkitehtuurin mittakaavasta innostuttiin ehkä liikaakin, mikä vaikutti siihen, että prosessin alkuvaiheessa painotus oli selkeästi ulkotilojen suunnittelussa. Toki työn urbaani aihe ja suunnittelutyön kohteeksi valitut tilat edellyttivät myös kaupunkitilan syvempää tarkastelua.

Yhteistyö Pöyry Arkkitehtien kanssa sujui mutkattomasti, vaikka prosessin aikana Pöyry Arkkitehtien organisaatiomuutokset vähensivätkin tapaamisia ja yhteydenpitoa. Valmis tilasuunnitelma tullaan kuitenkin esittelemään Pöyry Arkkitehteille sekä mahdollisesti myös Citycon Oyj:n edustajille.

9.3 Jatkokehitys

Vaikka ulkotilojen tilasuunnitelma esitellään konseptitasolla, olisi se toteuttamiskelpoinen Myyrmäessä ja sovellettavissa samantyyppisissä kaupunkitiloissa kansallisesti sekä kansainvälisesti. Jatkokehityksen kannalta olisi mahdollista lähestyä sekä VR:ää että Vantaan kaupunkia työn toteuttamisen tai sen soveltamisen mahdollisuuksista.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet:

Aura, S., Horelli, L. & Korpela, K. 1997. Ympäristöpsykologian perusteet. Helsinki: WSOY.

von Bonsdorff, Pauline. 1998. The human habitat. Aesthetic and Axiological Perspectives. Jyväskylä: Gummerus.

Bäckström, J., Pitkänen, J., Axelsson, L., Davidsson, A. & Littu, P. 2008. Vantaan lähijuna-asemien kehittämisselvitys. YTV Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta.

Cherulnik, Paul D. 1993. Applications of Environment-Behavior Research. Case Studies and Analysis. Cambridge University Press.

Erlhoff, M., Heidkamp, P. & Utikal, I. Designing Public: Perspectives for the public. 2008. Birkhäuser.

Gehl, Jan. 2006. Life Between Buildings. Using Public Space. The Danish Architectural Press.

Gympel, Jan (toim.). 2005. Arkkitehtuurin historia. Antiikista nykyaikaan. Tandem Verlag GmbH.

Haapala, A., Honkanen, M. & Rantala, V. 2006. Ympäristö, arkkitehtuuri, estetiikka. Helsinki: Yliopistopaino.

Hara, Kenya. 2007. Designing Design. Lars Müller Publishers.

Honkala, Liisa (toim.). 2000. Arkkitehtuurin sanakirja. Helsinki: WSOY.

Hytönen, Y. & Seppänen, M. 2009. Tehdään elementeistä. Suomalaisen betonielementtirakentamisen historia. SBK-säätiö.

Jakob, Kai. 2011. Street Art in Berlin. Berlin: Jaron Verlag GmbH.

Koskela, Hille. 2009. Pelkokierre. Pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta. Gaudeamus Helsinki University Press.

Kuhmonen, Hanna-Mari. 2002. Pelon Poluilla Myyrmäessä: kaupunkiturvallisuusselvitys. Vantaan kaupungin kaupunkisuunnitteluyksikön julkaisu.

Lippman, Peter C. 2010. Evidence-Based Design of Elementary and Secondary Schools: A Responsive Approach to Creating Learning Environments. John Wiley and Sons Inc.

Lynch, Kevin. 1960. The Image of the City. Cambridge, Mass. The MIT Press.

Miettinen, Satu. 2007. Design your action. Social design in practise. Publication series of the University of Art and Design Helsinki B 82.

Neuvonen, Petri. 2006. Kerrostalot 1880-2000. Arkkitehtuuri, rakennustekniikka, korjaaminen. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Papanek, Viktor. 1984. Design for the Real World. Academy Chicago Publishers. Completely Revised Second Edition.

Pennanen, Tyyne. Onnellisten betonikortteli. Helsingin Sanomat. 31.10.2010/sivu F2.

Räjähdys kauppakeskus Myyrmannissa: sisäasiainministeriön asettaman tutkijaryhmän raportti. Sisäasiainministeriön julkaisu 12/2003.

Saarikangas, Kirsi. 2006. Eletyt tilat ja sukupuoli. Asukkaiden ja ympäristön kulttuurisia kohtaamisia. Helsinki: SKS.

Stenros, Helmer. 1984. Arkkitehtuurin muoto ja sisältö. Helsinki: Rakennuskirja Oy.

Stenros, H. & Aura, S. 1997. Aika, liike ja arkkitehtuuri. Espoo: Weilin+Göös.

Tietz, Jürgen. 2008. Modernin arkkitehtuurin historia. Tandem Verlag GmbH.

Ward Thompson, C. & Travlou, P. (toim.). 2007. Open Space: People Space. Taylor & Francis UK.

Elektroniset lähteet:

Lindh, Tommi. 2009. Ensimmäiset lähiöt olivat alku aluerakentamiselle. Museovirasto/Rakennusperintö. Saatavilla www-muodossa: http://rakennusperinto.fi/rakennusperintomme/artikkelit/fi_FI/ensimmaisetahiot/

Kauppakeskus Myyrmannin virallinen kotisivu. Saatavilla www-muodossa:

http://www.myyrmanni.fi/modules/system/stdreq.aspx?P=174&VID=default&SID=118834561923578&S=0&C=21831

Sederholm, Helena. Nykyaiteen sanasto, Helsingin juhla viikkojen kotisivu.

Saatavilla www-muodossa: http://www.helsinginjuhla viikot.fi/fi/nykyaiteen-sanasto

Muut lähteet:

Savolainen, Johanna. SAAS Instruments. Sähköposti 1.2.2011.

LIITTEET

121

Liite 1. LED -paneelien asennusmitat.

Liite 2. Opasteiden mitoitus.

Liite 3. Kauppakeskus Myyrmannin pohjakuva.

Liite 4. Pohjakerroksen alkuperäinen pohjakuva.

Liite 5. 1. kerroksen alkuperäinen pohjakuva.

Liite 6. Leikkaus C-C.

Liite 7. Leikkaus D-D.

Liite 8. Leikkaus E-E.

Liite 9. Pohjakerroksen mitoitettu kattokuva.

Liite 10. Valokaton poikkileikkaus F-F.

Liite 11. 1. kerroksen mitoitettu kattokuva.

KUVALÄHTEET

Kuva 1. Katutaidetta Taksimn kaupunginosassa osa 1, Istanbul, Turkki. Kuva Nella Suurhasko.

Kuva 4. Le Corbusier: Unité d’Habitation, Ranska, 1947-1952. http://forum.skyscraperpage.com/showthread.php?t=176317

Kuva 5. Le Corbusier: Unité d’Habitation, Ranska, 1947-1952.

http://quintinlake.photoshelter.com/gallery-image/Drawing-Parallels-Architecture-Observed-Prints/G0000G9u1yEx2orU/I0000fmlRWxoLtnQ

Kuva 6. Le Corbusier’n Modulor -suhdejärjestelmä. http://picses.eu/domain/elisavaee.wordpress.com/

Kuva 7. Lauri Silvennoinen: Pihlajamäki, Helsinki, 1964. http://www.kolumbus.fi/aune.greggas/SUOMI/PIHLAJAMAKI/NAKOALALAHIO.html

Kuva 11. Louis I. Kahn: Salk Institute for Biological Studies, Yhdysvallat, 1965. http://figure-ground.com/salk/0003/

Kuva 12. Louis I. Kahn: Salk Institute for Biological Studies, Yhdysvallat, 1965. http://figure-ground.com/salk/0010/

Kuva 13. Chamberlin, Powell and Pond: The Barbican Estate, Lontoo, 1965-1976.

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8f/Barbican.flats.london.arp.jpg

Kuva 18. Kaupunkitila Berliinissä, Saksassa. (Jakob, 2011, 151.)

Kuva 20. Cedric Bernadotte ”Sealing the City”. http://popupcity.net/2009/10/urban-intervention-sealing-the-city/

Kuva 21. Otto Karvonen ”Exposure/Safety”. http://www.flickr.com/photos/morris278/2939072112/

Kuva 32. Lentokenttäarkkitehtuuria Helsinki-Vantaalla. http://www.turunteraskaluste.fi/maa_eng.html

Kuva 33. Lentokenttäarkkitehtuuria Lontoon Stanstedilla. http://fykarchitecture.com/blog/page/2/

Kuva 42. Katutaidetta Taksimn kaupunginosassa osa 2, Istanbul, Turkki. Kuva Nella Suurhasko.

Kuva 59. Hakaniemen ranta, Helsinki. Projectus Team. http://www.valosto.com/tiedostot/SAAS.pdf

Kuva 60. ”Puzzled”, Tukholma. Ann Sofi Sidén/SAAS Instruments. http://www.valosto.com/tiedostot/SAAS.pdf

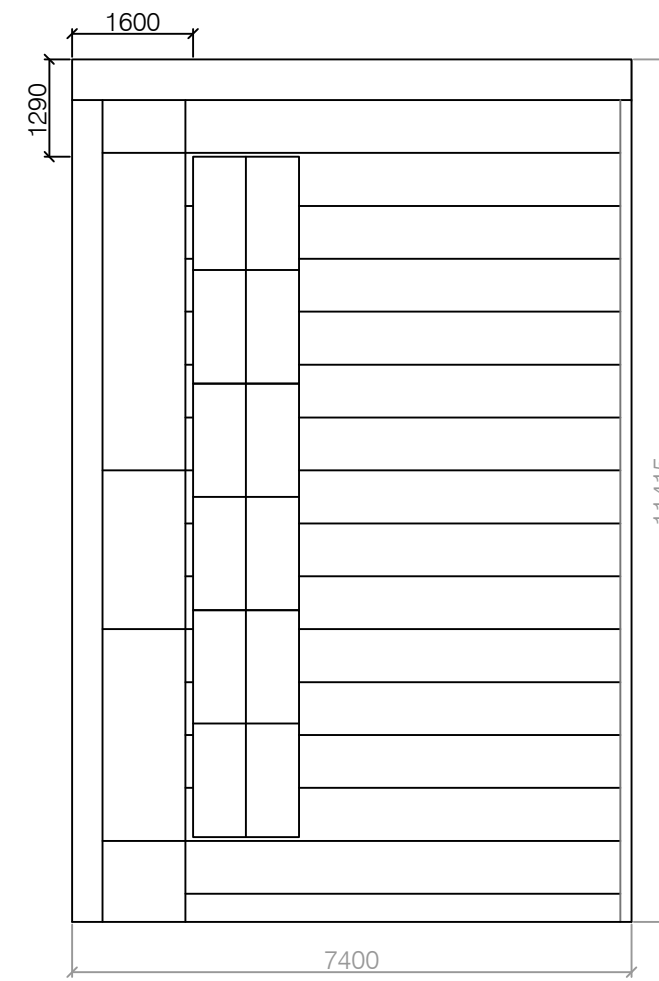
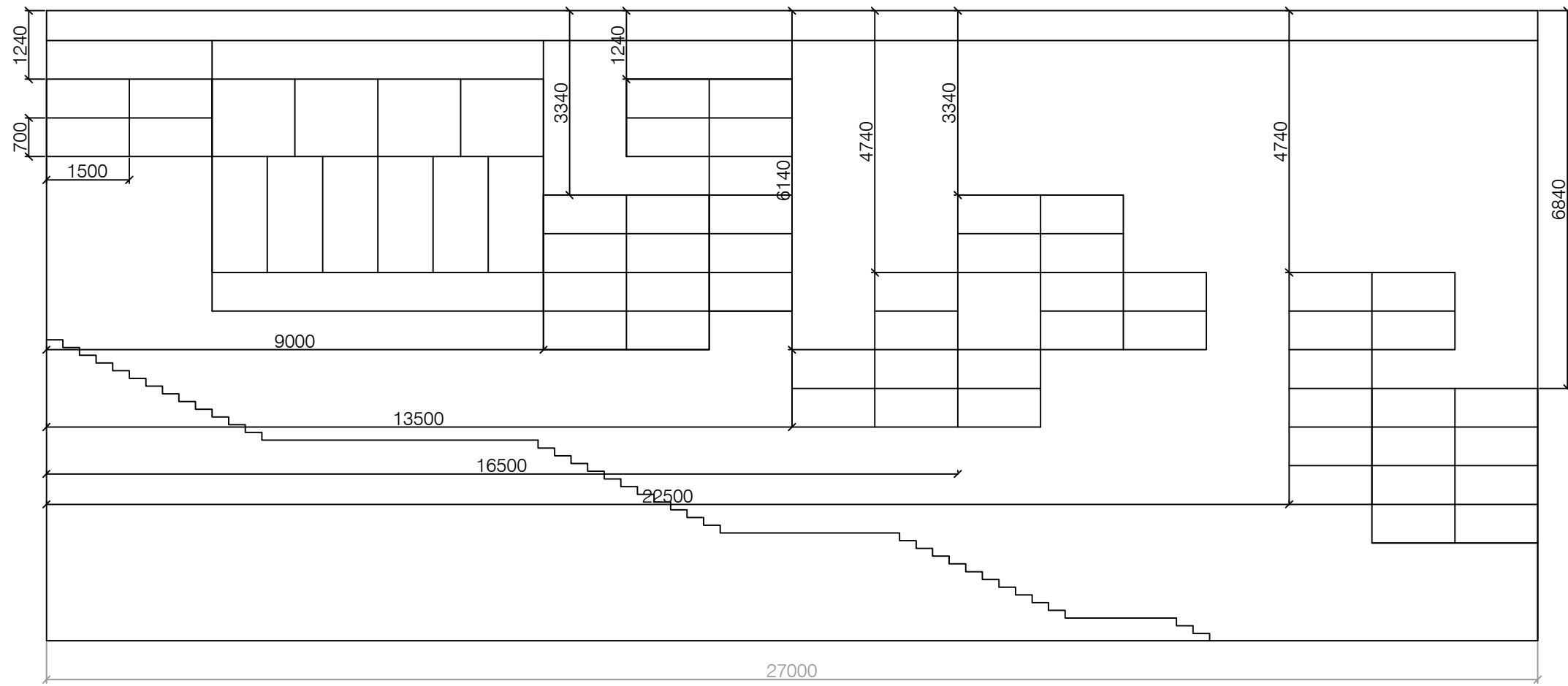
Kuva 61. Nacka Strand, Tukholma. Vesa Honkonen/SAAS Instruments. http://www.valosto.com/tiedostot/SAAS.pdf

Kuva 62. Weinstadtiin kansalaistoimisto, Saksa. http://rakennusjarjestelmat.knauf.fi/xpdf/heradesign_esite_022010.pdf

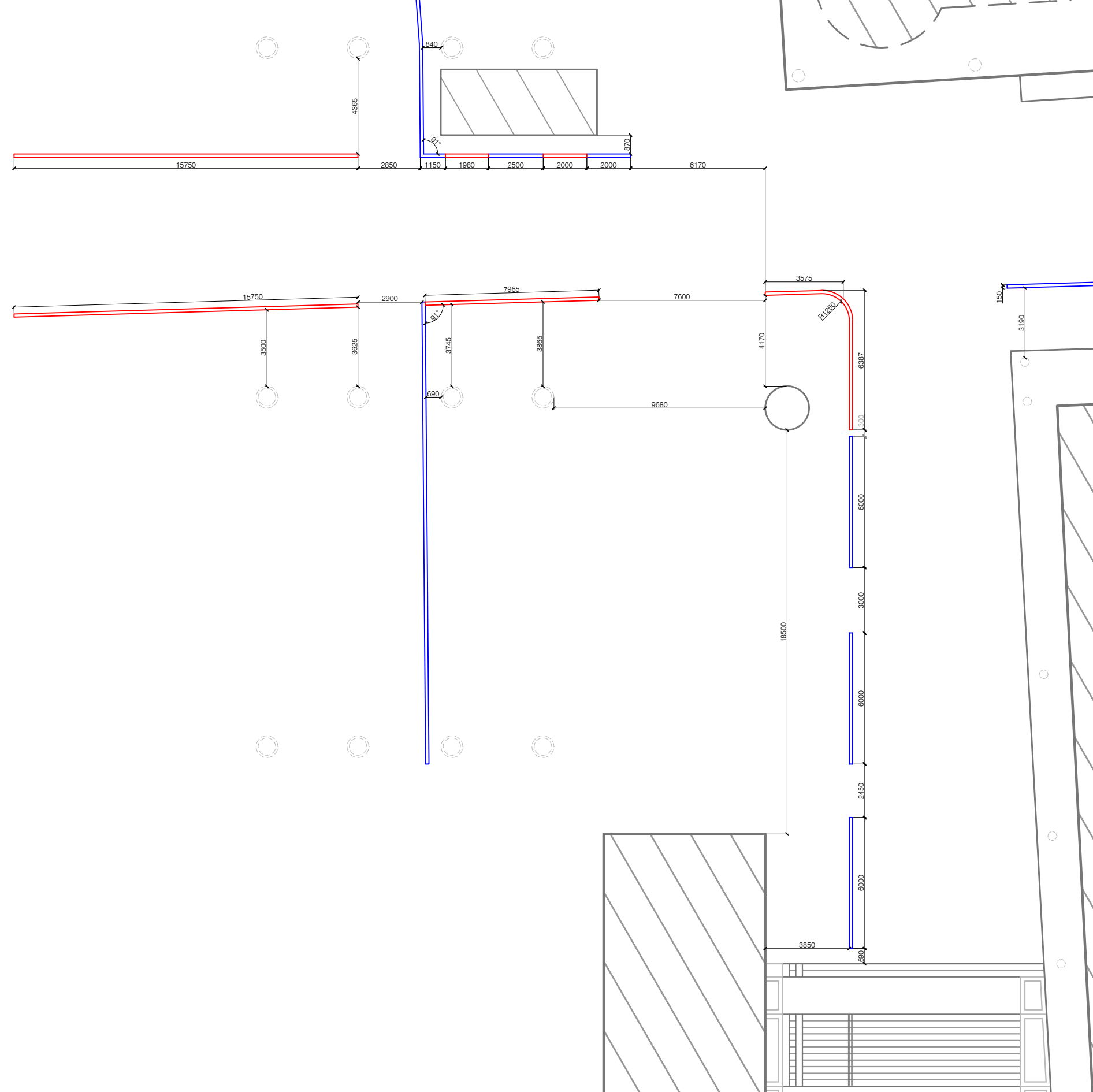
Kuva 67. Kauppakeskus Myyrmannin pohjakuva. Innovarch Oy.

122

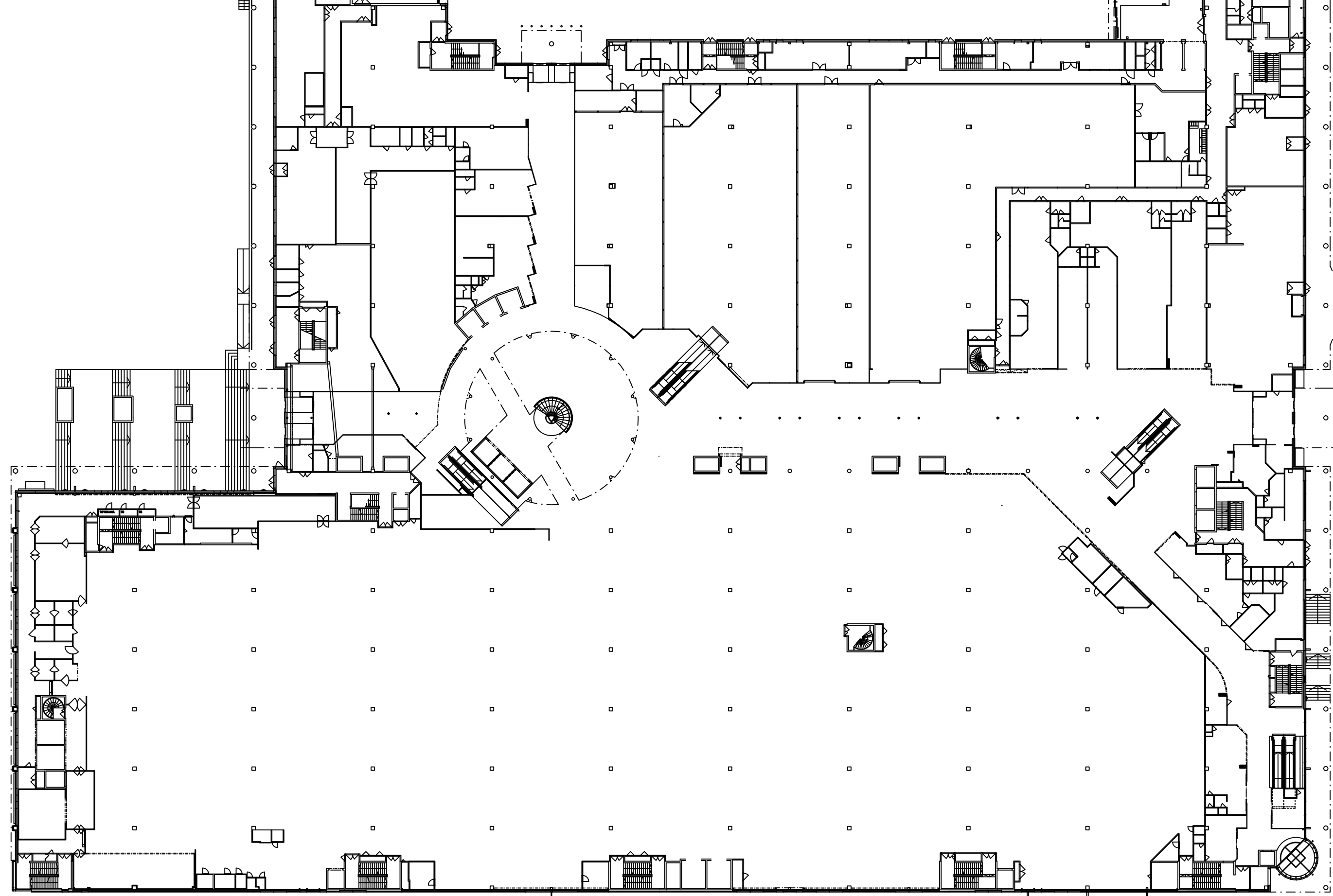
Liite 1. LED -paneelien asennusmitat (1:100).

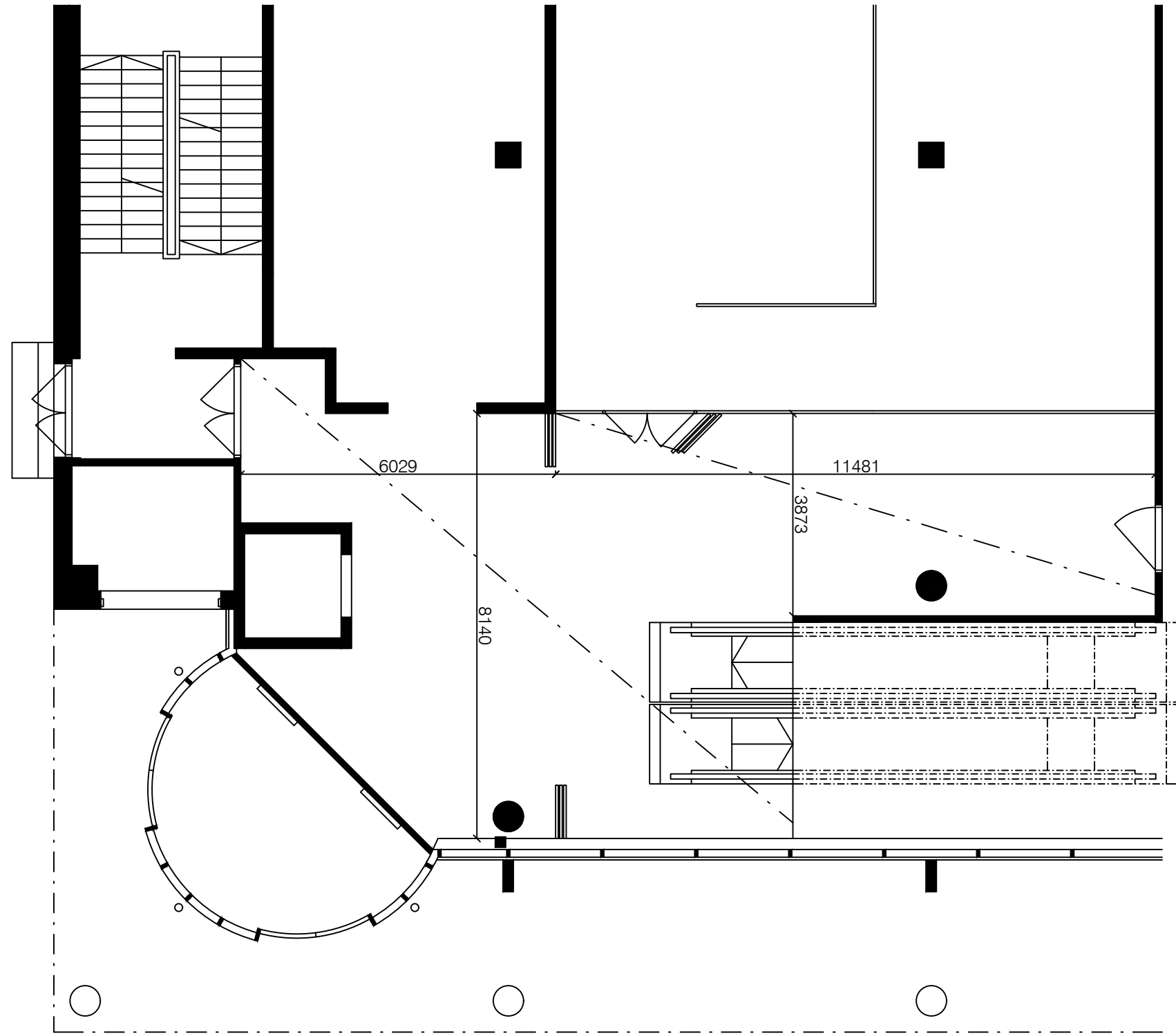
Liite 2. Opasteiden mitoitus (1:200).

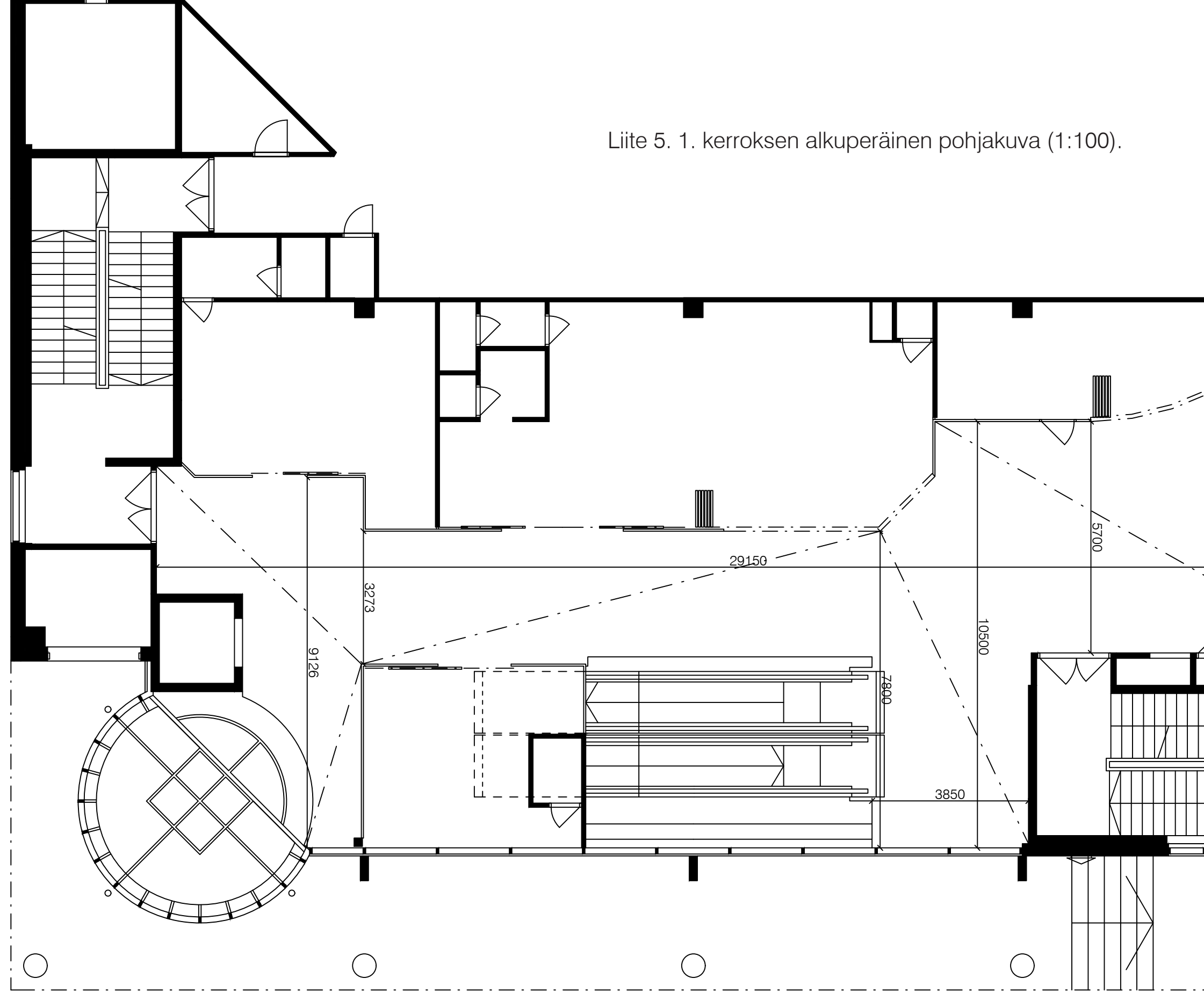
Liite 3. Kauppakeskus Myyrmannin pohjakuva 1:500.

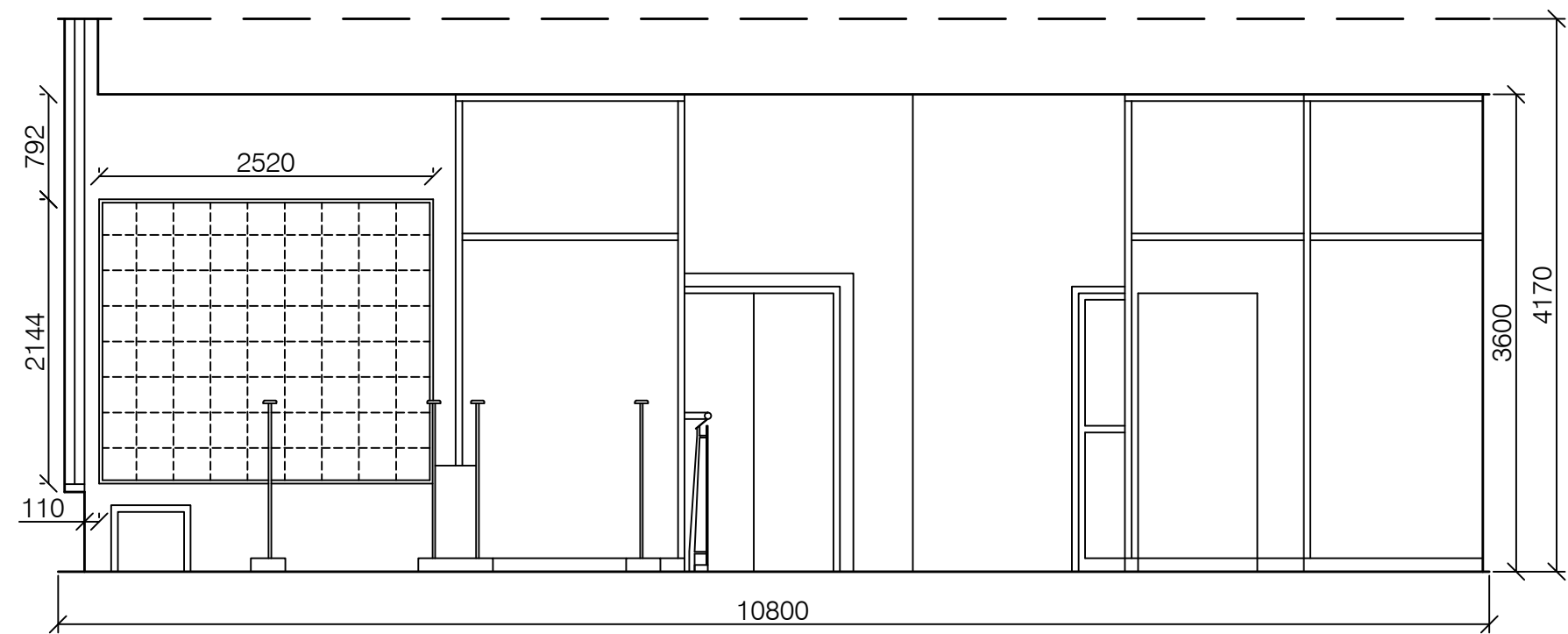
Liite 4. Pohjakerroksen alkuperäinen pohjakuva (1:100).

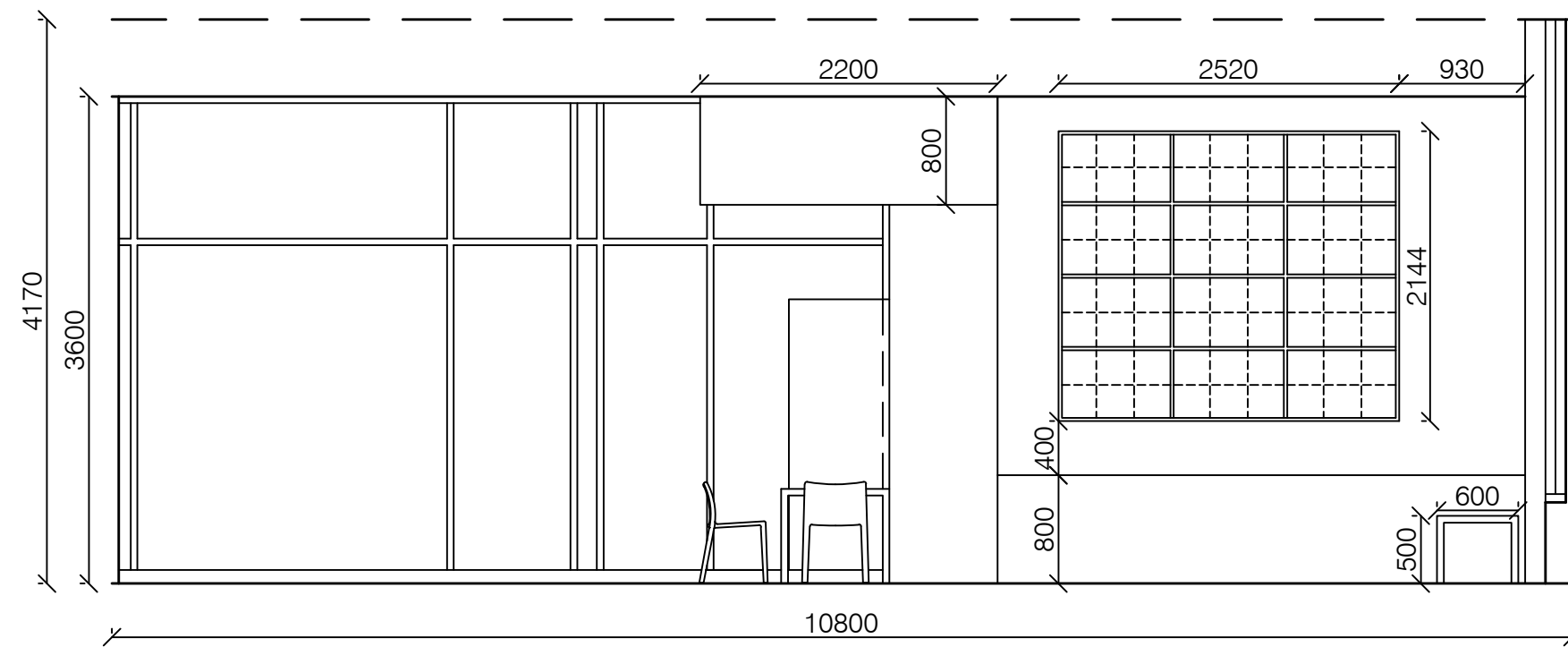
Liite 5. 1. kerroksen alkuperäinen pohjakuva (1:100).

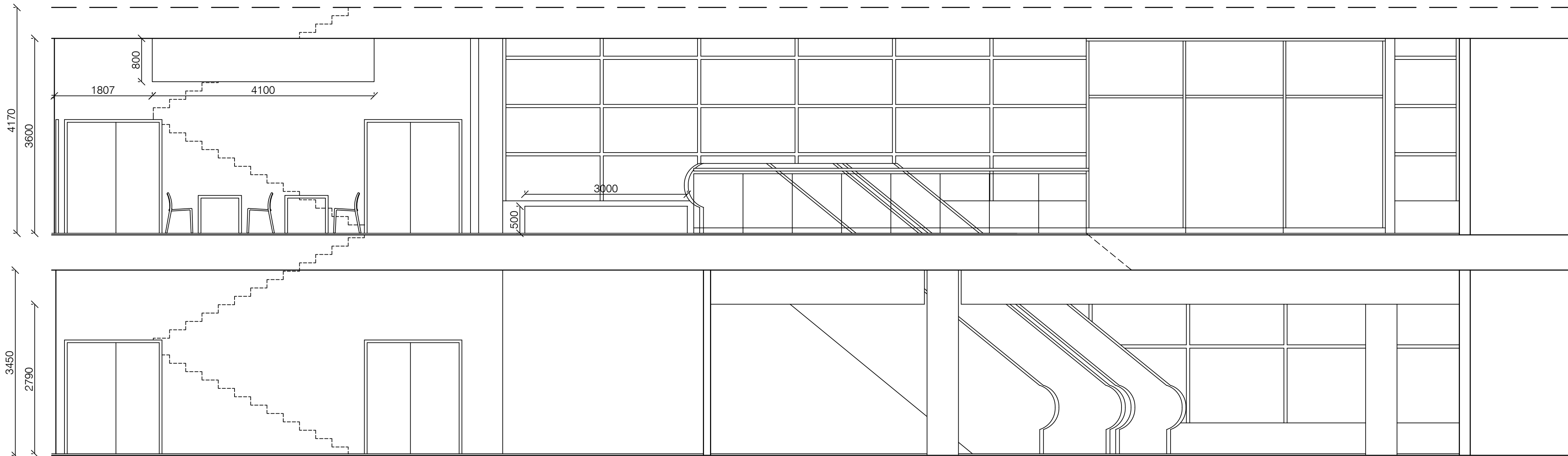
Liite 6. C-C (1:50).

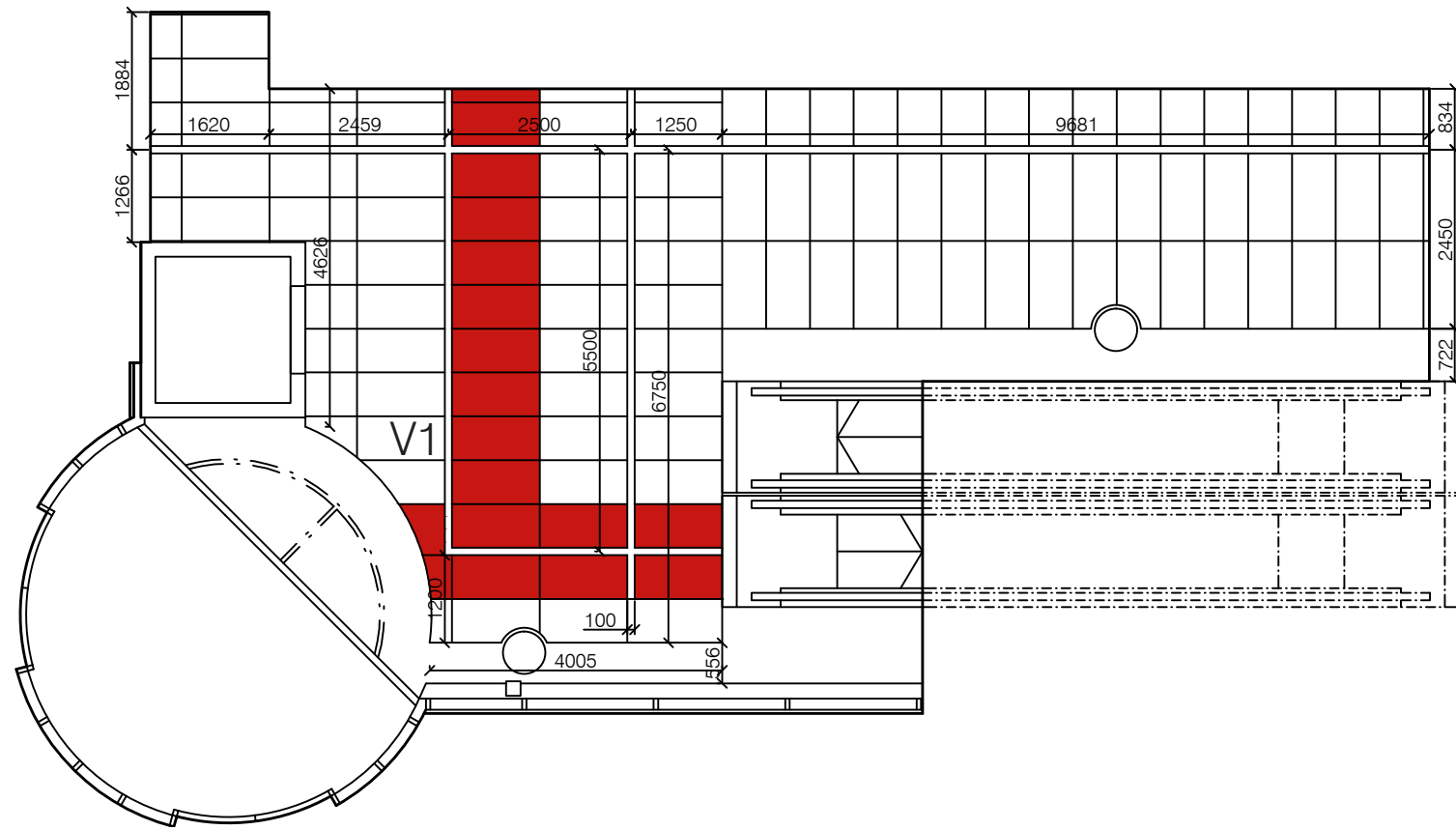
Liite 7. D-D (1:50).

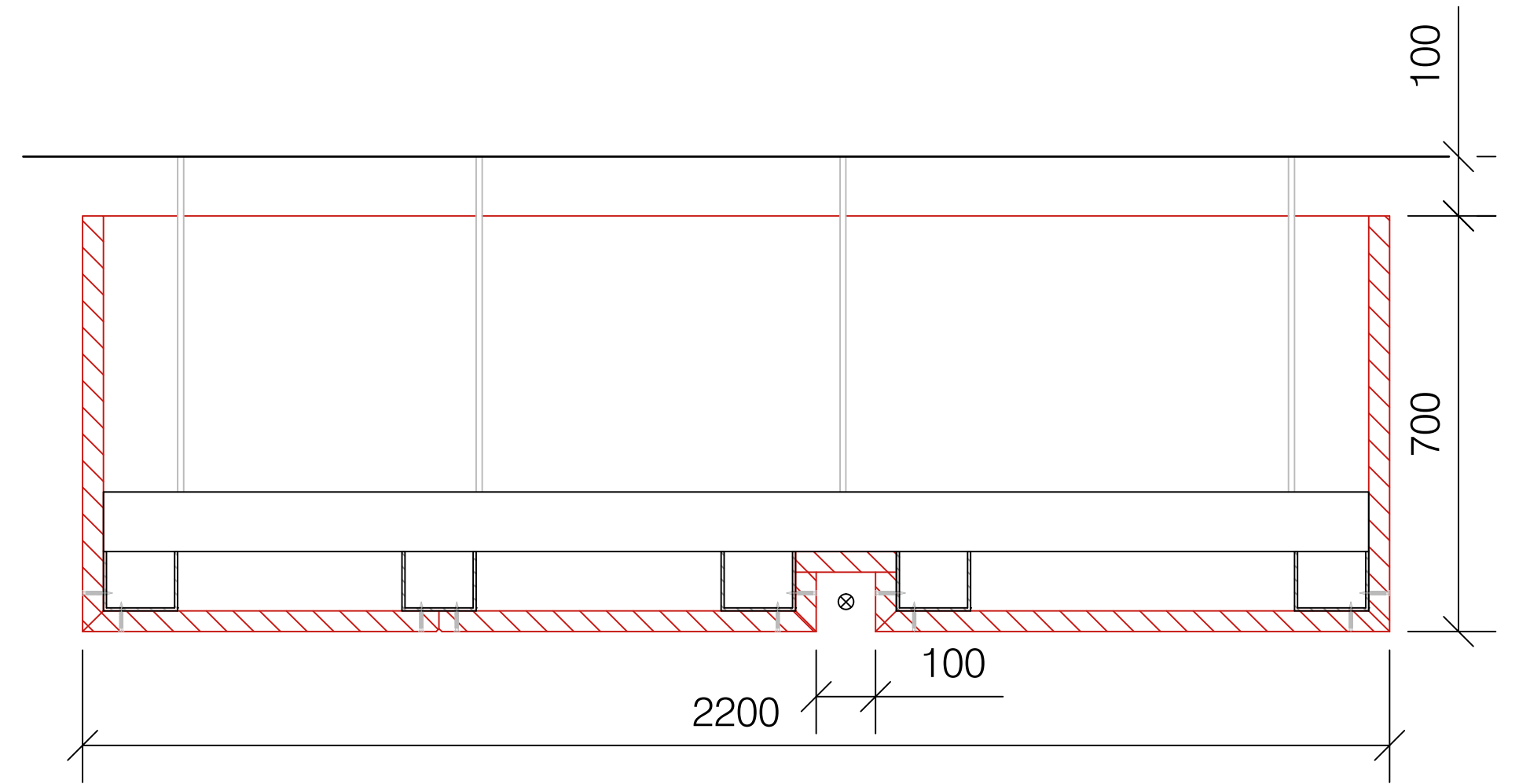
Liite 8. E-E (1:50).

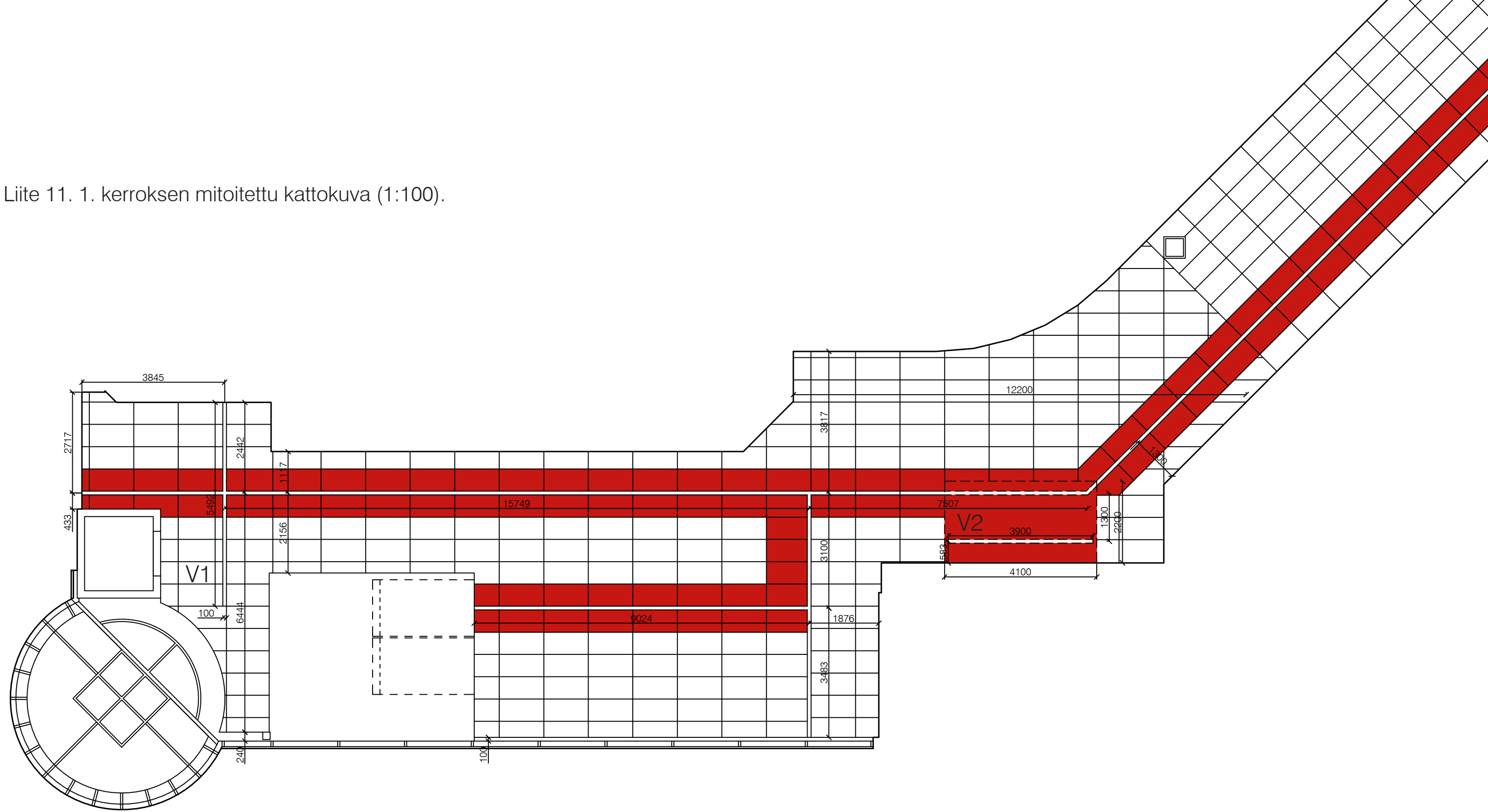
Liite 9. Pohjakerroksen mitoitettu kattokuva (1:100).

Liite 10. Valokaton poikkileikkaus F-F 1:10.

Liite 11. 1. kerroksen mitoitettu kattokuva (1:100).

SUURKIITOS

Maaritille ja Elinalle asiantuntevasta ja inspiroivasta ohjauksesta.

Puikula, Tuulispää, Sorvarin poika ja Sufi,

Kaikki rakkaimmat Lahti-kityssä, maailmalla ja muistoissa,

Pollyt, punaviini ja P3-Street,

ilman teitä en olisi minä enkä tässä.